

B.A. – IInd Year

SEM – III

Previous Year

Question Papers

Academic Year:

(2015-16 to 2017-18)

Please Note: This set has been prepared based on the papers received to us from the Examination Cell. It may have missing papers on non-availability of the same.

E - 819

Total No. of Pages : 2

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester-III) Examination, January - 2015

MARATHI (Optional) गद्य (Paper - III) (New)

(सभासदाची बखर व अनुवादप्रक्रिया)

पाठ्यपुस्तक : 1) सभासदाची बखर - कृष्णाजी अनंत सभासद
2) अनुवादप्रक्रिया

Sub. Code : 61931

Day and Date : Wednesday, 28 - 01 - 2015

Total Marks : 50

Time : 11.00 a.m. to 1.00 p.m.

प्र. 1) योग्य पर्याय निवडा.

[5]

- i) मालोजीराजे व विठोजीराजे कोणत्या शाहीचे जहागीरदार होते ?
अ) आदिलशाही
ब) निजामशाही
क) कुतूबशाही
ड) इमादशाही
- ii) छ. शिवाजी महाराजांनी मुरूमदेवाच्या डोंगरावर कोणता किल्ला बांधला ?
अ) राजगड
ब) रायगड
क) प्रतापगड
ड) प्रचितगड
- iii) शाईस्तेखान हा कोणाचा सरदार होता ?
अ) शहाजहान
ब) आदिलशाहा
क) औरंगजेब
ड) निजामशाहा
- iv) जयसिंगा बरोबर वोलणी करण्यासाठी शिवाजी महाराजांनी कोणास पाठविले ?
अ) पंताजी बोकील
ब) रघुनाथ पंडित
क) अण्णाजी पंत
ड) सोनाजी पंत
- v) औरंगजेबाने शिवाजी महाराजांवर कोणाच्या चौक्या लावल्या ?
अ) दिलेरखान
ब) जाफरखान
क) पोलादखान
ड) कामगारखान

P.T.O.

प्र.2) 'सभासद बखरी' मधील अफझलखान, शाईस्तेखान आणि औरंगजेब यांच्या व्यक्तिरेखा स्पष्ट करा. [15]

किंवा

'सभासद बखरी'तील छ. शिवाजी महाराजांचे व्यक्तिचित्र स्पष्ट करा.

प्र.3) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) पुरंदरच्या लढाईत मुरारबाजी देशपांडे यांनी केलेला पराक्रम विशद करा.
- ब) शिवाजी महाराजांच्या आरमाराची रचना स्पष्ट करा.
- क) 'सभासद बखरी'त आलेल्या वर्णनातील अतिशयोक्तीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4) अनुवाद, भाषांतर व रूपांतर प्रक्रियेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

अनुवादासाठी आवश्यक असलेले गुणविशेष विशद करा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, January - 2015

MARATHI (Optional) (New) (Paper - IV)

पद्य (जनाबाईचे अभंग व संपादन प्रक्रिया)

पाठ्यपुस्तक:- 1) जनाबाईचे अभंग

2) उपयोजित मराठी (संपादन प्रक्रिया)

Sub. Code : 61932

Day and Date : Thursday, 29 - 01 - 2015

Total Marks : 50

Time : 11.00 a.m. to 1.00 p.m.

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा.

[5]

अ) जनाबाई कोणाच्या घरी दासी म्हणून वाढली?

- i) नामदेव ii) ज्ञानदेव
iii) गोरोबा कुंभार iv) विसोबा खेचर

ब) विठ्ठल जनाबाईंच्या दैनंदिन कामामध्ये कोणत्या रूपात मदत करतो?

- i) बालरूप ii) नारिरूप
iii) संतरूप iv) कृष्णरूप

क) जनाबाई आपल्या आईवडिलांच्या ठिकाणी कोणास पाहाते?

- i) नामदेव ii) ज्ञानदेव
iii) गोणाई iv) विठ्ठल

ड) 'मानवी देह हे ईश्वराचे खरे मंदिर आहे' ही कल्पना कोणी मांडली?

- i) महदंबा ii) मुक्ताबाई
iii) जनाबाई iv) गोणाई

इ) 'डोईचा पदर आला खांद्यावरी' या अभंगातून जनाबाईचे कोणते रूप प्रकट होते?

- i) बंडखोर ii) मायाळू
iii) पळपुटे iv) भोळे

P.T.O.

प्र.2) जनाबाईच्या अभंगातील एकाकीपणाचे दुःख कसे स्पष्ट होते ते लिहा?

[15]

किंवा

जनाबाईच्या अभंगवाणीतील भावभक्तीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (3 पैकी 2)

[20]

- अ) विठ्ठल आणि जनाबाईची एकरूपता, अभंगवाणीच्या आधारे स्पष्ट करा.
 ब) नामदेवाच्या कौटुंबिक जीवनाचे चित्र जनाबाईच्या अभंगात कसे प्रकट होते ते लिहा.
 क) जनाबाईच्या अभंगाची वाङ्मयीन वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.4) संपादनप्रक्रियेचे स्वरूप व तिचे घटक स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

संपादनासाठी कोणत्या प्रकारची पूर्वतयारी आवश्यक असते ते लिहा.

ॐॐॐ

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, January - 2015

ENGLISH (Compulsory) (Paper - C) (New)

English for Communication

Sub. Code : 61900

Day and Date : Saturday, 31 - 01 - 2015

Total Marks : 50

Time : 11.00 a.m. to 1.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

SECTION - I

(Reading Comprehension)

21015 III

Q1) Complete the following sentences by choosing the correct alternative: [5]

- a) The wholeness of India, despite all its variations, has consistently invited _____
  - i) appreciation and applause
  - ii) recognition and response
  - iii) recollection
  - iv) admiration
- b) Bayaji had worked _____
  - i) at the Bombay railway station
  - ii) in the factory in Bombay
  - iii) in the cloth-mill in Bombay
  - iv) at the dockyard

- c) According to Gieve Patel, the tree absorbs years of _____ from the earth's crust.
- sunlight, air, water
  - nutrients and oxygen
  - carbon dioxide
  - chlorophyll
- d) The last trick performed by the conjurer is _____.
- crushing the Quick Man's silk hat with his feet
  - burning the collar of the Quick Man
  - breaking the spectacles of the Quick Man
  - painting green stripes on the Quick Man's overcoat
- e) The woman is crushed under the burden of _____.
- elite class
  - lower class
  - custom and tradition
  - people's criticism

Q2) a) Answer the following questions in about 100-120 words each. ANY TWO: [10]

- What efforts did Akbar make for standardization of India?
- How does the conjurer take revenge upon the Quick Man?
- What was Bayaji's plan for spending his life's savings? How did he explain it to his children?

- b) Write short notes in about 100-120 words. ANY ONE: [5]
- The Quick Man.
  - Casteism in Bayaji's village.
- c) Write short notes in about 100-120 words. ANY ONE: [5]
- Theme of the poem "On Killing a 'tree'".
  - The qualities and abilities of woman.

SECTION - II

(Communication Skills)

- Q3) a) Write a small paragraph expressing your likes and dislikes about movies. [5]
- b) Write a small paragraph expressing your beliefs / opinions regarding the advertisements on T.V. [5]

- Q4) a) The secretary of the 'Malhar Sangeet Vidyalaya' invites a meeting of the Board Members to discuss the state level music competition to be held in the month of January 2015. Prepare the notice and agenda of this meeting. Imagine the following points-day date, advertisement of the competition, name of the guests, facilities and hospitality offered to the participants, etc. [8]

OR

Write minutes based on the agenda of the meeting in the above question.

- b) The percentage of the expenditure on different heads in a budget of a state is as follows. Draw a pie chart representing the information. Also write a small paragraph describing the same. Give a suitable title. [7]

Head	Agri	Irrigation	Electricity	Industries	Communication	Others
Percentage	25	15	15	30	10	05

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - II) Examination, January - 2015

TRADITIONAL LOGIC (I.D.S.) (Paper - I)

Deductive Logic (New)

Sub. Code : 61913

Day and Date : Saturday, 31 - 01 - 2015

Total Marks : 50

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative. [10]

- i) In _____ inference, we draw a particular conclusion from the general premises.
  - a) inductive
  - b) deductive
  - c) both
  - d) none of the above
- ii) There are total _____ laws of thought.
  - a) 2
  - b) 3
  - c) 4
  - d) 5
- iii) There must be only _____ propositions in a mixed hypothetical syllogism.
  - a) three
  - b) four
  - c) five
  - d) six

P.T.O.

Q2) Write short notes (any four) :

- a) Inductive inference.
- b) Conditional proposition.
- c) Structure of syllogism.
- d) Proposition and sentence.
- e) Education.
- f) Distribution of the terms of A, E, I, O propositions.

OR

a) What inferences by opposition of propositions can be drawn from the following propositions (any two) : [10]

- i) All saints are religious.
- ii) No child is brave.
- iii) Some students are happy.

b) Test the validity of following inferences (any two) : [10]

- i) All farmers are poor.
Therefore, all poor persons are farmers.
- ii) Some men are perfect.
Therefore, all men are non - perfect.
- iii) All Indians clever.
Therefore, some clever persons are Indians.

Q3) a) Test the validity of the following arguments (any two) : [10]

- i) All women are happy.
No teachers are happy.
Therefore, no teacher is woman.

ii) All politicians are ambitious.

All ambitious persons are scientists.

Therefore, all scientists are politicians.

iii) Some girls are tall.

Some players are tall.

Therefore, some players are girls.

b) Test the validity of following arguments (any two) :

[10]

i) If a man is healthy then he enjoys life.

A man is healthy.

Therefore, he enjoys life.

ii) If you tell the truth then men will hate you.

You do not tell the truth.

Therefore, men will not hate you.

iii) If he is doctor then he is rich.

He is a doctor.

Therefore, he is rich.

OR

Answer the following questions fully (any two) :

[20]

a) Define logic and explain its nature.

b) Explain the four-fold scheme of proposition.

c) Explain the fallacies of mixed hypothetical syllogism.

मराठी रूपांतर

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

i) _____ अनुमानामध्ये आपण सामान्य आधारविधानापासून विशिष्ट निष्कर्ष काढतो.

अ) विगामी	ब) निगामी
क) दोन्हीही	ड) वरीलपैकी एकही नाही

ii) विचारांचे एकूण _____ नियम आहेत.

अ) 2	ब) 3
क) 4	ड) 5

iii) मिश्र सापेक्ष संविधानामध्ये _____ विधाने असतात.

अ) तीन	ब) चार
क) पाच	ड) सहा

iv) तर्कशास्त्र हे _____ शास्त्र आहे.

अ) वर्णनात्मक	ब) व्यक्तिनिष्ठ
क) आदर्शवादी	ड) नैसर्गिक

v) संविधानामध्ये _____ पद एकदा तरी सर्वव्याप्त असावे.

अ) साध्यपद

ब) पक्षपद

क) मध्यमपद

ड) वरीलपैकी एकही नाही

vi) वैश्विक (सर्व) नास्तिवाची विधानासाठी _____ हे चिन्ह वापरतात.

अ) A

ब) I

क) E

ड) O

vii) अनुमानाचे _____ निष्कर्ष असतात.

अ) फक्त एक

ब) कमीत कमी एक

क) एकापेक्षा अधिक

ड) चार

viii) वैश्विक विधानातील उद्देशपद _____ असते.

अ) अव्याप्त

ब) व्याप्त

क) दोन्हीही

ड) वरीलपैकी सर्व

ix) संविधानाच्या एकूण _____ आकृती असतात.

अ) 1

ब) 3

क) 4

ड) 5

x) प्रतियोग अनुमानाचे _____ प्रकार पडतात.

अ) 3

ब) 4

क) 5

ड) 6

प्र.2) टीपा लिहा (कोणत्याही चार) :

- अ) विगामी अनुमान
- ब) सोपाधिक विधान
- क) संविधानाची रचना
- ड) विधान आणि वाक्य
- ई) उत्कर्षण
- फ) A, E, I, व O विधानांच्या पदांची व्याप्ती

किंवा

अ) खालील विधानावरून कोणती प्रतियोग अनुमाने काढता येतील (कोणतेही दोन) :

- i) सर्व संत धार्मिक असतात.
- ii) एकही मूल धाडसी नसते.
- iii) काही विद्यार्थी सुखी असतात.

ब) खालील अनुमानांची युक्तता तपासा. (कोणतेही दोन)

- i) सर्व शेतकरी गरीब असतात.
म्हणून, सर्व गरीब माणसे शेतकरी असतात.
- ii) काही माणसे पूर्ण असतात.
म्हणून, सर्व माणसे अपूर्ण आहेत.
- iii) सर्व भारतीय हुशार आहेत
म्हणून, काही हुशार व्यक्ती भारतीय आहेत.

प्र.3) अ) खालील युक्तिवादांची युक्तता तपासा (कोणतेही दोन) :

[10]

- i) सर्व स्त्रिया सुखी असतात.
एकही शिक्षक सुखी नसतो.
म्हणून, एकही शिक्षक स्त्री नाही.
- ii) सर्व राजकारणी महत्त्वाकांक्षी असतात.
सर्व महत्त्वाकांक्षी माणसे शास्त्रज्ञ असतात.
म्हणून, सर्व शास्त्रज्ञ राजकारणी असतात.
- iii) काही मुली उंच असतात.
काही खेळाडू उंच असतात.
म्हणून, काही खेळाडू मुली असतात.

ब) खालील युक्तिवादांची युक्तता तपासा (कोणतेही दोन) :

[10]

- i) जर मनुष्य निरोगी असेल तर तो जीवनाचा आनंद घेतो.
मनुष्य निरोगी आहे.
म्हणून, तो जीवनाचा आनंद घेतो.
- ii) जर तू खरे बोललास तर लोक तुझा तिरस्कार करतील.
तू खरे बोलत नाहीस.
म्हणून, लोक तुझा तिरस्कार करणार नाहीत.
- iii) जर तो डॉक्टर असेल तर तो श्रीमंत आहे.
तो डॉक्टर आहे.
म्हणून, तो श्रीमंत आहे.

किंवा

खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) :

- अ) तर्कशास्त्राची व्याख्या देऊन तिचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) विधानांची चतुर्वर्ग व्यवस्था स्पष्ट करा.
- क) मिश्र अनुलंब संविधानाचे दोष स्पष्ट करा.

ॐ ॐ ॐ

Seat
No.

E - 825

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, January - 2015

GEOGRAPHY (Paper - III) (Optional)

Soil Geography (New)

Sub. Code : 61987

Day and Date : Friday, 30 - 01 - 2015

Total Marks : 50

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Neat diagrams and maps must be drawn wherever necessary.
  - 3) Figures to the right indicate full marks.
  - 4) Use of map stencils is allowed.

Q1) Choose the correct alternative for the following questions : [10]

- a) Soil Geography is the branch of which Geography?
  - i) Physical Geography
  - ii) Human Geography
  - iii) Economic Geography
  - iv) Agricultural Geography
- b) Which factor is most important in Soil Formation?
  - i) Parent Materials
  - ii) Temperature
  - iii) Relief
  - iv) Time
- c) Which factor affects the fertility and productivity of the soil?
  - i) Biotic factor
  - ii) Climate
  - iii) Parent materials
  - iv) Rainfall
- d) In Russia Black soil called as _____.
  - i) Prairie
  - ii) Chernozm
  - iii) Chestnut
  - iv) Podzol
- e) Who in the world first classified the soil?
  - i) Dockuchaiev
  - ii) Jeni
  - iii) Thunen
  - iv) Blache

P.T.O.

- f) What type of soil is found in coniferous forest?
 i) Brown ii) Podzol
 iii) Red iv) Prairie
- g) To reduce the soil erosion the soil can plough in which direction of stream?
 i) Anti ii) Parallel
 iii) Parallel to stream iv) Perpendicular
- h) Which factors cause the formation of salini alkali soil?
 i) Soil Erosion ii) Excess water irrigation
 iii) Organic matter iv) None of these
- i) In which type is the soil erosion slow?
 i) Nully Erosion ii) Sheet Erosion
 iii) Splash Erosion iv) Slip Erosion
- j) Which Test is applicable for the fertility of soil?
 i) Water ii) Tissue
 iii) Crop iv) Fertilizer

Q2) Write the answers for the following questions in detail : [20]

- a) What is Soil Geography? Explain the significance of Soil Geography.

OR

Describe the physical properties of soil.

- b) Describe the types of soil in the world.

OR

State the methods of Soil Management.

Q3) Write short notes (any four) : [20]

- a) Nature of Soil Geography.
 b) Relation of Soil Geography with Pedology.
 c) Factors affecting on Soil Formation.
 d) Causes of Soil Erosion.
 e) Causes of Soil Degradation.
 f) Need of Soil Management.

मराठी रूपांतर

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) आवश्यक तेथे आकृत्या/नकाशे काढा.
 3) उजवीकडील अंक पूर्ण गूण दर्शवितात.
 4) नकाशा टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा.

[10]

- अ) मृदा भूगोल शास्त्र ही कोणत्या भूगोल शास्त्राची शाखा आहे?
 i) प्राकृतिक भूगोल ii) मानवी भूगोल
 iii) आर्थिक भूगोल iv) कृषी भूगोल
- ब) मृदा निर्मिती मध्ये कोणत्या घटकास जास्त महत्त्व आहे?
 i) मुळ पदार्थ ii) तापमान
 iii) भूपृष्ठ iv) कालावधी
- क) कोणत्या घटकावर मृदेची सुपीकता व उत्पादकता अवलंबून असते?
 i) जैविक घटक ii) हवामान
 iii) मुळ पदार्थ iv) पर्जन्य
- ड) रशियात काळ्या जमिनीला काय म्हणतात?
 i) प्रेअरी ii) चर्नोझम
 iii) चेस्टनट iv) पोडझोल
- इ) जगात मृदेचे वर्गीकरण सर्व प्रथम कोणी केले?
 i) डुकाँचॉव्ह ii) जेनी
 iii) थ्युनेन iv) ब्लाश
- फ) सुचीपर्णी अरण्याच्या प्रदेशात कोणती मृदा आढळते?
 i) तपकिरी ii) पोडझोल
 iii) तांबडी iv) प्रेअरी
- य) जमिनीची धूप कमी करण्यासाठी प्रवाहाच्या कोणत्या दिशेला नांगरणी केली जाते?
 i) विरुद्ध ii) समांतर
 iii) प्रवाहाच्या दिशेत iv) काटकोनात
- र) आम्ली विम्ली जमिनी कोणत्या कारणामुळे निर्माण होतात?
 i) जमिनीची धूप ii) जमिनीला प्रमाणापेक्षा जास्त पाणीपुरवठा
 iii) सेंद्रीय पदार्थ iv) यापैकी नाही

- ल) कोणत्या प्रकारात जमिनीची धूप मंद गतीने होते?
- i) नाली सदृश धूप   ii) चादर धूप
- iii) विखुरण धूप   iv) भूमीपात धूप
- व) मृदा सुपिकतेसाठी कोणते परीक्षण केले जाते?
- i) पाणी   ii) उती
- iii) पिके   iv) खते

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

[20]

अ) मृदा भूगोल म्हणजे काय? मृदा भूगोलाचे महत्व स्पष्ट करा.

किंवा

मृदेच्या प्राकृतिक गुणधर्माचे वर्णन करा.

ब) जगातील मृदा प्रकाराचे वर्णन करा.

किंवा

मृदा व्यवस्थापनाच्या पध्दती सांगा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) मृदा भूगोलाचे स्वरूप
- ब) मृदा भूगोलाचे मृदा शास्त्राशी असलेले संबंध
- क) मृदा निर्मितीवर परिणाम करणारे घटक
- ड) मृदेच्या धुपेची कारणे
- इ) मृदावनतीची कारणे
- फ) मृदा व्यवस्थापनाची गरज

ॐॐॐॐ

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, January - 2015

HISTORY (Paper - III) (Optional) (New)

World Revolutions (Part - I)

(16th to 18th Century)

Sub. Code : 61959

Day and Date : Friday, 30 - 01 - 2015

Time : 11.00 a.m. to 1.00 p.m.

Total Marks : 50

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternatives given below : [10]

- a) Martin Luther was born at _____.
  - i) Germany
  - ii) French
  - iii) England
  - iv) Russia
- b) _____ translated the Bible in German language.
  - i) Martin Luther
  - ii) Jhon Hus
  - iii) Irasmas
  - iv) Pope 6th
- c) England got Magna carta in the year _____.
  - i) 1215
  - ii) 1231
  - iii) 1331
  - iv) 1431
- d) The Glorious Revolution of England took place in the year _____.
  - i) 1671
  - ii) 1688
  - iii) 1689
  - iv) 1690
- e) _____ discovered America.
  - i) Vasco-Da-Gama
  - ii) Columbus
  - iii) Alexander
  - iv) Henry 7th
- f) The Manifesto of American freedom was declared in the year _____.
  - i) 1776
  - ii) 1876
  - iii) 1976
  - iv) 1676

मराठी रूपांतर

History

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

[10]

- अ) मार्टीन ल्युथर चा जन्म ..... या ठिकाणी झाला.
i) जर्मनी	ii) फ्रान्स
iii) इंग्लंड	iv) रशिया
- ब) बायबलचे जर्मन भाषेमधे भाषांतर ..... याने केले.
i) मार्टीन ल्युथर	ii) जॉन हस
iii) इरॅस्मस	iv) पोप सहावा
- क) ..... या साली इंग्लंड ला मॅग्राचार्टा मिळाली.
i) 1215	ii) 1231
iii) 1331	iv) 1431
- ड) इंग्लंड मध्ये वैभवशाली क्रांती ..... साली घडून आली.
i) 1671	ii) 1688
iii) 1689	iv) 1690
- इ) अमेरिकेचा शोध ..... याने लावला
i) वास्को द गामा	ii) कोलंबस
iii) अलेकझांडर	iv) सातवा हेन्री
- फ) अमेरिकन स्वातंत्र्याचा जाहिरनामा ..... साली प्रसिद्ध झाला
i) 1776	ii) 1876
iii) 1976	iv) 1676
- य) ..... या साली पॅरिसचा तह घडून आला.
i) 1783	ii) 1683
iii) 1583	iv) 1483
- र) फ्रेंच राज्यक्रांती ..... या साली घडून आली.
i) 1789	ii) 1790
iii) 1791	iv) 1792

ल) फ्रेंच राज्यक्रांतीवेळी ..... या घराण्याची सत्ता होती.

i) बुरबॉन

ii) मेटरनिक

iii) अँटीनेट

iv) लुई

व) फ्रेंच राज्यक्रांतीने ..... हे तत्व जगाला दिले.

i) ममता

ii) नमृता

iii) एकता

iv) समता

प्र.2) दिर्घोत्तरी प्रश्न

अ) मार्टीन ल्युथर चे प्रोटेस्टंट सुधारणातील योगदानाचे परिक्षण करा.

[10]

किंवा

इंग्लंडमधील वैभवशाली क्रांतीची कारणे सांगा

ब) अमेरिकन राज्यक्रांतीच्या कारणांची चर्चा करा.

[10]

किंवा

1789 च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार)

[20]

अ) प्रोटेस्टंट सुधारणांचा परिणाम.

ब) इंग्लंड मधील वैभवशाली राज्यक्रांतीचे परिणाम.

क) अमेरिकन क्रांती ची वाटचाल.

ड) अमेरिकेच्या विजयाची कारणे.

इ) बोस्टन-टी पार्टी

फ) 1789 च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीची सामाजिक कारणे

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, January - 2015
ECONOMICS (Paper - IV)

Banks and Financial Institutions (Part - I)

Sub. Code : 61968

Day and Date : Thursday, 29 - 01 - 2015
Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

Total Marks : 50

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. [10]

- a) Credit Creation is the function of _____ .
  - i) Commercial Banks
  - ii) Central Bank
  - iii) Both (i) and (ii)
  - iv) None of these
- b) The Reserve Bank of India is empowered to issue all currency notes except _____ .
  - i) 10 Rupees note
  - ii) 1 Rupee note
  - iii) 100 Rupees note
  - iv) 50 Rupees note
- c) To charge Interest and Commission is a right of _____ .
  - i) Customer
  - ii) Banker
  - iii) Customer and Banker
  - iv) None of these
- d) _____ is primary function of Commercial Banks.
  - i) Acting as Trustee
  - ii) Providing safe custody facility
  - iii) Accepting Deposits
  - iv) Purchase and sale of shares
- e) Over-draft facility is given on _____ .
  - i) Savings Bank Account
  - ii) Current Account
  - iii) Recurring Deposit
  - iv) Fixed Deposit Account
- f) Every Loan Creates _____ .
  - i) Derivative Deposits
  - ii) Income
  - iii) Money
  - iv) Property

- g) One rupee note in India is signed by _____.
- i) R.B.I. Governor   ii) Union Finance Minister.
- iii) Secretary of Finance Ministry   iv) Secretary of Commerce Ministry
- h) If the Cash Reserve Ratio is raised by Central Bank, the power of Banks to create credit will _____.
- i) Remain stable   ii) Increase
- iii) Decrease   iv) Not be affected
- i) Open market operations of R.B.I. is an _____ instrument of credit control.
- i) Qualitative   ii) Quantitative
- iii) Both (i) and (ii)   iv) None of these
- j) R.B.I. started banking ombudsman scheme in _____.
- i) 1951   ii) 1935
- iii) 1999   iv) 1995

Q2) Answer the following questions.

- a) Define Commercial Bank and explain the primary function of Commercial Bank. [10]

OR

State the functions of R.B.I.

Explain the procedure of opening and closing of an Account. [10]

OR

Explain the meaning, procedure and importance of credit appraisal.

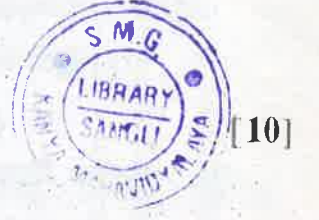
Q3) Write short notes (any four) :

[20]

- a) Limitations of credit creation.
- b) Non-performing Assets.
- c) Types of an accounts.
- d) Banker's Rights.
- e) Financial Inclusion.
- f) Repo Rate and Reverse Repo Rate.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा.

- अ) पतनिर्मिती हे ..... चे कार्य आहे.
- i) व्यापारी बँका ii) मध्यवर्ती बँक
iii) i आणि ii iv) या पैकी नाही
- ब) ..... सोडून सर्व नोटा व्यवहारात आणण्याचा अधिकार रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाला आहे.
- i) 10 रू ची नोट ii) 1 रू ची नोट
iii) 100 रू ची नोट iv) 50 रू ची नोट
- क) व्याज व कमिशन आकारणे हा ..... चा अधिकार आहे.
- i) ग्राहकांचा ii) बँकेचा
iii) ग्राहक व बँक iv) या पैकी नाही
- ड) ..... हे व्यापारी बँकांचे प्राथमिक कार्य आहे.
- i) विश्वस्त म्हणून काम पहाणे ii) सुरक्षा ग्राहकांची सुविधा पुरविणे
iii) ठेवी स्वीकारणे iv) शेअर्सची खरेदी-विक्री
- इ) अधिकर्ष सवलत ही ..... वर दिली जाते.
- i) बचत खाते ii) चालू खाते
iii) आवर्ती ठेव खाते iv) मुदत ठेव खाते
- फ) प्रत्येक कर्ज ..... निर्माण करते.
- i) व्युत्पन्न ठेवी ii) उत्पन्न
iii) पैसा iv) मालमत्ता
- य) भारतात 1 रू च्या नोटेवर ..... याची सही असते.
- i) रिझर्व्ह बँकेचे गव्हर्नर ii) केंद्रीय वित्तमंत्री
iii) सचिव वित्त मंत्रालय iv) सचिव वाणिज्य मंत्रालय
- र) मध्यवर्ती बँकेने रोख राखीव निधीच्या प्रमाणात वाढ केल्यास बँकांची पतनिर्मितीची क्षमता .....
- i) स्थिर रहाते ii) वाढते
iii) घटते iv) काहीही परिणाम होत नाही

ल) भारतीय रिझर्व्ह बँकेद्वारे खुल्या बाजारात कर्जरोख्यांची खरेदी - विक्री हे .....
पतनियंत्रणाचे साधन आहे.

i) गुणात्मक	ii) संख्यात्मक
iii) i आणि ii	iv) यापैकी नाही

व) भारतीय रिझर्व्ह बँकेने बँकिंग लोकपाल योजना (Banking Ombudsman scheme)
..... मध्ये सुरू केली.

i) 1951	ii) 1935
iii) 1999	iv) 1995

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) व्यापारी बँकेची व्याख्या देऊन व्यापारी बँकांची प्राथमिक कार्ये स्पष्ट करा. [10]

किंवा

भारतीय रिझर्व्ह बँकेची कार्ये सांगा.

ब) बँक खाते उघडणे व खाते बंद करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा. [10]

किंवा

कर्ज मूल्यांकनाचा अर्थ, प्रक्रिया व महत्व स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- पतनिर्मितीच्या मर्यादा.
- अनिष्पादित मालमत्ता.
- खात्यांचे प्रकार
- बँकाचे अधिकार
- वित्तीय समावेशन
- रेपोदर व रिझर्व्ह रेपोदर

प्र.2) सभासद बखरीच्या आधारे शिवाजी महाराजांचे व्यक्तिचित्र स्पष्ट करा.

[15]

किंवा

सभासद बखरीतील 'अफझलखान वध आणि शाहिस्तेखानाचे पारिपत्य' सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.3) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- सभासद बखरीतील राज्याभिषेकाचा प्रसंग स्पष्ट करा.
- 'शिवरायांची आगऱ्याहून सूटका' या प्रसंगातील शिवाजी महाराजांची मुत्सद्देगिरी स्पष्ट करा.
- सभासद बखरीच्या आधारे शिवकालीन भाषिक विशेष स्पष्ट करा.

प्र.4) अनुवाद, रूपांतर व भाषांतर या प्रक्रियेतील भेद स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

अनुवादकाने पूर्वतयारी कशी करावी व त्याच्या अंगी कोणते गुण असावेत ते स्पष्ट करा.

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2015

ENGLISH (Compulsory) (Paper - C) (New)

English for Communication

Sub. Code : 61900

Day and Date : Thursday, 14 - 05 - 2015

Time : 12.00 noon to 2.00 p.m.

Total Marks : 50

- Instructions : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Section - I

(Reading Comprehension) 2015 III

Q1) Complete the following sentences by choosing the correct alternatives : [5]

- a) Bayaji's last wish was _____.
- i) to settle in his village   ii) to construct a bungalow
iii) to purchase a farm   iv) to build a storeyed house
- b) The woman is crushed under the burden of _____.
- i) elite class   ii) lower class
iii) custom and tradition   iv) people's criticism
- c) The chinese scholar _____ returned to china after spending ten years in India.
- i) Yi Jing   ii) Xu Xin
iii) Jiang Quian   iv) Li yi

P.T.O

- d) The conjurer performs his show _____.
- i) in the evening   ii) at noon
- iii) in the morning   iv) at night
- e) According to the poet, the tree had a _____ source, which was hidden for years inside the earth.
- i) white and wet   ii) red and juicy
- iii) green and hard   iv) fluid and oily

Q2) a) Answer the following questions in 100 to 120 words each (Any Two) : [10]

- i) Why was Kondiba upset with Bayaji's house? What did he suggest to him?
- ii) What efforts did Akbar make for standardization of India?
- iii) Why can't the Quick Man complain about the destruction of his things?

b) Write short note in about 100 to 120 words (Any One) : [5]

- i) The tragic end of Bayaji's dream.
- ii) The conjurer's revenge

c) Write short note in about 100 to 120 words (Any One) : [5]

- i) Theme of the poem 'I am not that woman'.
- ii) Poet's attitude towards trees in 'on killing a tree'.

Section - II

(Communication Skills)

- Q3) a)** Express your likes or dislikes about T.V. serials or social media. [5]
- b)** Express your beliefs / opinions about the following in about 4 - 5 sentences each. [5]
- i) Self employment
- ii) Coaching classes
- iii) Leisure Time

- Q4) a) Draft the notice and agenda for the 3rd meeting of the 'star sports' club to discuss the state level sports competition. [8]

OR

Write the minutes of the 6th meeting of the worker's union of the 'D.K Industries' assuming the agenda to be as follows :

- i) Confirmation of the minutes of the previous meeting.
  - ii) Business arising out of the previous meeting (imagine the business)
  - iii) Discussion of the demand to rise in pay scale.
  - iv) Discussion about the demands of various facilities.
  - v) Discussion about the court cases of the labours.
  - vi) Any other business with the permission of the chair person
- b) Transfer the following information into bar diagram and also narate it in a small paragraph and interpret this data. [7]

Workers	1990 - 91	1991 - 92	1992 - 93
Self-employed	55.7%	59.5%	60.8%
Regular employees	12.8%	9.2%	8.3%
Casual Labour	31.5%	31.3%	30.9%

M - 626

Total No. of Pages : 2

Serial No.

B. A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2015

ENGLISH (OPTIONAL)

Modern English Literature (Poetry) (New) (Paper - III)

Sub. Code : 61941

Day and Date : Wednesday, 20 - 05 - 2015

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon. to 2.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences choosing the correct alternatives given below :

[5]

- a) The oppressed wait for _____ next insulting words.
  - i) Colonised's
  - ii) Oppressor's
  - iii) boss's
  - iv) Officer's
- b) Pied Beauty is a _____ poem.
  - i) Spiritual poem
  - ii) Devotional poem
  - iii) prayer
  - iv) religious poem
- c) Leda in the myth is the wife of _____.
  - i) Agamemnon
  - ii) Tyndareus
  - iii) Zeus
  - iv) Paris
- d) "Now I am a _____. A woman bends over me".
  - i) river
  - ii) pond
  - iii) lake
  - iv) brook
- e) The poet of 'Her Husband' is _____.
  - i) W. B. Yeats
  - ii) W. H. Auden
  - iii) Ted Hughes
  - iv) Philip larkin

P.T.O.

Q2) a) Answer the following question in about 200 to 250 words : [10]

i) Write a critical appreciation of the poem 'Pied Beauty'.

OR

ii) Describe the encounter between the oppressed and the oppressors in the poem 'First, they said'.

b) Answer the following question in about 200 to 250 words : [10]

i) Comment critically on the tone and mood of the poem 'once upon a time'

OR

ii) Discuss the theme of the poem 'Leda and the Swan'.

Q3) Answer the following question in about 200 to 250 words : [10]

a) Describe the subject and the situation of the poem 'Her Husband'.

OR

Answer the following question in about 200 to 250 words :

b) Consider the poem 'Force' as a plea for a life of culture.

Q4) Write short notes in about 100 to 120 words each on the following (any three) : [15]

- The title of the poem 'Mirror'.
- Use of imagery of the poem 'Pied Beauty'.
- Issues about life and death in 'Days'.
- Central idea in 'Do not go gentle into that good night'.
- 'O what is that sound' as a poem of love.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2015

HINDI (Optional) (Paper - III)

आधुनिक गद्य साहित्य

पाठ्यपुस्तक : साहित्य सौरभ

Sub. Code : 61937

Day and Date : Monday, 18 - 05 - 2015

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 2.00 p.m.

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं।

प्र.1) निम्नलिखित विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए।

[5]

- अ) 'जिनावर' कहानी के लेखक ----- है।
(ओमप्रकाश वाल्मीकि/ जैनेंद्र/ प्रेमचंद/ यशपाल)
- ब) 'दुखवा मैं कासे कहूँ?' कहानी की नायिका ----- है।
(फातिमा/ जहिरा/ जुलेखा/ सलीमा)
- क) 'मानसरोवर' ----- का कहानी संग्रह है।
(प्रेमचंद/ कमलेश्वर/ जैनेंद्र/ यशपाल)
- ड) 'स्वर्णिम गौरव - गाथा' यह ----- विधा की रचना है।
(निबंध/ संस्मरण/ जीवनी/ रेडिओ नाटक)
- इ) नये संसार के अग्रदूत ----- को कहा है।
(भीष्म साहनी/ गांधीजी/ विवेकानंद/ यशपाल)

प्र.2) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं तीन का ससंदर्भ स्पष्टीकरण कीजिए।

[15]

- अ) "मैं कोई अल्ला मियाँ हूँ? जाकर किसी वकील से मिलो। देख नहीं रहे हो, मैं कितना बिजी हूँ इस वक्ता।"
- ब) "इस घर का रिवाज ही है, औरत सिर्फ इस्तेमाल की चीज है। इस घर में रिश्तों की मर्यादा का कोई मतलब ना है बहू।"

P.T.O.

- क) "खाविंद। तब तो कुछ शिकायत ही नहीं, इस कुसूर की तो यही सजा मुनासिब थी। मेरी बदगुमानी माफ फर्माई जाए। मैं अल्लाह के नाम पर पडी कहती हूँ मुझे इस बात का कुछ भी पता नहीं है।"
- ड) "आप लोगों को भूख नहीं लगी है क्या? उनकी तबीयत खराब है, इससे यहाँ तो खाना बना नहीं। बताओ क्या किया जाए? कहीं होटल चले?"
- इ) "बड़े घर की बेटियाँ ऐसी ही होती हैं। बिगडता हुआ काम बना लेती हैं"

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[15]

- अ) 'स्वर्णिम गौरव गाथा' नाटक का आशय लिखिए।
- ब) विवेकानंद जी की अमरिका यात्रा का वर्णन कीजिए।
- क) भीष्म साहनी जी ने यशपाल को नये संसार का अग्रदूत क्यों कहा है?
- ड) 'नाखून क्यों बढ़ते हैं' निबंध के आधार पर अस्त्रों के विकास का वर्णन कीजिए।
- इ) 'बहुत दिनों के बाद' डायरी अंश का आशय लिखिए।

प्र.4) 'पत्नी' कहानी की सुनंदा का चरित्र - चित्रण कीजिए।

[15]

अथवा

'देशसेवा के अखाड़े में' में चित्रित राजकीय नेता की चारित्रिक विशेषताओं का वर्णन कीजिए।

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2015

TRADITIONAL LOGIC (IDS) (Paper - I)

Deductive Logic

Sub. Code : 49213

Day and Date : Friday, 15- 05 - 2015

Total Marks : 40

Time : 12.00 noon to 2.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

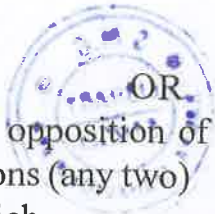
Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. [5]

- a) Logic is _____ science.
  - i) Descriptive
  - ii) Subjective
  - iii) Normative
- b) There are _____ propositions in a mixed hypothetical syllogism.
  - i) 3
  - ii) 4
  - iii) 5
- c) Conversion is a kind of _____.
  - i) Inference
  - ii) Education
  - iii) Opposition of proposition
- d) In _____ inference, we draw a particular conclusion from the general premises.
  - i) Inductive
  - ii) Deductive
  - iii) Both
- e) A particular negative proposition is represented by the symbol
  - i) E
  - ii) O
  - iii) I

Q2) Write short notes of the following questions (any three). [15]

- a) Nature and scope of Logic.
- b) Structure of syllogism.
- c) Deductive and inductive inference.
- d) Kinds of conditional proposition
- e) Education

P.T.O.

- a) What inferences by opposition of propositions can be drawn from the following propositions (any two) [8]
- i) No teacher is rich.
  - ii) Some girls are honest.
  - iii) All Students are strong.
- b) Test the validity of the following inferences (any two) [7]
- i) No man is perfect. Therefore, all men are non perfect.
  - ii) Some teachers are lawyers . Therefore Some lawyers are not teachers.
  - iii) All women are clever. Therefore no women are non-clever.

Q3) a) Test the validity of the following arguments (any two) [10]

- i) 1.No dancer is singer.
2. No singer is actor.
∴ No actor is dancer.
- ii) 1. Some boys are players.
2. Some happy persons are boys.
∴ Some happy persons are players.
- iii) 1. Some girls are tall.
2. Some players are tall.
∴ Therefore, some players are girls.

b) Test the validity of the following arguments (any two) [10]

- i) If it rains then farmers will be happy.
I rains.
Therefore, the farmers will be happy .
- ii) If he comes than I shall go
I shall go
Therefore, he comes.
- iii) If he gets a job then he will purchase a car
he will not purchase a car Therefore, he will not get a job.

OR

Answer the following questions fully (any two).

- i) Explain the four fold scheme of the propositions.
- ii) Explain the fallacies of mixed hypothetical syllogism.
- iii) Explain the rules of conversion and observation.

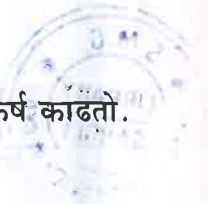
मराठी रूपांतर

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[5]

- अ) तर्कशास्त्र हे ..... शास्त्र आहे.
i) वर्णनात्मक ii) व्यक्तिनिष्ठ
iii) आदर्शवादी
- ब) मिश्र सापेक्ष संविधानामध्ये ..... विधाने असतात
i) 3 ii) 4
iii) 5
- क) परिवर्तन हा ..... चा प्रकार आहे.
i) अनुमान ii) उत्कर्षण
iii) विधान प्रतियोग
- ड) ..... अनुमानामध्ये आपण सामान्य आधार विधानापासून विशिष्ट निष्कर्ष काढतो.
i) विगमनात्मक ii) निगमनात्मक
iii) दोन्हीही
- इ) .....या चिन्हाने अंशवाची नकारार्थी विधान दाखविला जातो.
i) E ii) O
iii) I

प्र.2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) तर्कशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती
ब) संविधानाची रचना
क) निगमनात्मक व विगमनात्मक अनुमान
ड) सोपाधिक / अनुलंब विधानांचे प्रकार
इ) उत्कर्षण

किंवा

- अ) खालील विधानांवरून कोणती प्रतियोग अनुमाने काढता येतील (कोणतेही दोन) [8]
i) एकही शिक्षक श्रीमंत नसतो.
ii) काही मुली प्रामाणिक असतात.
iii) सर्व विद्यार्थी सशक्त असतात

ब) खालील अनुमानांची युक्तता तपासा (कोणतेही दोन)

[7]

- i) एकही मनुष्य परिपूर्ण नसतो. म्हणून, सर्व माणसे अ- परिपूर्ण असतात
- ii) काही शिक्षक वकील असतात. म्हणून, काही वकील शिक्षक नसतात.
- iii) सर्व महिला हुशार असतात. म्हणून, एकही महिला न- हुशार नसतो

प्र.3) अ) खालील युक्तिवादांची युक्तता तपासा (कोणतेही दोन)

[10]

i) 1. एकही नर्तक गायक नसतो .

2. एकही गायक नट नसतो.

एकही नट नर्तक नसतो.

ii) 1. काही मुले खेळाडू असतात.

2. काही सुखी माणसे मुले असतात.

काही सुखी माणसे खेळाडू असतात.

iii) 1. काही मुली उंच असतात.

2. काही खेळाडू उंच असतात.

काही खेळाडू मुली असतात.

ब) खालील युक्तिवादांची युक्तता तपासा (कोणतेही दोन)

[10]

- i) जर पाऊस पडला तर शेतकरी सुखी होतील पाऊस पडतो. म्हणून, शेतकरी सुखी होतील
- ii) जर तो येत असेल तर मी जाईन मी जाईन. म्हणून तो येतो.
- iii) जर त्यास नोकरी मिळाली तर तो कार खरेदी करेल तो कार खरेदी करणार नाही. म्हणून, त्यास नोकरी मिळणार नाही.

• किंवा

खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

- i) विधानांची चतुर्वर्ग व्यवस्था स्पष्ट करा.
- ii) मिश्र सापेक्ष/ सोपाधिक संविधानाचे तर्क दोष स्पष्ट करा.
- iii) परिवर्तन व प्रतिवर्तनाचे नियम स्पष्ट करा.

at
No. **B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2015****GEOGRAPHY (Optional) (Paper - IV)****Human Geography****Sub. Code : 61988**

Day and Date : Saturday, 16 - 05 - 2015

Total Marks : 50

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Neat diagrams and maps should be drawn wherever necessary.
  - 4) Use of map stencils is allowed.

Q1) Choose the correct alternative for the following questions : [10]

- a) Who is the father of Modern Human Geography?
i) H. J. Mackinder	ii) E. Huntington
iii) F. Ratzel	iv) A. Wegner
- b) Who putforth the concept of 'Possibilism'?
i) Ratzel	ii) Blache
iii) Taylor	iv) Febvare
- c) Which of the following is the biological factor?
i) Religion	ii) Culture
iii) Race	iv) Nationality
- d) Which base is important in the classification of race?
i) Physical	ii) Psychological
iii) Mentally	iv) Religious
- e) Which is the skin colour of mongoloids?
i) Yellow	ii) White
iii) Black	iv) None of these

P.T.O.

- f) Who put forth the concept of 'Demographic Transition'?
- i) Frank Notestein   ii) Thomas malthus
iii) Blache   iv) Ratzel
- g) Which ratio is known as population density?
- i) Population / Population   ii) Population / Area
iii) Area / Population   iv) Region / Region
- h) Which of the following country has highest population?
- i) Japan   ii) Pakistan
iii) India   iv) U. S. A.
- i) Which country has started first the family planning programme?
- i) China   ii) U. S. A.
iii) Canada   iv) India
- j) According to whom the internal migration is important than international migration?
- i) Davis Kingsley   ii) Hawley
iii) Notestein   iv) Malthus

Q2) Write answers in detail of the following questions :

- a) Define Human Geography and explain the nature of Human Geography. [10]

OR

Describe the man environment conflict and ecological crises.

- b) Explain the malthus theory of population growth. [10]

OR

Explain the population problems in the world.

Q3) Write short notes (any four)

- a) Branches of Human Geography
b) Concept of environmentalism
c) Religious groups in the world
d) Sparsely populated regions in the world
e) Types of human migration
f) Population Policy of India.

[20]

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व नकाशे काढा.
 4) नकाशा स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा :

[10]

- अ) आधुनिक मानवी भूगोलशास्त्राचे जनक कोण ?
i) एच. जे. मॅकिन्डर	ii) इ. हंटिंग्टन
iii) एफ. रॅट्झेल	iv) ए. वेगनर
- ब) 'संभववाद' संकल्पना कोणी मांडली ?
i) रॅट्झेल	ii) ब्लाश
iii) टेलर	iv) फेबव्हरे
- क) खालीलपैकी जीवशास्त्रीय घटक कोणता ?
i) धर्म	ii) संस्कृती
iii) वंश	iv) राष्ट्रीयत्व
- ड) वंश वर्गीकरणामध्ये कोणते निकष महत्वाचे असतात ?
i) शारीरिक	ii) मानसिक
iii) बौद्धिक	iv) धार्मिक
- इ) मंगोलियनांचा त्वचा वर्ण कोणता ?
i) पीत	ii) श्वेत
iii) कृष्ण	iv) यापैकी नाही
- फ) 'लोकसंख्या संक्रमण' संकल्पना कोणी मांडली ?
i) फ्रँक नोटेस्टीन	ii) थॉमस माल्थस
iii) ब्लाश	iv) रॅट्झेल

- य) कोणत्या गुणोत्तरास 'लोकसंख्या घनता' म्हणतात?
- i) लोकसंख्या / लोकसंख्या   ii) लोकसंख्या / क्षेत्र
iii) क्षेत्र / लोकसंख्या   iv) प्रदेश / प्रदेश
- र) खालीलपैकी कोणत्या देशाची लोकसंख्या सर्वात जास्त आहे?
- i) जपान   ii) पाकीस्तान
iii) भारत   iv) संयुक्त संस्थाने
- ल) कोणत्या देशाने 'कुटुंब नियोजन' कार्यक्रम प्रथम सुरू केला?
- i) चीन   ii) संयुक्त संस्थाने
iii) कॅनडा   iv) भारत
- व) कोणाचे मते, अंतर्गत स्थलांतर हे आंतरराष्ट्रीय स्थलांतरापेक्षा महत्वाचे असते?
- i) डेव्हीस किंगस्ले   ii) हॉले
iii) नोटेस्टीन   iv) माल्थस

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

अ) मानवी भूगोलशास्त्राची व्याख्या सांगून मानवी भूगोलशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा. [10]

किंवा

मानव व पर्यावरण संघर्ष व परिस्थितीकीय संकटे वर्णन करा.

ब) माल्थसचा लोकसंख्या वाढीचा सिद्धांत स्पष्ट करा. [10]

किंवा

जगातील लोकसंख्येच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) मानवी भूगोलशास्त्राच्या शाखा
ब) पर्यावरणवाद संकल्पना
क) जगातील धार्मिक गट
ड) जगातील विरळ लोकसंख्येचे प्रदेश
इ) मानवी स्थलांतराचे प्रकार
फ) भारताचे लोकसंख्या धोरण

Seat
No.

M - 582
Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2015

HISTORY (Optional) (Paper - III)

World Revolutions - (Part - I)

Sub. Code : 61959

Day and Date : Wednesday, 13 - 05 - 2015

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 2.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternative given below : [10]

- a) The resident named _____ from Bohemia in Germany was a Professor in University of Prague.
- i) John Wycliffe
  - ii) Martin Luther
  - iii) John Huss
  - iv) Erasmus
- b) _____ was the first king of Holy Roman Empire.
- i) King Sharleman of France
  - ii) Henry V
  - iii) Louis XVI
  - iv) Innocent III
- c) The Protestant Cult in Switzerland was called as _____.
- i) Puritan
  - ii) Episcopian
  - iii) Protestant
  - iv) Huguenots
- d) The institution called 'Hundred Moot' was administrating at _____ level.
- i) State
  - ii) District
  - iii) Tahsil
  - iv) Village
- e) The son of King James II was born in _____ A.D.
- i) 1685
  - ii) 1686
  - iii) 1687
  - iv) 1688

P.T.O.

ल) 'सत्ता विभाजनाचा सिध्दांत' ..... ने मांडला.

i) मॉटेस्क्यू

ii) व्हॉल्टेअर

iii) फ्रेने

iv) नेकर

व) 'सामाजिक कसर' हा ग्रंथ ..... ने लिहिला.

i) कॅने

ii) व्हॉल्टेअर

iii) रूसो

iv) दिदेरो

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

अ) धर्मसुधारणा चळवळीच्या कारणांची सविस्तर चर्चा करा.

[10]

किंवा

इंग्लंडमधील वैभवशाली राज्यक्रांतीचे परिणाम स्पष्ट करा.

ब) अमेरिकन राज्यक्रांतीचे परिणाम सांगा.

[10]

किंवा

इ. स. 1789 च्या फ्रेंच राज्य क्रांतीची राजकीय, सामाजिक व आर्थिक कारणे स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) :

[20]

अ) मार्टिन ल्यूथर

ब) सोसायटी ऑफ जिझस

क) विटेनजीमॉट

ड) जॉर्ज वॉशिंग्टन

इ) रूसो

फ) राष्ट्रीय सभेचे कार्य

Seat
No.

M - 581

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2015

ECONOMICS (Paper - IV)

Banks and Financial Institutions - I

Sub. Code : 61968

Day and Date : Tuesday, 12 - 05 - 2015

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to right indicate full marks.

Q1) Choose suitable alternatives and complete the following sentences. [10]

- a) _____ is secondary function of commercial bank.
- i) Advancing Loans
  - ii) Cash Credit
  - iii) Accepting Deposit
  - iv) Money Transfer
- b) The nationalisation of Reserve Bank of India was in the year _____.
- i) 1950
  - ii) 1949
  - iii) 1935
  - iv) 1947
- c) The money which is created by commercial bank is called _____.
- i) Legal tender money
  - ii) Credit money
  - iii) Reserve money
  - iv) Base money
- d) The one rupee currency note is issued by the _____.
- i) SBI
  - ii) RBI
  - iii) Ministry of finance
  - iv) None of the above
- e) _____ is not the Function of Reserve Bank of India.
- i) Accepting deposit
  - ii) Controlling credit
  - iii) Lender of last resort
  - iv) None of the above

P.T.O.

- f) Cash reserve ratio means _____.
- Cash money kept with commercial bank
  - Cash money kept in R.B.I. by commercial bank.
  - Cash money kept in other bank by commercial bank
  - None of these
- g) Liquidity refers to _____.
- The moneyness of an assets
  - Stability of value
  - Speculative use of money
  - Monetary Authority
- h) Monetary policy is policy of _____.
- Commercial bank
  - Merchant bank
  - Central bank
  - Central Government
- i) Bank rate is _____ credit control method.
- Quantitative
  - Qualitative method
  - Direct method
  - Indirect method
- j) An-Asset of bank is _____.
- Time Deposit
  - Reserves
  - Cash with RBI
  - Share capital

Q2) Answer the following questions.

- a) Explain the process of credit creation by the commercial bank. [10]

OR

Discuss the functions of Reserve Bank of India.

- b) Explain the procedure of opening and the operating of an account in a bank. [10]

OR

Discuss the Quantitative Credit Control measures of Reserve Bank of India.

Q3) Write a short note on any four :

- Primary functions of commercial banks.
- Limitations of credit creation.
- Importance of Balance Sheet.
- Bankers Rights.
- Banking ombudsman scheme 1995.
- Financial Inclusion.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायातून अचूक पर्याय निवडून वाक्ये पूर्ण करा.

[10]

- व्यापारी बँकाचे दुय्यम कार्य ..... हे आहे.
  - कर्जे देणे
  - रोख कर्जे
  - ठेवी स्विकारणे
  - पैशाचे स्थानांतर
- रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाचे राष्ट्रीयीकरण ..... साली झाले.
  - 1950
  - 1949
  - 1935
  - 1947
- व्यापारी बँका जो पैसा निर्माण करतात त्यास ..... म्हणतात.
  - विधीग्राह पैसा
  - पतपैसा
  - राखीव पैसा
  - आधारभूत पैसा
- एक रूपयाची नोट चलनात आणणारी संस्था ..... होय.
  - स्टेट बँक ऑफ इंडिया
  - रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया
  - अर्थमंत्रालय
  - वरीलपैकी नाही
- ..... हे रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाचे कार्य नाही.
  - ठेवी स्विकारणे
  - पतनियंत्रण
  - शेवटचा ऋणदाता
  - वरील पैकी नाही
- रोख राखीव निधीचे प्रमाण म्हणजे .....
  - व्यापारी बँकानी स्वतःजवळ ठेवलेला रोख पैसा
  - व्यापारी बँकानी रिझर्व्ह बँकेत ठेवलेला रोख पैसा
  - व्यापारी बँकानी इतर बँकात ठेवलेला पैसा
  - यापैकी नाही

- य) रोखता याचा अर्थ .....
i) संपत्तीची द्रव्यता	ii) मुल्य स्थिरता
iii) पैशाचा सट्टेबाजीतील वापर	iv) मैत्रीक अधिकार
- र) मौद्रिक धोरण ..... चे असते.
i) व्यापारी बँका	ii) मर्चंट बँक
iii) मध्यवर्ती बँक	iv) मध्यवर्ती सरकार
- ल) बँकदर ही पतनियंत्रणाची ..... पध्दती आहे.
i) संख्यात्मक	ii) गुणात्मक
iii) प्रत्यक्ष	iv) अप्रत्यक्ष
- व) ..... ही बँकेची मालमत्ता आहे.
i) मुदती ठेवी	ii) राखीव निधी
iii) रिझर्व्ह बँकेकडील रोख निधी	iv) भाग भांडवल

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ) व्यापारी बँकाची पतनिर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा. [10]
किंवा
रिझर्व्ह बँकेच्या कार्याची चर्चा करा.
- ब) बँकेतील खाते उघडणे व खात्यावर व्यवहार करण्याची प्रणाली विषद करा. [10]
किंवा
रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाच्या संख्यात्मक पतनियंत्रण उपायाची चर्चा करा.

प्र.3) पुढीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. [20]

- अ) व्यापारी बँकेची प्राथमिक कार्ये
ब) पतनिर्मितीवरील मर्यादा
क) बँक ताळेबंदाचे महत्व
ड) बँकरचे अधिकार
इ) बँकिंग लोकपाल योजना 1995
फ) वित्तीय समावेशन

M - 577

Total No. of Pages : 4

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2015

OPTIONAL ECONOMICS (Paper - III)

Macro Economics (Part - I)

Sub. Code : 61967

Day and Date : Monday, 11 - 05 - 2015

Total Marks : 50

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives : [10]

a) _____ studies the functioning of the economy as a whole.

i) Micro-Economics	ii) Welfare-Economics
iii) Labour-Economics	iv) Macro-Economics

b) _____ is the key variable in macroeconomics.

i) General price level	ii) Personal consumption level
iii) Personal price level	iv) Personal income level

c) Per capita Income =

i) $\frac{\text{Gross National Product}}{\text{Population of a country}}$	ii) $\frac{\text{Population of a country}}{\text{Net National product}}$
iii) $\frac{\text{Gross National product}}{\text{Depreciation}}$	iv) $\frac{\text{Gross Domestic product}}{\text{Population of a country}}$

d) _____ is the secondary function of money.

- i) Medium of Exchange
- ii) Distribution of National Income
- iii) Measurement of value
- iv) Store of value

e) Law of market is stated by _____.

i) J. M. Keynes	ii) J. B. Say
iii) R. G. Hawtray	iv) A. C. Pigou

P.T.O.

- f) The functional relationship between income & expenditure is called as _____.
- i) Investment Function   ii) Consumption function
iii) Investment multiplier   iv) Saving function
- g) In the construction of Index Numbers _____ is very important factor.
- i) Month   ii) Year
iii) Base Year   iv) Week
- h) According to Cambridge economists the value of money depends upon _____.
- i) Demand for money   ii) Supply of money
iii) Supply of credit money   iv) Demand for commodity
- i) Methods of measuring national income are _____.
- i) Five   ii) Three
iii) Two   iv) Six
- j) Marginal propensity to consume =
- i) $\frac{c}{y}$ ii) $\frac{\Delta c}{\Delta y}$
iii) $\frac{\Delta y}{\Delta I}$ iv) $\frac{y}{c}$

Q2) Answer the following questions :

- a) What is macroeconomics? Explain the scope of macroeconomics. [10]

OR

Explain the J.B. Say's Law of market.

- b) Explain the difficulties in measurement of national income. [10]

OR

What is money? Explain the functions of money.

Q3) Write short notes (any four) :

- a) Macroeconomic variables.
b) Production method.
c) Importance of Index Numbers.
d) Fisher's equation of exchange.
e) Limitations of macroeconomics.
f) Investment multiplier.

M - 577

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजव्या बाजूकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक त्या ठिकाणी सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[10]

- अ) संपूर्ण अर्थव्यवस्थेच्या कार्याचा अभ्यास ----- मध्ये केला जातो.
- i) सूक्ष्मलक्षी अर्थशास्त्र ii) कल्याणकारी अर्थशास्त्र
iii) श्रम-अर्थशास्त्र iv) स्थूल अर्थशास्त्र
- ब) स्थूल अर्थशास्त्रात ----- हे प्रमुख चल आहे.
- i) सर्वसाधारण किंमत पातळी ii) वैयक्तिक उपभोग पातळी
iii) वैयक्तिक किंमत पातळी iv) वैयक्तिक उत्पन्न पातळी
- क) दरडोई उत्पन्न =
- i) $\frac{\text{एकुण राष्ट्रीय उत्पादन}}{\text{देशाची लोकसंख्या}}$ ii) $\frac{\text{देशाची लोकसंख्या}}{\text{निवळ राष्ट्रीय उत्पादन}}$
iii) $\frac{\text{एकुण राष्ट्रीय उत्पादन}}{\text{घसारा}}$ iv) $\frac{\text{एकुण देशांतर्गत उत्पादन}}{\text{देशाची लोकसंख्या}}$
- ड) ----- हे पैशाचे दुय्यम कार्य आहे.
- i) विनिमयाचे माध्यम ii) राष्ट्रीय उत्पन्नाचे वाटप
iii) मूल्यमापनाचे साधन iv) मूल्यसंग्रह
- इ) बाजारपेठेचा नियम ----- यांनी मांडला.
- i) जे. एम. केन्स ii) जे. बी. से
iii) आर. जी. हॉट्टे iv) ए. सी. पिगू
- फ) उत्पन्न आणि खर्चातील कार्यात्मक संबधाला ----- असे म्हणतात.
- i) गुंतवणूक फलन ii) उपभोग फलन
iii) गुंतवणूक-गुणक iv) बचत फलन

- य) किंमत निर्देशांकाच्या रचनेत ----- हा घटक अतिशय महत्वाचा असतो.
 i) महिना ii) वर्ष
 iii) मूळवर्ष iv) आठवडा
- र) केब्रीज अर्थशास्त्रज्ञांच्या मते पैशाचे मूल्य ----- वर अवलंबून असते.
 i) पैशाच्या मागणीवर ii) पैशाच्या पुरवठ्यावर
 iii) पतपैशाच्या पुरवठ्यावर iv) वस्तूच्या मागणीवर
- ल) राष्ट्रीय उत्पन्न मापनाच्या ----- पद्धती आहेत.
 i) पांच ii) तीन
 iii) दोन iv) सहा
- व) सीमांत उपभोगप्रवृत्ती =
 i) $\frac{\text{उपभोगखर्च}}{\text{उत्पन्न}}$ ii) $\frac{\text{उपभोगखर्चातील बदल}}{\text{उत्पन्नातील बदल}}$
 iii) $\frac{\text{उत्पन्नातील बदल}}{\text{गुंतवणूकीतील बदल}}$ iv) $\frac{\text{उत्पन्न}}{\text{उपभोगखर्च}}$

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) स्थूल अर्थशास्त्र म्हणजे काय? स्थूल अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा. [10]

किंवा

जे. बी. से चा बाजारपेठेचा नियम स्पष्ट करा.

ब) राष्ट्रीय उत्पन्न मापनातील अडचणी स्पष्ट करा. [10]

किंवा

पैसा म्हणजे काय? पैशाची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) समग्रलक्षी आर्थिक चले
 ब) उत्पादन पद्धती
 क) किंमत निर्देशांकाचे महत्व
 ड) फिशरचे विनिमय समीकरण
 इ) स्थूल अर्थशास्त्राच्या मर्यादा
 फ) गुंतवणूक गुणक

Seat
No. _____

M - 439
Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - IV) Examination, April - 2015
ANCIENT INDIAN HISTORY AND CULTURE (Paper - II)
(Inter Disciplinary Subject)

Sub. Code : 62311

Day and Date : Wednesday, 29 - 04 - 2015

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 2.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Select the appropriate word : [10]

- a) The capital of Dkshin Panchal was _____.
- i) Indraprastha
  - ii) Viratnagar
  - iii) Kapila
  - iv) Ramnagar
- b) _____ built a 'Pataliputra fort' an the sangam of Ganga and Shona river.
- i) Prasenjeet
  - ii) Bimbisar
  - iii) Ajatshatru
  - iv) Dhananand
- c) King pure gave information of the huge army of _____ to Alexander the - Great.
- i) Nandivardhana
  - ii) Bhootpal
  - iii) Dhananand
  - iv) Rastrapal
- d) _____ behaved with his subject by considering the subject as his own children.
- i) Amatya
  - ii) Bindusar
  - iii) Ashoka
  - iv) Harshavardhan
- e) _____ was the capital of Uttarapath.
- i) Takshasheela
  - ii) Suvarnagiri
  - iii) Pataliputra
  - iv) Girnar

P.T.O.

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा.

[10]

- अ) ----- ही दक्षिण पांचालची राजधानी होती.
- i) इंद्रप्रस्थ ii) विराटनगर
iii) कपीला iv) रामनगर
- ब) ----- यांने गंगा आणि शोण नद्यांच्या संगमावरती पाटलीपूत्रचा किला बांधला.
- i) प्रसेनजित ii) बिंबिसार
iii) आजातशत्रू iv) धनानंद
- क) पौरस राजाकडून ----- च्या विशाल सैन्याची माहिती अलेकझांडरला मिळाली.
- i) नंदिवर्धन ii) भूतपाल
iii) धनानंद iv) राष्ट्रपाल
- ड) "सर्व प्रजाजन माझीच लेकरे आहेत" या भावनेने ----- सम्राट प्रजेशी वागत असे.
- i) अमात्य ii) बिंदूसार
iii) अशोक iv) हर्षवर्धन
- इ) ----- ही उत्तरापथची राजधानी होती.
- i) तक्षशिला ii) सुवर्णगिरी
iii) पाटलीपूत्र iv) गिरनार
- फ) मौर्यकाळात शिक्षणावर ----- यांचे वर्चस्व होते.
- i) वैश्य ii) शूद्र
iii) क्षत्रीय iv) ब्राह्मण
- य) ----- हा कण्व घराण्यातील शेवटचा राजा होय.
- i) नारायण ii) सुशर्मा
iii) वासुदेव iv) अग्नीमित्र

- र) 'हरिविजय' हे प्राकृत काव्य ----- याने लिहले.
 i) प्रवरसेन पहिला ii) सर्वसेन
 iii) विधशास्त्री iv) हल
- ल) अलीहाबादच्या शिलालेखात ----- यास पृथ्वीवरील देव असे म्हटले आहे.
 i) श्री गुप्त ii) घटोत्कच
 iii) चंद्रगुप्त पहिला iv) समुद्रगुप्त
- व) ----- याने 'देवी चंद्रगुप्तम' हे नाटक लिहले.
 i) विशाखादत्त ii) कौटिल्य
 iii) कालिदास iv) हल

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

अ) जैन धर्माचे तत्वज्ञान विशद करा. [10]

किंवा

मौर्यकालीन केंद्रीय प्रशासनाची माहिती द्या.

ब) शुंग आणि कण्वांचे सांस्कृतिक योगदान स्पष्ट करा. [10]

किंवा

गुप्तांची प्रशासनयंत्रणा बाबत चर्चा करा.

प्र.3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार) [20]

- अ) गौतम बुद्ध
 ब) मौर्यांचे प्रांतिक प्रशासन
 क) गौतमीपुत्रश्री सातकर्णी
 ड) कण्व घराणे
 इ) गुप्तांचे सांस्कृतिक योगदान
 फ) चंद्रगुप्त दुसरा

A - 506

Seat No.	
----------	--

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, December - 2015
PSYCHOLOGY (Optional) (Paper - IV)

Social Psychology

Sub. Code : 61984

Day and Date : Thursday, 10 - 12 - 2015

Total Marks : 50

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative given in the bracket : [10]

- a) The view that biological factors play an important role in social behaviour comes from the field of _____ Psychology.
- i) Evolutionary
  - ii) Cultural
  - iii) Antropology
  - iv) Social
- b) In the evolutionary process _____ basic components involves.
- i) 6
  - ii) 5
  - iii) 4
  - iv) 3
- c) _____ is a one of the founder of experimental social Psychology.
- i) Soloman Asch
  - ii) Depaulo
  - iii) Carol Horne
  - iv) Festinger
- d) Cicero has stated the _____ is the image of soul.
- i) Head
  - ii) Heart
  - iii) Hand
  - iv) Face
- e) According to _____ the root of aggression is mainly powerful death wish by all people.
- i) Adler
  - ii) Roger's
  - iii) Freud
  - iv) Konard

P.T.O.

- f) Social comparison theory proposed by _____
- i) Solomon Asch
  - ii) Festinger
  - iii) DePaulo
  - iv) Konard
- g) _____ Exposure is the key of attraction.
- i) Repeated
  - ii) Sudden
  - iii) Sometime
  - iv) After long time
- h) The factor systematically varied by the researcher is termed the _____ variable.
- i) Dependent
  - ii) Independent
  - iii) Constant
  - iv) Extra
- i) Frustration arouse a strong motive to _____ others.
- i) Happy
  - ii) Satisfy
  - iii) Harm
  - iv) Teasting
- j) _____ is a one of the most important cause of aggression.
- i) Frustration
  - ii) Happiness
  - iii) Sad
  - iv) Gloomy

Q2) Answer the following questions.

- a) Define social Psychology. Explain the scientific nature of social Psychology. [10]

OR

Discuss the Affect - Attraction relationship and social influence.

- b) Explain the various Tactics of impression management and impression formation. [10]

OR

Describe the prevention and control of aggression.

Q3) Write short notes (any four) [20]

- a) Systematic observation.
- b) The role of cognitive load.
- c) Reciprocal liking or disliking.
- d) Modern Theories of aggression.
- e) Punishment.
- f) Social Neuroscience.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Pe - IV
PSY
सामाजिक

- प्र.1) खाली कंसात दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पूर्ण करा. [10]
- अ) जैविक घटक सामाजिक वर्तनामध्ये महत्वाची भूमिका बजावतात, असा दृष्टीकोन ..... मानसशास्त्रातून आला.
- i) उत्क्रांती ii) सांस्कृतिक
iii) मानववंश iv) सामाजिक
- ब) उत्क्रांतीवादी प्रक्रियेमध्ये ..... मूलभूत घटकांचा समावेश आहे.
- i) 6 ii) 5
iii) 4 iv) 3
- क) ..... हा प्रायोगिक सामाजिक मानसशास्त्राचा संस्थापक आहे.
- i) सालोमन अॅश ii) डिपालो
iii) कारोल हार्ने iv) फेस्टींजर
- ड) ..... हे आत्म्याचे प्रतिबिंब आहे असे सिसरोने म्हटले आहे.
- i) डोके ii) हृदय
iii) हात iv) चेहरा
- इ) ..... च्या मते आक्रमणाचे मूळ आपल्या सर्वांमधील मृत्यू उर्मी आहे.
- i) अँडलर ii) रॉजर्स
iii) फ्रॉईड iv) कोनार्ड
- फ) सामाजिक तूलना सिध्दांत ..... ने मांडला.
- i) सालोमन अॅश ii) फेस्टींजर
iii) डिपालो iv) कोनार्ड
- य) ..... दिसणे ही आकर्षणाची गुरुकिल्ली आहे.
- i) पुन्हा पुन्हा ii) अचानक
iii) कधीतरी iv) दीर्घकालावधी नंतर
- र) संशोधक ज्या घटकात पध्दतशीर बदल घडवून आणतो त्या संज्ञेला ..... परिवर्तक म्हणतात.
- i) स्वतंत्र ii) अवलंबी
iii) कायम iv) अवांतर

- ल) वैफल्यामूळे इतराना ..... करण्याची प्रेरणा मिळते.
- i) आनंदी ii) समाधानी
iii) इजा iv) चिथावणी
- व) ..... हे आक्रमणाचे एक महत्वाचे कारण आहे.
- i) वैफल्य ii) आनंदी
iii) दुःख iv) उदास

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) सामाजिक मानसशास्त्राची व्याख्या करा. सामाजिक मानसशास्त्राचे शास्त्रीय स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

भाव-आकर्षण संबंध आणि सामाजिक प्रभावाची चर्चा करा.

- ब) छापेच्या व्यवस्थापनाच्या विविध युक्त्या आणि छापेची निर्मिती स्पष्ट करा. [10]

किंवा

आक्रमकतेचे प्रतिबंध आणि नियंत्रण यांचे वर्णन करा.

प्र.3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) पध्दतशीर निरीक्षण
ब) बोधात्मक दबावाची भूमिका
क) परस्पराबद्दलची आवड-नावड
ड) आक्रमकतेचा आधुनिक सिध्दांत
इ) शिक्षा
फ) सामाजिक चेतनाविज्ञान

Seat
No.

A - 502

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, December - 2015
PSYCHOLOGY (Paper - III)

Child Psychology

Sub. Code : 61983

Day and Date : Wednesday, 09 - 12 - 2015

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions: 1) All questions are compulsory.
                     2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative given in the bracket. [10]

- i) 'XXY' syndrome is a chromosomal disorder in which the _____ has extra 'y' chromosome.
- a) male   b) female
c) animal   d) Male and female
- ii) The _____ period is the period of prenatal development that occurs from 2 to 8 weeks after conception.
- a) Germinal   b) Embryonic
c) fetal   d) Genetal
- iii) At birth, the newborn's brain is about _____ percent of its adult weight.
- a) 25   b) 50
c) 70   d) 80
- iv) _____ reflex, which occurs in response to a sudden intense noise.
- a) grasping   b) sulking
c) moro   d) walking
- v) Turner syndrome occurs in _____.
- a) males   b) females
c) animals   d) birds
- vi) The fetal period, lasting about _____ months.
- a) two   b) three
c) six   d) seven

P.T.O.

PSY

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहाणे इष्ट ठरेल.

PSY - III
Chapter

- प्र.1) खाली कंसात दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पूर्ण करा. [10]
- i) 'क्ष य य' संलक्षण ही गुणसुत्रिय विकृती आहे की ज्यामध्ये ..... एक जादा 'य' गुणसुत्र असते.
 अ) पुरुषांच्यामध्ये ब) स्त्रीयांच्यामध्ये
 क) प्राण्यांमध्ये ड) स्त्री आणि पुरुषांमध्ये
- ii) गर्भ धारणेनंतरच्या पहिल्या दोन आठवड्यांच्या जन्मपूर्व विकासाच्या काळाला ..... म्हणतात.
 अ) बिजावस्था ब) भ्रूणावस्था
 क) गर्भावस्था ड) सुप्रावस्था
- iii) जन्मल्यानंतर नवजातांच्या मेंदूचे वजन प्रौढांच्या मेंदूच्या वजनाच्या ..... टक्के असते.
 अ) 25 ब) 50
 क) 70 ड) 80
- iv) जेव्हा अचानक आवाज येतो त्याला प्रतिक्रिया म्हणून ..... प्रतिक्रिये घडून येतात.
 अ) पकडण्याचा ब) चोखण्याचा
 क) मोरो ड) चालण्याचा
- v) ..... टर्नरचा संलक्षण आढळतो.
 अ) पुरुषांच्यामध्ये ब) स्त्रीयांच्यामध्ये
 क) प्राण्यांमध्ये ड) पक्षांमध्ये
- vi) गर्भावस्थेचा काळ साधारणपणे शेवटच्या ..... महिन्यांचा असतो.
 अ) दोन ब) तीन
 क) सहा ड) सात
- vii) पुढाकार घेणे विरुद्ध अपराधी भाव ही प्रारंभिक बाल्यावस्थेशी संबंधित ..... मनोसामाजिक अवस्था आहे.
 अ) पियाजेंची ब) एरिकसनची
 क) टर्नरची ड) डाउनची
- viii) ..... वर्षातील कारक संपादनामूळे अर्भकांचे संपादन वाढते.
 अ) पहिल्या ब) दुसऱ्या
 क) दोन आणि अर्ध्या ड) तीन

ix) ..... संलक्षणामध्ये 21 व्या गुणसुत्राच्या जोडीमध्ये दोन ऐवजी तीन गुणसुत्रे आढळतात.

अ) टर्नर ..... ब) नाजूक 'क्ष'

क) क्लॉईनफेल्टर ..... ड) डाउन

x) जन्मपूर्व विकासाच्या ..... अवस्था आहेत.

अ) दोन ..... ब) तीन

क) चार ..... ड) पाच

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

अ) i) जनूके आणि गुणसुत्रे

ii) जननिक तत्त्वांचे वर्णन करा

किंवा

जन्मपूर्व विकासाच्या दिशा / अवस्थांची चर्चा करा.

ब) शैशवावस्थेतील वाढ आणि विकास स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

प्रारंभिक बाल्यावस्थेतील भावनिक विकासाचे वर्णन करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[20]

अ) सहयोगी जनूक

ब) परिस्थितीजन्य अनुभव विभागून देणे आणि विभागून न देणे

क) जन्मपूर्व विकास - मेंदू

ड) शैशवावस्था - झोप

इ) विसंगत रक्त (गट) प्रकार

फ) पियाजेच्या संक्रियापूर्व / हाताळणीपूर्व अवस्थेची तार्किक (अंतर्ज्ञानी) विचाराची अवस्था

Seat No.

A- 471

Total No. of Pages : 7

B. A. (Part - II) (Semester - III) Examination, December - 2015

LOGIC (I.D.S.) (Paper - I)

Traditional Logic

Sub. Code : 61913

Day and Date : Wednesday, 02 - 12 - 2015

Total Marks : 50

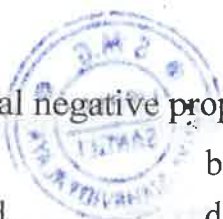
Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. [10]

- i) Logic is the _____ science.
  - a) Discriptive
  - b) Subjective
  - c) Normative
  - d) Natural
- ii) In inference we pass from _____ to _____.
  - a) known to unknown
  - b) unknown to known
  - c) known to known
  - d) None of these
- iii) A categorical proposition is classified into _____ parts.
  - a) Four
  - b) Five
  - c) Six
  - d) Seven
- iv) Opposition of proposition is one of the kinds of _____ inference.
  - a) Mediate
  - b) Immediate
  - c) Conditional
  - d) Contrary
- v) There are _____ kinds of conditional proposition.
  - a) Three
  - b) Two
  - c) Four
  - d) Five
- vi) A universal affirmative proposition is represented by the symbol _____.
  - a) A
  - b) E
  - c) I
  - d) O
- vii) A particular affirmative proposition is represented by the symbol.
  - a) A
  - b) E
  - c) I
  - d) O

P. T. O.

- viii) Both terms in universal negative proposition are _____.
- a) Distributed
  - b) Undistributed
  - c) Multy-distributed
  - d) None of these
- ix) There are total _____ figures of syllogism.
- a) Two
  - b) Three
  - c) Four
  - d) Five
- x) There are _____ kinds of mixed hypothetical syllogism.
- a) Two
  - b) Three
  - c) Four
  - d) Six

Q2) Write short answers of the following questions. (any four) [20]

- a) Deductive and Inductive inference.
- b) Education
- c) Law of Identity
- d) Kinds of conditional proposition
- e) Structure of syllogism
- f) Fallacies of mixed hypothetical syllogism

OR

- a) What inference by opposition of propositions can be drawn from the following propositions (any two). [10]
  - i) All girls are clever
  - ii) No doctor is poor
  - iii) Some fruits are sweet
- b) Test the validity of following inferences (any two) [10]
  - i) All apples are sweet
Therefore, all sweet things are apples
  - ii) No child is brave
Therefore, all children are non - brave
  - iii) Some men are perfect
Therefore, all men are non perfect.

Q3) a) Test the validity of following arguments (any two)

- i) All roses are red
All roses are thorny
Therefore, some thorny things are red.
- ii) Some girls are clever
Some girls are not tall
Therefore some tall persons are not clever.
- iii) No dancer is singer,
No singer is actor,
Therefore, No actor is dancer.

b) Test the validity of the following arguments (any two)

[10]

- i) If it rains then farmers are happy
The farmers are happy
Therefore it rains
- ii) If he is teacher then he is honest
He is a teacher
Therefore he is honest
- iii) If he is clever then he wins a prize
He wins a prize
Therefore, he is clever

OR

Answer the following questions fully (any two)

[20]

- a) Define logic and Explain the nature of logic.
- b) Explain the kinds of opposition of proposition.
- c) Explain the four-fold scheme of proposition.

Logic

A - 471

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[10]

i) तर्कशास्त्र हे ..... शास्त्र आहे.

Dec 2015
2/1/15

अ) वर्णनात्मक

ब) वस्तुनिष्ठ

क) आदर्शवादी

ड) नैसर्गिक

ii) अनुमानामध्ये आपण ..... कडून ..... कडे जातो.

अ) ज्ञाताकडून अज्ञाताकडे

ब) अज्ञाताकडून ज्ञाताकडे

क) ज्ञाताकडून ज्ञाताकडे

ड) यापैकी नाही

iii) केवळ विधानाचे वर्गीकरण ..... प्रकारात केले जाते.

अ) चार

ब) पाच

क) सहा

ड) सात

iv) प्रतियोग अनुमान हा ..... अनुमानाचा एक प्रकार आहे.

अ) व्यवहित

ब) अव्यवहित

क) सोपाधिक

ड) विरोधी

v) सोपाधिक विधानाचे ..... प्रकार पडतात.

अ) तीन

ब) दोन

क) चार

ड) पाच

vi) सर्व आस्तीवाची विधानास ..... हे चिन्ह वापरतात.

अ) A

ब) E

क) I

ड) O

vii) अंश आस्तीवाची विधानास ..... हे चिन्ह वापरतात.

अ) A

ब) E

क) I

ड) O

viii) सर्व नास्तीवाची विधानातील दोन्ही पदे ..... असतात.

अ) सर्वव्याप्त

ब) अंशव्याप्त

क) विविध व्याप्त

ड) यापैकी नाही

ix) संविधानाच्या एकूण ..... आकृती आहेत.

अ) दोन

ब) तीन

क) चार

ड) पाच

x) मिश्र संविधानाचे ..... प्रकार पडतात.

अ) दोन

ब) तीन

क) चार

ड) सहा

11/1/21

1/2/21

प्र.2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार):

अ) निगामी व विगामी अनुमान

ब) उत्कर्षण

क) तादात्म्य नियम

ड) सोपाधिक विधानाचे प्रकार

इ) केवल संविधानाची रचना

फ) मिश्र संविधानाचे दोष

किंवा

अ) खालील विधानावरून कोणती प्रतियोग अनुमाने काढता येतील. (कोणतेही दोन)

[10]

i) सर्व मुली हुषार आहेत.

ii) एकही डॉक्टर गरीब नाही.

iii) काही फळे गोड आहेत.

ब) खालील अनुमानाची युक्तता तपासा (कोणतेही दोन)

[10]

i) सर्व सफरचंदे गोड असतात.

म्हणून सर्व गोड वस्तु सफरचंद असतात.

ii) एकही बालक धाडसी नसते

म्हणून सर्व बालके न धाडसी असतात.

iii) काही मानव पूर्ण आहेत

म्हणून सर्व मानव अपूर्ण आहेत.

प्र.3) अ) खालील युक्तीवादाची युक्तता तपासा (कोणतेही दोन):

[10]

- i) सर्व गुलाब लाल असतात / आहेत.
सर्व गुलाब काटेसी असतात / आहेत.
म्हणून काही काटेरी वस्तु लाल आहेत.
- ii) काही मुली हुषार असतात.
काही मुली उंच नसतात.
म्हणून काही उंच व्यक्ती हुषार नसतात.
- iii) एकही नर्तिका गायिका नसते.
एकही गायिका अभिनेत्री नसते.
म्हणून एकही अभिनेत्री नर्तिका नसते.

ब) खालील युक्तिवादाची युक्तता तपासा (कोणतेही दोन):

[10]

- i) जर पाऊस पडला तर शेतकरी सुखी होतील.
शेतकरी सुखी आहेत.
म्हणून, पुरेसा पाऊस पडला आहे.
- ii) जर तो शिक्षक असेल तर तो प्रामाणिक असतो.
तो शिक्षक आहे.
म्हणून तो प्रामाणिक आहे.
- iii) जर तो हुषार असेल तर तो बक्षिस मिळवेल.
त्याने बक्षिस मिळवले आहे.
म्हणून तो हुषार आहे.

किंवा

खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन):

[20]

- अ) तर्कशास्त्राची व्याख्या लिहून तर्कशास्त्राचे स्वरूप विषद करा.
- ब) प्रतियोग अनुमानाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) विधानाची चतुर्वर्ग व्यवस्था स्पष्ट करा.

Seat
No.

Total No. of Pages : 7

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2015

ECONOMICS (Optional) (Paper - III)

Macro Economics (Part - I)

Sub. Code : 61967

Day and Date : Friday, 27 - 11 - 2015

Total Marks : 50

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives : [10]

- a) _____ components are studied in Macro Economics.
i) Individual	ii) Aggregate
iii) Some	iv) Personal
- b) _____ has used Macro Economic concepts for the first time.
i) Adam Smith	ii) Ricardo
iii) Keynes	iv) Marshall
- c) National Income is the _____ Value of final goods and services produced in a country in a year.
i) Agricultural	ii) Monetary
iii) Real	iv) Financial

P.T.O.

d) Per Capita Income = $\frac{\text{Total National Income}}{\text{Population}}$

- i) Population
ii) Current prices
iii) Production
iv) None of these

e) _____ has developed cash transaction approach of Quantity Theory of Money.

- i) Fisher
ii) Robertson
iii) Pigou
iv) Schumpeter

f) Base year should be a _____ year.

- i) Depression
ii) Inflation
iii) Normal
iv) Deflation

g) Price Index Numbers are useful to measure changes in the _____ level.

- i) Price
ii) Income
iii) Output
iv) Wage

h) _____ has developed a Law of Market.

- i) M.L. Jhingan
ii) J.M. Keynes
iii) J.B. Say
iv) A.C. Pigou

i) National Income is a _____ variable.

- i) Macro Economic
ii) Micro Economic
iii) Welfare
iv) Political

j) Marginal propensity to consume = _____.

i) $\frac{\Delta C}{\Delta Y}$

ii) $\frac{\Delta Y}{\Delta C}$

iii) $\frac{\Delta C}{\Delta I}$

iv) $\frac{\Delta Y}{\Delta I}$

Q2) Answer the following questions.

[20]

a) Define Macro Economics and explain the scope of Macro Economics.

OR

Explain Keynesian theory of Employment.

b) Define money and explain functions of Money.

OR

Explain various concepts of National Income.

Q3) Write short notes (any four)

[20]

a) Macro Economic variables.

b) Difficulties in measurement of National Income.

c) Simple Price Index Number.

d) Investment Function.

e) Importance of National Income Data.

f) Importance of Macro Economics.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) उजव्या बाजूचे अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) योग्य पर्यायाची निवड करून खालील विधाने पूर्ण करा.

[10]

अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्रात ..... घटकांचा अभ्यास केला जातो.

i) व्यक्तीगत	ii) सामूहिक
iii) कांही	iv) वैयक्तिक

ब) ..... यांनी सर्वप्रथम समग्रलक्षी आर्थिक संकल्पनाचा वापर केला.

i) अँडम स्मिथ	ii) रिकार्डो
iii) केन्स	iv) मार्शल

क) एका देशात एका वर्षात उत्पादिलेल्या अंतिम वस्तू व सेवांचे ..... मूल्य म्हणजे राष्ट्रीय उत्पन्न होय.

i) कृषी	ii) पैशातील
iii) वास्तव	iv) वित्तिय

ड) एकूण राष्ट्रीय उत्पन्न

दर डोई उत्पन्न = _____

i) लोकसंख्या	ii) वर्तमान किंमती
iii) उत्पादन	iv) यापैकी नाही

इ) चलनसंख्यामान सिध्दांताचा रोख व्यवहार दृष्टीकोण ..... यांनी विकसित केला.

i) फिशर

ii) रॉबर्टसन

iii) पिगु

iv) शुम्पिटर

फ) आधार वर्ष हे ..... वर्ष असावे लागते.

i) मंदीचे

ii) भाववाढीचे

iii) सर्वसाधारण

iv) भावघटीचे

य) किंमत निर्देशांक हे ..... पातळीतील बदल मोजण्यास उपयुक्त असतात.

i) किंमत

ii) उत्पन्न

iii) उत्पादन

iv) वेतन

र) ..... यांनी बाजारपेठे विषयक नियम विकसित केला.

i) एम्.एल्. झींगन

ii) जे.एम्. केन्स

iii) जे.बी. से

iv) ए.सी. पिगु

ल) राष्ट्रीय उत्पन्न हे एक .....चल आहे.

i) समग्रलक्षी आर्थिक

ii) सूक्ष्मलक्षी आर्थिक

iii) कल्याणकारी

iv) राजकीय

व) सिमांत उपभोग प्रवृत्ती = ...

i) उपभोगातील बदल

उत्पन्नातील बदल

ii) उत्पन्नातील बदल

उपभोगातील बदल

iii) उपभोगातील बदल

गुंतवणुकीतील बदल

iv) उत्पन्नातील बदल

गुंतवणुकीतील बदल

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्राची व्याख्या देऊन समग्रलक्षी अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

केन्स यांचा रोजगार विषयक सिध्दांत स्पष्ट करा.

ब) पैशाची व्याख्या देऊन पैशाची कार्ये स्पष्ट करा.

किंवा

राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या विविध संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- अ) समग्रलक्षी आर्थिक चले.
- ब) राष्ट्रीय उत्पन्न मोजमापातील अडचणी.
- क) साधा किंमत निर्देशांक.
- ड) गुंतवणुक फलन.
- इ) राष्ट्रीय उत्पन्न आकडेवारीचे महत्व.
- फ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्राचे महत्व.

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2015

ECONOMICS (Optional) (Paper - IV) (New)

Banks and Financial Institution (Paper - I)

Sub. Code : 61968

Day and Date : Saturday, 28 - 11 - 2015

Total Marks : 50

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Choose suitable alternative and complete the following sentences : [10]

- a) The money which is created by commercial bank is called _____.
- i) Legal Tender Money
  - ii) Credit Money
  - iii) Reserve Money
  - iv) Base Money
- b) The primary functions of commercial banks are _____.
- i) Accepting deposit
  - ii) Advancing loan
  - iii) Credit creation
  - iv) All the above
- c) The nationalisation of Reserve Bank of India in the year _____.
- i) 1949
  - ii) 1950
  - iii) 1935
  - iv) 1947
- d) An asset of the bank is _____.
- i) Time deposit
  - ii) Reserve fund
  - iii) Cash with RBI
  - iv) Share capital
- e) Banking ombudsman scheme in India was introduced in the year.
- i) 1949
  - ii) 1955
  - iii) 1969
  - iv) 1995
- f) The monetary policy is policy of _____.
- i) Commercial bank
  - ii) Merchant bank
  - iii) Central bank
  - iv) Central government
- g) Pledge is only possible in case of _____.
- i) Movable property
  - ii) Money
  - iii) Gold
  - iv) None of these

- h) Which of the following is not a function of the R.B.I.
- To issue currency notes
  - To control foreign exchange
  - To act as a Govt. bank
  - To provide direct finance to agriculture
- i) Liquidity refers to _____.
- The moneyness of an asset
  - Stability of value
  - Speculative use of money
  - Monetary authority
- j) Bank rate is _____ credit control method.
- Quantative method
  - Qualitative method
  - Direct method
  - Indirect method

Q2) Answer the following questions.

[20]

- a) Explain the process of credit creation and its limitations.

OR

State the functions of Reserve Bank of India.

- b) Discuss the various types of bank accounts.

OR

State the Bankers rights and obligations.

Q3) Write a short notes on any four :

[20]

- Types of Deposit.
- Importance of Balance-sheet.
- Repo rate and Reverse Repo rate
- Procedure of Opening Account.
- Importance of financial Inclusion.
- Power of Banking ombudsman.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील दिलेल्या पर्यायातून अचूक पर्याय निवडून वाक्ये पूर्ण करा.

[10]

- अ) व्यापारी बँका जो पैसा निर्माण करतात त्यास ..... म्हणतात.
i) विधिग्राह्य पैसा	ii) पतपैसा
iii) राखीव पैसा	iv) आधारभूत पैसा
- ब) व्यापारी बँकाची प्राथमिक कार्ये ..... होय.
i) ठेवी स्वीकारणे	ii) कर्जे देणे
iii) पतनिर्मिती	iv) वरील सर्व
- क) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाचे राष्ट्रीयीकरण ..... साली झाले.
i) 1949	ii) 1950
iii) 1935	iv) 1947
- ड) ..... ही बँकेची मालमत्ता आहे.
i) मुदती ठेवी	ii) राखीव निधी
iii) रिझर्व्ह बँकेकडील रोख निधी	iv) भाग भांडवल
- इ) बँकींग लोकपाल योजना भारतात,..... साली सुरू झाली.
i) 1949	ii) 1955
iii) 1969	iv) 1995
- फ) मौद्रीक धोरण ..... चे धोरण असते.
i) व्यापारी बँका	ii) मर्चंट बँका
iii) मध्यवर्ती बँक	iv) केंद्र सरकार

- य) तारण हा प्रकार केवळ ..... मालमत्तेच्या बाबतीतील शब्द आहे.
- i) जंगम ii) पैसा
iii) सोने iv) यापैकी नाही
- र) खालील पैकी कोणतेही कार्य रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया करित नाही.
- i) चलनी नोटा छापणे ii) विदेशी विनिमय नियंत्रण
iii) सरकारची बँक iv) शेतीला प्रत्यक्ष कर्जपूरवठा
- ल) रोखता याचा अर्थ .....
- i) संपत्तीची द्रव्यता ii) मूल्यस्थिरता
iii) पैशाचा सट्टेबाजीतील वापर iv) मौद्रिक अधिकार
- व) बँकदर ही पतनियंत्रणाची ..... पध्दती आहे.
- i) संख्यात्मक ii) गुणात्मक
iii) प्रत्यक्ष iv) अप्रत्यक्ष

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) पतनिर्मितीची प्रक्रिया वै मर्यादा स्पष्ट करा.
किंवा
रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाची कार्ये विशद करा.
- ब) बँक खात्यांच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
किंवा
बँकरच्या हक्क व जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.

प्र.3) पुढील पैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

[20]

- अ) ठेवींचे प्रकार
ब) ताळेबंदाचे महत्व
क) रेपो रेट व रिर्व्हर्स रेपो रेट
ड) खाते उघडण्याची प्रक्रीया
इ) वित्तीय समावेशनाचे महत्व
फ) बँकिंग लोकपालाचे अधिकार

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2015**HISTORY (Optional) (Paper - III)****World Revolutions - I****Sub. Code : 61959****Day and Date : Monday, 30 - 11 - 2015****Total Marks : 50****Time : 12.00 noon to 2.00 p.m.**

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternatives given below. [10]

- i) Fifth clayment had shifted capital of Roman catholic Religion organization at _____ instead of Rome.
  - a) Paris
  - b) Avinon
  - c) Oxford
  - d) Prag
- ii) Martin Luther established sect of _____
  - a) Roman catholic
  - b) Protestant
  - c) Zwingly
  - d) John Naccs
- iii) The king _____ had accepted the charter namely 'magnacharta'.
  - a) John
  - b) James
  - c) charl's
  - d) williyam
- iv) The organization namely 'Hundred Moot' was administrating at _____ level.
  - a) State
  - b) District
  - c) Taluka
  - d) Gram
- v) In year 1765 _____ Act. was applicable to colonies by British.
  - a) Hat's Act.
  - b) Stamp Act.
  - c) Navigation Act.
  - d) Shugger Act.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

- प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. [10]
- i) पाचवा क्लेमेंट याने रोमन कॅथॉलिक धर्मसंस्थेची राजधानी रोम ऐवजी ..... येथे हलवली.
 अ) पॅरिस ब) अॅव्हीनॉन
 क) ऑक्सफर्ड ड) प्राग
- ii) मार्टिन ल्यूथरने ..... पंथाची स्थापना केली.
 अ) रोमन कॅथॉलिक ब) प्रोटेस्टंट
 क) डॅिंवगली ड) जॉन नॉक्स
- iii) 'मॅग्नाचार्टा' ही सनद .... राजाने मान्य केली.
 अ) राजा जॉन ब) राजा जेम्स
 क) राजा चार्ल्स ड) राजा विल्यम
- iv) 'हॅंड्रेड मूट' ही संस्था ..... पातळीवर प्रशासन करित होती.
 अ) राज्य ब) जिल्हा
 क) तालुका ड) ग्राम
- v) सन 1765 मध्ये ब्रिटिशांनी वसाहतींवर ..... कायद लावला.
 अ) हॅटस् अॅक्ट ब) स्टॅम्प अॅक्ट
 क) नेव्हिगेशन अॅक्ट ड) शुगर अॅक्ट
- vi) ..... ने अमेरिकन स्वातंत्र्याच्या जाहिर नाम्याची घोषणा केली.
 अ) थॉमस पेन ब) थॉमस जेफरसन
 क) सॅम अॅडम्स ड) जॉर्ज वॉशिंग्टन
- vii) ..... हे अमेरिकेचे पहिले राष्ट्राध्यक्ष होते.
 अ) थॉमस जेफरसन ब) जॉर्ज वॉशिंग्टन
 क) जॉन अॅडम्स ड) अब्राहम लिंकन
- viii) सत्ता विभाजनाचा सिद्धांत..... ने मांडला.
 अ) रूसो ब) व्हाल्टेअर
 क) नेकर ड) मॉटेस्क्यू

- ix) 'जर रूसो झाला नसता तर फ्रेंच क्रांती झाली नसती' हे उद्गार ..... नी काढले.
 अ) माँटेस्क्यू
 ब) नेपोलियन बोनापार्ट
 क) नेपोलियन तिसरा
 ड) लाफायत
- x) 'कॅडिड' या ग्रंथाचा ..... कर्ता होय.
 अ) व्हाल्टेअर
 ब) नेकर
 क) रूसो
 ड) टरगोट

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

- अ) धर्मसुधारणा चळवळीचे स्वरूप स्पष्ट करा. [10]
 किंवा
 वैभवशाली राज्यक्रांतीची कारणे सांगा.
- ब) अमेरिकन स्वातंत्र्ययुद्धाचे स्वरूप स्पष्ट करा. [10]
 किंवा
 फ्रेंच राज्यक्रांतीची कारणे सांगा.

प्र.3) टीपा लिहा: (कोणतेही चार)

- अ) स्वित्झर्लंडमधील धर्मसुधारणा चळवळ
 ब) जॉन विक्लिफ
 क) विटेनजीमॉट
 ड) विल ऑफ राईटस्
 इ) बोस्टन टी पार्टी
 फ) राष्ट्रीय सभेचे कार्य

[20]

XXXX

A - 483

Total No. of Pages : 4

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, December - 2015

HISTORY (Optional) (Paper - IV)

Freedom Struggle of India - I (New)

Sub. Code : 61960

Day and Date : Thursday, 03 - 12 - 2015

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

Instructions : 1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternatives given below. [10]

i) _____ started Tainati Army System.

- a) Lord Welesley   b) Lord Cornwallis
c) Lord Dalhausi   d) Warren Hastings

ii) _____ was the first martyr in the 1857 revolt.

- a) Maulavi Ahmedulla   b) Kuwarsingh
c) Tatyia Tope   d) Mangal Pande

iii) _____ is the author of the 'War of Indian Independence' 1857.

- a) Motilal Nehru   b) Mahatma Gandhi
c) V. D. Sawerkar   d) Vinobha Bhawe

iv) Indian National Congress established in _____.

- a) 1885   b) 1886
c) 1890   d) 1920

v) _____ was the first newspaper in Marathi.

- a) Prabhakar   b) Kesari
c) Darpan   d) Sudharak

P.T.O.

मराठी रुपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक. ✓
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

[10]

- i) ..... याने तैनाती फौजेच्या पध्दतीची सुरुवात केली.
 अ) लॉर्ड वेलस्ली ब) लॉर्ड कॉर्नवालीस
 क) लॉर्ड डलहौसी ड) वॉरन हेस्टिंग्ज
- ii) सन 1857 च्या उठावातील ..... हा पहिला हुतात्मा होय.
 अ) मौलवी अहमदुलन ब) कुंवरसिंह
 क) तात्या टोपे ड) मंगल पांडे
- iii) सन 1857 च्या 'स्वातंत्र्यसमर' हा ग्रंथ ..... यांनी लिहिला.
 अ) मोतीलाल नेहरू ब) महात्मा गांधी
 क) वि. दा. सावरकर ड) विनोबा भावे
- iv) राष्ट्रीय काँग्रेसची स्थापना ..... साली झाली.
 अ) 1885 ब) 1886
 क) 1890 ड) 1920
- v) ..... हे मराठी भाषेतील पहिले वृत्तपत्र होय.
 अ) प्रभाकर ब) केसरी
 क) दर्पण ड) सुधारक
- vi) मुंबई-ठाणे हा पहिला रेल्वे मार्ग ..... मध्ये सुरू झाला.
 अ) 1854 ब) 1853
 क) 1857 ड) 1850
- vii) ब्रिटिशांच्या न्यायबुध्दीवर ..... यांचा विश्वास होता.
 अ) जहाल ब) मवाळ
 क) क्रांतीकारी ड) गांधीवादी
- viii) 'गीतारहस्य' हा ग्रंथ ..... यांनी लिहिला.
 अ) स्वामी विवेकानंद ब) दयानंद सरस्वती
 क) लो. टिळक ड) गोपाळ कृष्ण गोखले

ix) सविनय-कायदेभंग चळवळीत प्रथम ..... कायदा मोडण्याचे ठरविले.

अ) जंगल

ब) शेतसारा

क) पाणी

ड) मिठाचा

x) धारासना सत्याग्रहाचे नेतृत्व ..... यांनी केले.

अ) पंडित नेहरू

ब) सरोजिनी नायडू

क) सरदार पटेल

ड) यापैकी नाही

प्र.2) दीर्घोत्तरी प्रश्न

अ) सन 1857 च्या महान उठावाच्या अपयशाची कारणे विशद करा.

[10]

किंवा

हिंदी राष्ट्रवादाच्या उदयाची कारणे थोडक्यात द्या.

ब) होमरूल लीग चळवळीचा आढावा घ्या.

[10]

किंवा

'छोडो भारत' चळवळीची कारणे व परिणाम सांगा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

अ) मंगल पांडे

ब) राणीचा जाहिरनामा

क) राष्ट्रीय सभेची ध्येय धोरणे

ड) लो. टिळकांची चतुःसूत्री

इ) नेहरू रिपोर्ट

फ) पहिली गोलमेज परिषद

Seat
No.

--

A - 450

Total No. of Pages : 2

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2015

MARATHI (Paper - IV)

जनाबाईचे अभंग व संपादन प्रक्रिया

Sub. Code : 61932

Day and Date : Saturday, 28 - 11 - 2015

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 2.00 p.m.

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा.

[5]

- i) जनाबाई पंढरीची आई कोणास म्हणते?
अ) मुक्ताबाईस
ब) रूक्मिणीस
क) बहिणाबाईस
ड) विठाबाईस
- ii) कोणत्या शब्दाच्या मान्याने विठ्ठल काकुळतीस आला.
अ) राम
ब) कोहं
क) सोहं
ड) रामकृष्ण
- iii) जनाबाईची 'तेलफणी' कोण करित असे?
अ) रूक्मिणी
ब) करूंड
क) विठ्ठल
ड) नामदेव
- iv) दुसऱ्या जन्मात रामभक्त म्हणून नामदेव कोण होता?
अ) हनुमान
ब) सुग्रीव
क) अंगद
ड) तुलसीदास
- v) 'संत वाटिकेतील जाईची वेल' असे कोणास म्हटले आहे?
अ) मुक्ताबाईस
ब) कान्होपात्रेस
क) जनाबाईस
ड) महदंबेस

P.T.O.

प्र.2) नामदेवाच्या चरित्राचे आणि कुटुंबकथेचे चित्र जनाबाईने कसे रेखाटले आहे.

[15]

किंवा

आपल्या अभंगातून विठ्ठलभेटीचे व विठ्ठलाशी जोडलेल्या नात्यांचे वर्णन जनाबाई कशाप्रकारे करते.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (3 पैकी 2)

[20]

अ) जनाबाईच्या घरकामात विठ्ठलाने कशाप्रकारे मदत केली आहे?

ब) 'विठ्ठू माझा लेकरवाळा' या अभंगात जनाबाईने विठ्ठलाचे चित्र कशाप्रकारे रेखाटले आहे.

क) विषयाचे संगती घातक आहे, हे जनाबाईने आपल्या अभंगात कसे मांडले आहे.

प्र.4) संपादन प्रक्रियेसाठी संपादकास कराव्या लागणाऱ्या पूर्वतयारीची थोडक्यात माहिती द्या.

[10]

किंवा

उत्तम संपादन होण्यासाठी संपादकाच्या अंगी कोणते गुण असावेत.

Seat
No.

B. A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2015

MARATHI (Optional) (Paper - III)

मराठी गद्य

Sub. Code : 61931

पाठ्यपुस्तक : 1) सभासदाची बखर : कृष्णाजी अनंत सभासद
2) अनुवादप्रक्रिया

Day and Date : Friday, 27 - 11 - 2015

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा

[5]

अ) कृष्णाजी पंत आणि त्यांच्या बंधूना कोणता किताब मिळाला ?

i) हुकुमतपन्हा

ii) विश्वासराव

iii) प्रतापराव

iv) चंद्रराव

ब) 'शिवाजी काय चढे घोडियानिशी जिवंत कैद करून आणतो' अशी प्रतिज्ञा कोणी केली ?

i) रूस्तुमे जमा

ii) फाजलखान

iii) सिध्दी जोहर

iv) अफझलखान

क) लाल महालावरील हल्ल्याच्या वेळी शाहिस्तेखान कोठे लपून बसला होता ?

i) बायकात

ii) सैनिकात

iii) मुदपाकखान्यात

iv) मंचकाखाली

P.T.O.

ड) सैद बंडाला कोणी मारले ?

- i) संभाजी कावजी   ii) नेताजी पालकर
iii) जिऊ महाला   iv) कान्होजी जेधे

इ) शिवाजी महाराजांभोवती औरंगजेबाने कोणाची चौकी बसवली ?

- i) जाफरखान   ii) रामसिंग
iii) जसवंतसिंग   iv) पोलादखान

प्र.2) 'सभासद बखरी'तील मुख्य प्रसंगचित्रणे स्पष्ट करा.

[15]

किंवा

शिवाजी महाराजांनी स्वराज्य निर्मिती कशी केली ते 'सभासद बखरी'च्या आधारे लिहा.

प्र.3) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) 'सभासद बखरी'तील अफझलखानाच्या भेटीचे वर्णन लिहा.
ब) लाल महालावरील शिवाजी महाराजांच्या हल्ल्याचे वर्णन करा.
क) शिवाजी महाराजांच्या राज्यभिषेकाच्या सोहळा स्पष्ट करा.

प्र.4) अनुवाद, भाषांतर व रूपांतर यातील साम्यभेद स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

अनुवादकाच्या अंगी कोणते गुण आवश्यक आहेत ते लिहा.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, December - 2015

हिंदी (Hindi) (Paper - III)

आधुनिक गद्य साहित्य

पाठ्यपुस्तक - साहित्य सौरभ

Sub. Code : 61937

Day and Date : Friday, 4 - 12 - 2015

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon.to 2.00 p.m.

- सूचना :**
- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
  - 2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं।

प्र.1) निम्नलिखित विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए।

[5]

i) 'पत्नी' कहानी के कहानीकार ..... हैं।

(अमृतराय/जैनेंद्रकुमार/भुवनेश्वर प्रसाद/आ.चतुरसेन)

ii) ..... ने आनंदी को खडाऊं फेंककर मारा था।

(श्रीकंठ/भूपसिंह/लालबिहारी/बेनीमाधव)

iii) कालिंदीचरण की पत्नी का नाम ..... है।

(सुनीता/आनंदी/सुजाता/सुनंदा)

iv) मैं देशसेवा के ..... में कूदनेवाला हूँ।

(मैदान/अखाड़े/जंग/जीवन)

v) 'स्वर्णिम गौरव-गाथा' यह..... विधा की रचना है।

(संस्मरण/निबंध/जीवनी/रेडिओ नाटक)

प्र.2) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं तीन का ससंदर्भ स्पष्टीकरण कीजिए । [15]

- अ) “बड़े घर की बेटियाँ ऐसी ही होती हैं । बिगड़ता हुआ काम बना लेती हैं ।”
- ब) “मैं लछमन ना हूँ जो सीता कू बियाबान जंगल में छोड़ के वापस चला जाऊँ”.
- क) “हिरास मत होना । मैं जिंदा रहा तो एक-एक भेड़िये को काट डालूँगा” ।
- ड) “ वे शहर में नहीं हैं । शादी अटेंड करके कल रात में ही राजधानी चले गये हैं । कब तक लौटेंगे, पता नहीं” ।
- इ) “जिसकी उम्मीद न थी, मरते वक्त वह मजा मिल गया । कहा-सुना माफ हो, और एक अर्ज लौंडी की मंजूर हो” ।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए । [15]

- अ) विवेकानंद की चारित्रिक विशेषताएँ लिखिए ।
- ब) ‘बहुत दिनों के बाद’ डायरी अंश का आशय लिखिए ।
- क) ‘नाखून क्यों बढ़ते हैं’ निबंध के आधार पर मनुष्य के अस्त्रों के विकास का वर्णन कीजिए।
- ड) भीष्म साहनी ने यशपाल को नये संसार का अग्रदूत क्यों कहा है ?
- इ) ‘स्वर्णिम गौरव-गाथा’ नाटक का आशय स्पष्ट कीजिए ।

प्र.4) ‘पत्नी’ कहानी की नायिका सुनंदा की चारित्रिक विशेषताएँ बताईए । [15]

अथवा

सुर्यबाला ने वर्तमान राजनीतिक नेता पर किये व्यंग्य को स्पष्ट कीजिए ।

XXXX

Seat
No.

B. A. (Part - II) (Semester - III) Examination, December - 2015

HINDI (Optional) (Paper - IV)

मध्यकालीन एवं आधुनिक काव्य

Sub. Code : 61938

Paper-4
Hindi

Day and Date Saturday, 05 - 12 - 2015

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 2.00 p.m.

- सूचनाएँ :
- 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
  - 2) दाईं ओर लिखे अंक गुण दर्शाते हैं।

प्र.1) कोष्ठक में दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए।

[5]

- i) कबीर ..... शाखा के प्रतिनिधि कवि है।

अ) क्षेमाश्रयी	ब) ज्ञानाश्रयी
क) कृष्णभक्तिशाखा	ड) रामभक्ति शाखा
- ii) बिहारी रीतिकाल के ..... रस के प्रतिनिधि कवि है।

अ) शांत	ब) वीर
क) शृंगार	ड) भक्ति
- iii) सूरसागर ..... कवि की एकमात्र प्रामाणिक रचना है।

अ) बिहारी	ब) वृंद
क) सूरदास	ड) तुलसीदास
- iv) 'भारत महिमा' कविता में प्रसाद जी ने ..... के त्याग की महत्ता बताई है।

अ) राम	ब) कृष्ण
क) दधीचि	ड) स्कंदगुप्त
- v) 'पुत्र मोह' कविता में एक ..... की व्यथा कथा चित्रित हुई है।

अ) पुत्र	ब) पिता
क) बहन	ड) माता

प्र.2) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं तीन का ससंदर्भ स्पष्टीकरण दीजिए।

[15]

- i) “जियें तो सदा इसी के लिए, यही अभिमान रहे हर्ष निछावर कर दे हम सर्वस्व, हमारा प्यारा भारतवर्ष।”
- ii) “बचाना है अगर इस मुल्क की उजली विरासत को, हमें अपनी जड़ों की ओर फिर से लौटना होगा।”
- iii) “दीप कैसा हो, कहीं हो, सूर्य. का अवतार है वह , धूप में कुछ भी न, तम में किंतु पहेरेदार है वह।”
- iv) “इत्यादि हर जगह शामिल थे पर उनके नाम कहीं भी शामिल नहीं हो पाते थे इत्यादि बस कुछ सिरफिरे कवियों की कविता में अक्सर दिख जाते थे।”
- v) “उसे छूने से बच रहे हैं लोग
तो जरा चल कर देख लेना चाहिए
कि अपने संकट की इस घडी में
पानी क्या कर रहा है?”

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[15]

- i) कबीर ने सद्गुरु की महिमा वर्णन कैसे किया है?
- ii) तुलसीदास ने अपनी दीनता का चित्रण किस तरह किया है?
- iii) सूरदास के वात्सल्य वर्णन को स्पष्ट कीजिए।
- iv) मीरा ने राम - रत्न रूपी धन का वर्णन कैसे किया है?
- v) बिहारी के वियोग शृंगार का वर्णन कीजिए।

प्र.4) पठित दोहों के आधार पर वृंद के नीतिविषयक विचारों को स्पष्ट कीजिए।

[15]

अथवा

‘पुत्र मोह’ कविता का आशय स्पष्ट कीजिए।

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester -III) Examination, December-2015

ENGLISH (Compulsory) (Paper-C) (New)

English for Communication

Sub. Code : 61900

Day and Date : Tuesday, 1 - 12 - 2015

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon. to 2.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

SECTION - IReading Comprehension

Q1) Complete the following sentences by choosing the correct alternative. [5]

- a) Bhujaba Patil was known as _____ of the village.
  - i) leader
  - ii) police patil
  - iii) rascal
  - iv) sarpanch
- b) Magasthenes was the author of _____.
  - i) India
  - ii) Indiana
  - iii) Indian
  - iv) Indika
- c) The woman is crushed under the burden of _____.
  - i) elite class
  - ii) lower class
  - iii) custom and tradition
  - iv) people's criticism
- d) Each time after the trick is over, the Quick Man whispers that the conjurer has kept the items up his _____.
  - i) box
  - ii) pocket
  - iii) mouth
  - iv) sleeve
- e) According to Gieve Patel, it takes much time to kill a _____.
  - i) tiger
  - ii) lion
  - iii) tree
  - iv) leopard

P.T.O.

- 2015
- Q2) a) Answer the following questions in 100 to 120 words each. (Any Two) [10]
- How many children did Bayaji have and what were they doing?
  - What was the British belief about India?
  - How does the conjurer try hard to impress the audience?
- b) Write short note in about 100 to 120 words (Any One) [5]
- The tragic end of Bayaji's dream
  - The unity of India
- c) Write short note in about 100 to 120 words (Any One) [5]
- The significance of the title, I am not that Woman
  - Symbolic meaning of the poem On Killing a Tree.

SECTION - II

Communication Skills

- Q3) a) Express your likes or dislikes about a politician or a film actress in 5 to 6 sentences. [5]
- b) Express your opinion about the following in about 4 to 5 sentences each. (Any Two) [5]
- The Semester System of examinations.
  - Cultural Activities in your college
  - Horror shows on TV
- Q4) a) Imagine yourself to be the secretary of 'Shree Hanuman Housing Society'. Draft Notice and Agenda of the 5th meeting of the society. [8]

OR

- Imagine yourself to be the secretary of 'Sant. Dnyaneshwar Housing Society'. Draft Notice and Agenda of the 7th meeting of the society.
- b) Draw a pie chart from the following data and also write a paragraph interpreting the same. [7]

Result of the B.A. II class of a college is as follows.

class	First	Second	pass	Fail
Percent	50	35	05	10

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, December - 2015

ENGLISH (Optional) (Paper - III)

Modern English Literature (New)

Sub. Code : 61941

Day and Date : Monday, 07 - 12 - 2015

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing the correct alternative. [5]

- a) In the poem 'Mirror says' I am not cruel but only _____
i) Kind	ii) ☒ Truthful
iii) Co-operative	iv) Friendly
- b) 'O what is that sound' is in the _____ form.
i) Sonnet	ii) Ode
iii) Ballad	iv) ☒ Epic
- c) In the poem 'Once upon a time' the poet says, So I have learned to wear many faces like _____
i) dresses	ii) ☒ actor
iii) children	iv) magician
- d) Legal case of husband and wife goes to _____ and nothing more is heard.
i) Hell	ii) Higher court
iii) Lower court	iv) Heaven
- e) First they said we were _____
i) stupid	ii) obstructing progress
iii) black	iv) savages

Q2) Answer the following questions in not more than 200 to 250 words. [10]

a) W.H. Auden's views on love and war in the poem 'What is that sound'

OR

a) W.B. Yeats's treatment of ancient Greek myth in Leda and the swan.

Q3) Answer the following question in not more than 200 to 250 words. [10]

a) Dylan Thomas's love for life as reflected in the poem 'Don't go gentle into that good night.'

OR

a) The treatment given by the poet in the poem 'once upon a time' to the old ways and the new ways of life.

Q4) Answer the following question in not more than 200 to 250 words: [10]

a) How does 'Her Husband' portray a typical lower middle class family?

OR

a) How does the poet react to the different faults or vices pointed out by the 'They' in the poem, 'First they said'.

Q5) Write short notes on the following in about 100 to 120 words each. (Any three) [15]

- a) The sensuous quality of the poem 'Pied Beauty'.
- b) Mirror's description of himself.
- c) Painful truth of life in 'Days'
- d) Difference between culture and animal instinct in the poem 'Force'.
- e) The title of the poem 'Don't go gentle into that good night'.

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, December - 2015

INDIAN ENGLISH LITERATURE (Novel)

(New) (Paper - IV)

Sub. Code : 61942

Day and Date : Tuesday, 08 - 12 - 2015

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 2.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing the correct alternative: [5]

- i) The novel 'Inside the Haveli' is divided into _____ sections.
  - a) three
  - b) four
  - c) five
  - d) six
- ii) Geeta objected the proposal of marriage for Vijay Bai Sa because she was _____ years old.
  - a) 13
  - b) 11
  - c) 17
  - d) 27
- iii) _____ dies by the end of the novel.
  - a) Heeralal
  - b) Gangaram
  - c) Bhagwat Singhji
  - d) Kanwarni Sa
- iv) The haveli mentioned in the title of the novel was called as _____.
  - a) Jeevan Adhar
  - b) Jeevan Dhara
  - c) Jeevan Nivas
  - d) Jeevan Chaya
- v) _____ left the haveli leaving her daughter behind.
  - a) Pari
  - b) Bhabha Sa
  - c) Lakshmi
  - d) Dhapu

Q2) a) Answer the following questions in about 200 to 250 words. [10]

Comment on Geeta's words- 'The haveli has made me a willing prisoner within its walls'.

OR

Discuss the novel 'Inside the Haveli' in a Sociological point of view.

b) Answer the following questions in about 200 to 250 words. [10]

Bring out Geeta's struggle for identity.

OR

Discuss the 'Haveli' as a symbol of traditional values and dignity.

Q3) Answer the following questions in about 200 to 250 words. [10]

Discuss the character of Geeta as a protagonist of the novel.

OR

The character of Geeta is a fine blend of tradition and modernity - Explain.

Q4) Write short notes in about 100 to 120 words. (any three) [15]

- Setting of the novel
- Ending of the novel
- Progressive outlook of Geeta
- Lakshmi - Hiralal episode
- Bhagwat Singhji

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, December - 2015

HOME SCIENCE (Paper - IV) (New)

Food Preservation, Bakery and Confectionary

Sub. Code : 61994

Day and Date : Thursday, 03 - 12 - 2015

Total Marks : 40

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to right indicate full marks.
  - 3) Draw diagram wherever necessary.

Q1) Fill in the blanks choosing correct alternatives.

[5]

- a) _____ is used to avoid the sprouting of potatoes.
- i) Deep freezing
  - ii) Chill storage
  - iii) Radiation
  - iv) Pasteurization
- b) _____ is smaller in size among all micro-organisms.
- i) Bacteria
  - ii) Virus
  - iii) Bacillus
  - iv) Mould
- c) When dry heat is applied to sugar, _____ of sugar takes place.
- i) Caramelisation
  - ii) Destrinisation
  - iii) Crystallisation
  - iv) Geletinisation
- d) Canning is discovered by _____.
- i) Louis Pasteur
  - ii) Niculus Apart
  - iii) Thriwar
  - iv) Bonnapart
- e) _____ refined flour is suitable for preparation of cake.
- i) Extra strong
  - ii) Strong
  - iii) Medium
  - iv) Weak

P.T.O.

Q2) Write short notes (any three) :

- Role of Refined flour and water in baking.
- Labeling of bakery and confectionary products.
- Structure and uses of yeast.
- Pasteurization.
- Safety measures of food preservation.

Q3) Write in detail on the following questions (Any Two) : [20]

- Write in detail on Icing Methods.
- Explain the principles of food preservation.
- Write instruments used in bakery.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक हे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा.

[5]

- बटाट्याला कोंब येऊ नयेत म्हणून ..... चा वापर करतात.
  - जलद गोठवणे
  - गारठवणे
  - किरणोत्सर्ग
  - पाश्चरायझेशन
- सर्व सूक्ष्मजंतूंमध्ये ..... हे आकाराने सर्वात लहान असतात.
  - जीवाणू
  - विषाणू
  - दंडाणू
  - बुरशी
- जेंव्हा साखरेला कोरडी उष्णता दिली जाते तेंव्हा साखरेचे ..... होते.
  - कॅरमलायझेशन
  - डेक्ट्रीनायझेशन
  - क्रिस्टलायझेशन
  - जिलेटीनायझेशन

ड) ..... या शास्त्रज्ञाने डबाबंदी प्रक्रियेचा शोध लावला.

i) लूई पाश्चर	ii) निकोलस अॅपर्ट
iii) श्रीवर	iv) बोनापार्ट

इ) केक तयार करण्यासाठी ..... मैदा योग्य असतो.

i) जास्त मजबूत	ii) मजबूत
iii) मध्यम	iv) कमकूवत

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

- अ) बेकिंगमधील मैदा आणि पाण्याची भूमिका
- ब) बेकरी आणि कन्फेक्शनरी उत्पादनावरील लेबल.
- क) यीस्टची रचना आणि उपयोग
- ड) पाश्चरायझेशन
- इ) अन्न संरक्षणातील सुरक्षिततेचे उपाय

प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) आयसिंगच्या पध्दती सविस्तर लिहा.
- ब) अन्नसंरक्षकी तत्त्वे स्पष्ट करा.
- क) बेकरी व्यवसायात उपयोगात येणारी उपकरणे लिहा.

Seat No.	
----------	--

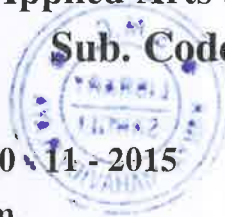

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2015

HOME SCIENCE (Paper - III)

Applied Arts and Housing

Sub. Code : 61993

Day and Date : Monday, 30.11.2015

Total Marks : 40

Time : 3.00 p.m. to 5.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagram wherever necessary.

Q1) Fill in the blanks choosing correct alternatives. [5]

- i) _____ means an easy connected path along which the eye may travel in any arrangement of lines, forms or colours.
  - a) Balance
  - b) line
  - c) Rhythm
  - d) Harmony
- ii) Multipurpose use of any room is called as _____.
  - a) Flexibility
  - b) Privacy
  - c) Orientation
  - d) Circulation
- iii) Cane furniture is made up of _____.
  - a) Bamboo
  - b) wood
  - c) metal
  - d) Glass
- iv) The standard size of door is _____ feet.
  - a) 3' × 6'
  - b) 4' × 6'
  - c) 2' × 6'
  - d) 5' × 6'
- v) H.D.F.C. is the _____ institution offering Home Loan facility.
  - a) private
  - b) Government
  - c) semi-government
  - d) credit society

Q2) Write short note (Any Three).

[15]

- Importance of housing
- Types of kitchen platforms.
- Stone
- Emphasis.
- Care of wooden furniture.

Q3) Write in detail on following questions. (Any Two)

[20]

- Write in detail on plumbing and drainage facilities.
- Write on methods of cost calculation for building construction.
- Write in detail on line, Texture and light.

मराठी रूपांतर

- सूचना :
- सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
  - उजवीकडील अंक संपुर्ण गुण दर्शवितात.
  - आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

[5]

- ..... म्हणजे नजरेचा असा सोपा मार्ग जो रेषा, आकार व रंग याद्वारे कोणत्याही मांडणीची यात्रा करतो.

अ) संतुलन	ब) रेषा
क) लय	ड) संगती
- कोणत्याही खोलीचा अनेक कामासाठी वापर याला ..... म्हणतात.

अ) लवचिकता	ब) एकांतता
क) अभिमुखता	ड) संसरण

- iii) केनचे फर्निचर ..... पासुन तयार करतात.
- अ) बांबु
ब) लाकुड
क) धातु
ड) काच
- iv) दाराचे सर्वसाधारण माप ..... फुट आहे.
- अ) 3' x 6'
ब) 4' x 6'
क) 2' x 6'
ड) 5' x 6'
- v) एच.डी.एफ.सी. ही गृहकर्ज देणारी ..... संस्था आहे.
- अ) खाजगी
ब) सरकारी
क) निम-सरकारी
ड) क्रेडिट सोसायटी

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणतेही तीन)

[15]

- अ) घराचे महत्व
ब) स्वयंपाकाच्या ओटयाचे प्रकार
क) दगड
ड) प्राधान्य
इ) लाकडी फर्निचरची काळजी

प्र.3) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) प्लंबिंग व सांडपण्याचे निपकासन या सोयीवर सविस्तर लिहा.
ब) बांधकामाचा खर्चाचा अंदाज काढण्याच्या पद्धती यावर लिहा.
क) रेषा, पोत व प्रकाश यावर सविस्तर लिहा.

XXXX

E - 13

Total No. of Pages : 3

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, October - 2016

ENGLISH (Compulsory) (Paper - C)

English For Communication

Sub. Code : 61900

Day and Date : Tuesday, 18 - 10 - 2016

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 2.00 p.m.

Instructions : 1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Rewrite the following sentences by choosing the correct alternatives. [5]

i) Bayaji had worked in the Bombay dockyard for _____ years.

a) 34

b) 35

c) 36

d) 33

ii) _____ was the author of the work Indika.

a) Megasthenes

b) Appollonius

c) Schelling

d) Robert Clive

iii) Love, chastity, loyalty are the qualities of woman as _____.

a) a good wife

b) a good daughter

c) a commodity

d) a good companion

iv) The name of the trick shown at the end is _____.

a) American trick

b) Indian trick

c) Japanese trick

d) Russian trick

v) According to the poet, the trees absorb years of _____ from earth's crust.

a) sunlight, air, water

b) nutrients and oxygen

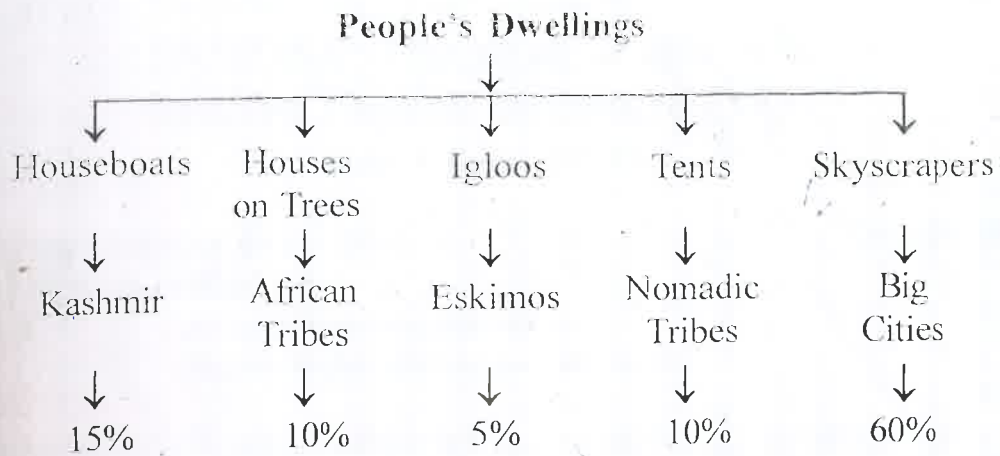
c) carbon dioxide

d) chlorophyll

P.T.O.

B) Transfer the following information into a pie diagram and narrate it in a paragraph interpreting the information. [7]

Q2) A) Answer the following question in about 200 to 250 words: [10]

i) Describe the theme of racial discrimination in the poem 'First, they said'

OR

ii) Write a critical appreciation of the poem 'Once Upon a Time'

B) Answer the following question in about 200 to 300 words: [10]

i) Write a critical appreciation of the poem 'Led and the swan'

OR

ii) Write a critical appreciation of the poem 'Force'

Q3) Answer the following question in about 200 to 250 words. [10]

a) Describe the poem 'O what is that sound' as a ballad.

OR

b) Write a critical appreciation of the poem 'Mirror'.

Q4) Write short notes in about 100 to 120 words each on the following (any three): [15]

a) The title of the poem 'Pied Beauty'

b) The theme of the poem 'Do not go gentle into that good night'

c) Theme of the poem 'Days'

d) Domestic violence as the theme of the poem 'Her Husband'

e) Ending of the poem 'First, they said'.

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2016
ENGLISH (Optional) (Paper -IV) (Revised)
Indian English Literature (Novel)
Sub. Code : 61942

Day and Date : Wednesday, 9 - 11 - 2016

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions : 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing the correct alternatives given below them: **[5]**

- a) Laxmi got the first gift of _____ from Hiralal.
 i) Pink sari
 ii) Pink blouse
 iii) Pink Skirt
 iv) Pink handkerchief
- b) _____ is the daughter of Laxmi and Gangaram.
 i) Saraswati
 ii) Sita
 iii) Jamuna
 iv) Dhapu
- c) Arjun is a _____
 i) Teacher
 ii) Farmer
 iii) Fortune teller
 iv) Doctor
- d) Vijay got the proposal of marriage from Dault Singh's haveli for _____
 i) Vir Singh
 ii) Sangram Singh
 iii) Samsher Singh
 iv) Bhairav Singh
- e) In the end of the novel _____ became the mistress of the haveli.
 i) Kanwarnisa
 ii) Geeta
 iii) Manji
 iv) Nandu

P.T.O.

Q2) a) Answer the following question in about 200 to 250 words: [10]

i) How did Geeta try to change the tradition in the haveli?

OR

ii) Sketch the character of Geeta.

b) Answer the following question in about 200 to 250 words: [10]

i) Discuss the theme of conflict between tradition and modernity.

OR

ii) Discuss Bhagawat Singhji as the fine blending of tradition and modernity.

Q3) Answer the following question in about 200 to 250 words. [10]

a) 'Inside the Haveli' is the fine example of well-knit plot. Discuss it.

OR

b) Describe the royal tradition in the haveli.

Q4) Write short notes on Any Three of the following: [15]

a) Pari

b) Sita's marriage

c) End of the Novel

d) Laxmi

e) Structure of Jeewan Niwas - haveli

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, October - 2016

MARATHI (Paper -IV)

जनाबाईचे अभंग व संपादन प्रक्रिया

Sub. Code : 61932

Day and Date : Sunday, 16 - 10 - 2016

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा.

[5]

अ) जनाबाईने भक्तीच्या बळावर 'पंढरीचा चोर' असे कोणास म्हटले आहे?

i) विठ्ठलास	ii) रुक्मिणीस
iii) नामदेवास	iv) ज्ञानदेवास

ब) जनाबाईने कोणत्या शब्दांचा मारा केल्यावर विठ्ठल काकुलतीला आला?

i) श्रीराम	ii) कृष्ण
iii) सोऽहं	iv) कोऽहं

क) विठ्ठलाची भेट कोणामुळे झाली असे जनाबाई कृतज्ञतापूर्वक सांगते?

i) एकनाथ	ii) नामदेव
iii) गोरा कुंभार	iv) सावता माळी

ड) जनाबाईने 'ज्ञानाचा सागर' असा उल्लेख कोणाचा केला आहे?

i) रामदास	ii) निवृत्तीनाथ
iii) सौपानदेव	iv) ज्ञानदेव

इ) 'स्त्री जन्म म्हणवूनी न व्हावे उदास' असे कोणाचे मत आहे?

i) बहिणाबाई

ii) जनाबाई

iii) मुक्ताबाई

iv) कान्होपात्रा

प्र.2) जनाबाई आणि विठ्ठल यांच्यातील नातेसंबंध कशाप्रकारे व्यक्त झाले आहेत ते लिहा. [15]

किंवा

'जनाबाईची कविता ही भावकविता आणि तत्त्वकविता आहे' या विधानाची सत्यता पटवा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (तीन पैकी दोन) [20]

अ) जनाबाईने लिहिलेल्या 'काकड आरती' मधील भक्तीची आर्तता स्पष्ट करा.

ब) जनाबाईने लेकुरवाळ्या विठ्ठलाचे चित्र कशाप्रकारे रेखाटले आहे?

क) 'डोईचा पदर आला खांद्यावरी ...' असे जनाबाई का म्हणते?

प्र.4) संपादनाचे काम कशाप्रकारे केले जाते याची माहिती लिहा. [10]

किंवा

आदर्श संपादक कसा असावा याची माहिती तुमच्या शब्दात लिहा.

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, Oct. - 2016

MARATHI (Optional) गद्य (Paper -III)

सभासदाची बखर व अनुवाद प्रक्रिया

Sub. Code : 61931

पाठ्यपुस्तके : 1) सभासदाची बखर

2) अनुवाद प्रक्रिया

Day and Date : Friday, 14 - 10 - 2016

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक.

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा.

[5]

अ) शिवाजीराजांच्या गुप्तहेर विभागाचा प्रमुख कोण होता ?

i) तानाजी मालुसरे

ii) बहिर्जी नाईक

iii) हिरोजी फर्जद

iv) येसाजी कंक

ब) शिवाजीराजांनी पन्हाळगड मोहिमेच्या वेळी उशिरा आल्यामुळे कोणत्या सरदारास सरनोबत पदावरून काढून टाकले ?

i) हंबीरराव मोहिते

ii) नेताजी पालकर

iii) तानाजी मालुसरे

iv) प्रतापराव गुर्जर

क) दिलेरखानाने पुरंदरवर हल्ला केला तेव्हा तेथे किल्लेदार कोण होते ?

i) हिरोजी फर्जद

ii) बाजीप्रभू देशपांडे

iii) मुरारबाजी देशपांडे

iv) सूर्याजी पिसाळ

ड) कोणाच्या पत्नीने शिवाजीराजांना कैद करून अंगणण्याचे आवाहन केले?

- i) अफजलखान   ii) दिलेरखान
iii) सुलतान महंमद   iv) औरंगजेब

इ) बखरकाराने अफजलखानाचे वर्णन कोणत्या शब्दात केले आहे?

- i) युधिष्ठीर   ii) शकुनि
iii) दुर्योधन   iv) अर्जुन

प्र.2) सभासद बखरीच्या आधारे शिवाजी महाराजांच्या जीवनातील युद्ध प्रसंगांचे वर्णन लिहा. [15]

किंवा

सभासद बखरीच्या आधारे शिवरायांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे पैलू विशद करा.

प्र.3) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

अ) शिवाजी महाराजांचे आरमारविषयक धोरण स्पष्ट करा.

ब) अफजलखानाच्या वधाचा प्रसंग विशद करा.

क) 'आग्रयाहून सुटका' हा प्रसंग विशद करा.

प्र.4) अनुवादासाठी कोणती पूर्वतयारी करावी लागते ते स्पष्ट करा. [10]

किंवा

अनुवाद, भाषांतर आणि रूपांतर या संकल्पना स्पष्ट करा.

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, October - 2016

HINDI (Optional) (Paper - III)

आधुनिक गद्य साहित्य

पाठ्यपुस्तक - साहित्य सौरभ

Sub. Code : 61937

Day and Date : Friday, 21 - 10 - 2016

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 2.00 p.m.

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं।

प्र.1) निम्नलिखित विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए।

[5]

i) 'जिनावर' कहानी के लेखक ..... है।

(जैनेंद्र / यशपाल / प्रेमचंद / ओमप्रकाश वाल्मीकि)

ii) 'मानसरोवर' ..... का कहानी संग्रह है।

(प्रेमचंद / कमलेश्वर / राजेंद्र यादव / भीष्म साहनी)

iii) 'बड़े घर की बेटी' कहानी के श्रीकंठसिंह की पत्नी का नाम ..... है।

(सुनंदा / सुचित्रा / आनंदी / सुजाता)

iv) नये संसार के अग्रदूत ..... को कहा है।

(जैनेंद्रकुमार / कमलेश्वर / यशपाल / प्रेमचंद)

v) विवेकानंद का आरंभ का नाम ..... था।

(वीरेश्वर / विश्वनाथ / विश्वेश्वर / कमलेश्वर)

प्र.2) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं तीन का ससंदर्भ स्पष्टीकरण कीजिए।

[15]

अ) "स्त्री गालियाँ सह लेती है, मार भी सह लेती है, पर मैके की निंदा उनसे नहीं सही जाती।"

ब) "तुम्ही लोग क्यों नहीं चले जाते थाने। दरोगा साहब के पाँव पकड लेना, तो हो सकता है उन्हें रहम आ जाये अउर छोड़ दे हमारे कलुवा को।"

P.T.O.

- क) “शाही जनानखाने में मर्द को भेस बदलकर रखना मामूली कुसूर समझती है? कानों पर यकीन कभी न करता, मगर आँखों देखी को भी झूठ मान लूँ?”
- ड) “मैं लछमन ना हूँ जो सीता कू बियाबान जंगल में छोड़ के वापस चला जाऊँ .....
- इ) “हिरास मत होना। मै जिंदा रहा तो एक - एक भेडिये को काट डालूँगा।”

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[15]

- अ) ‘स्वर्णिम गौरव गाथा’ नाटक का आशय बताईए।
- ब) सुर्यबाला ने वर्तमान नेताओं की पोल कैसे खोली है?
- क) विवेकानंद की अमरीकी यात्रा का वर्णन कीजिए।
- ड) ‘बहुत दिनों बाद’ डायरी अंश की विशेषताएँ लिखिए।
- इ) ‘नये संसार के अग्रदूत’ का आशय लिखिए।

प्र.4) ‘पत्नी’ कहानी की नायिका सुनंदा की चारित्रिक विशेषताएँ बताईए।

[15]

अथवा

‘नाखून क्यों बढ़ते हैं?’ निबंध के उद्देश्य को स्पष्ट कीजिए।

ॐॐॐ

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, October - 2016

HINDI (Optional) (Paper - IV)

Sub. Code : 61938

मध्यकालीन एवं आधुनिक काव्य

पाठ्यपुस्तक - हिंदी काव्यधारा

Day and Date : Saturday, 22 - 10 - 2016

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं ।

प्र.1) कोष्ठक में दिए गए विकल्पों से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए ।

[5]

अ) 'विनयपत्रिका' की रचना ..... भाषा में हुई है ।

(अवधी / ब्रज / मैथिली / हिंदी)

ब) मीरा का जन्म राजस्थान के ..... गाव में हुआ है ।

(जोधपुर / सुडकी / मेवाड / कुडकी)

क) सूरदास ..... के शिष्य थे ।

(नरहरिदास / वल्लभाचार्य / रामानंद / रामानुजाचार्य)

ड) 'जल गया है दीप तो अंधियार' ..... ही रहेगा ।

(जलकर / दलकर / गलकर / निगलकर)

इ) 'स्नेह-शपथ' कविता के कवि हैं .....

(नीरज / भवानीप्रसाद मिश्र / जयशंकर प्रसाद / निराला)

प्र.2) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं तीन का ससंदर्भ स्पष्टीकरण कीजिए । [15]

- अ) “जियें तो सदा इसी के लिए, यही अभिमान रहे यह हर्ष निछावर कर दें हम सर्वस्व, हमारा प्यारा भारतवर्ष”
- ब) “कहाँ तक याद रखिए-खट्टी, मीठी कडवी बातों को, हमें आगत की खातिर भी, विगत को भूलना होगा।”
- क) “स्नेह से काम जरा देकर देखो,
अपने अंतर का नेह
अरे देकर देखो ।
- ड) “पुत्रमोह का यह नाता भारत में ही बहता है या विदेशों में भी है इसका अस्तित्व चिंतनीय यह प्रश्न जवाब दें आप मैं विदेश गई नहीं ।”
- इ) “इत्यादि बस कुछ सिरफिरे कवियों की कविता में अक्सर दिख जाते थे ।”

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए । [15]

- अ) कबीर ने माया का वर्णन कैसे किया है?
- ब) ‘विनयपत्रिका’ में तुलसीदास ने राम की महानता का वर्णन कैसे किया है?
- क) सूरदास के वात्सल्यवर्णन को स्पष्ट कीजिए ।
- ड) मीरा की विरह भावना का वर्णन कीजिए ।
- इ) बिहारी के संयोग-श्रृंगार वर्णन का परिचय दीजिए ।

प्र.4) वृंद के दोहों के आधार पर उनके नीतिविषयक विचारों को स्पष्ट कीजिए । [15]

अथवा

‘गाली’ कविता का आशय स्पष्ट कीजिए ।

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, October - 2016

HISTORY (Optional)

Freedom Struggle of India - I (1750 - 1920) (Paper - IV)

Sub. Code : 61960

Day and Date : Thursday, 20 - 10 - 2016

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternatives given below : [10]

i) The Subsidiary Alliances system was followed by _____.

- a) Robert Clive
- b) Warren Hastings
- c) Lord Cornwallis
- d) Lord Wellesley

ii) _____ was the Governor General of India in 1857.

- a) Lord Hastings
- b) Lord Dalhousie
- c) Lord Canning
- d) Lord William Bentinck

- iii) The Great Uprising of 1857 was first started of _____.
- a) Barrack pore
  - b) Kanpur
  - c) Bengal
  - d) Delhi
- iv) _____ was the Father of Indian Renaissance.
- a) Swami Dayanand Saraswati
  - b) Gopal Hari Deshmukh
  - c) Raja Rammohan Roy
  - d) Swami Vivekanand
- v) The first session of the Indian National Congress was held at ____.
- a) Madrass
  - b) Culcutta
  - c) Bombay
  - d) Poona
- vi) The 'Economic Drain Theory' exemplified by _____.
- a) M.G. Ranade
  - b) Lala Lajpatrai
  - c) Dadabhai Naoroji
  - d) Bipan Chandra Pal

- vii) The patriotic song 'Vande Mataram' was written by _____.
- a) Anand Mohan Bose
  - b) Bankim Chandra Chatterjee
  - c) Rabindranath Tagore
  - d) V.D.Savarkar
- viii) The period from 1905 to 1920 in Indian Freedom struggle is known as the _____ phase.
- a) Moderate
  - b) Extremist
  - c) Revolutionary
  - d) Gandhian Era
- ix) 'Young India' weekly journal started by _____.
- a) M.G.Ranade
  - b) Mahatma Gandhi
  - c) Dr. Babasaheb Ambedkar
  - d) G.K.Gokhale
- x) _____ was selected to be the first individual satyagrahi.
- a) Vinobha Bhave
  - b) Subhashchandra Bose
  - c) Maulana Azad
  - d) Pandit Nehru

Q2) Answer the following questions in detail.

- a) Explain the causes of the great uprising of 1857.

[10]

OR

Examine the contribution of Moderates in the Indian Freedom struggle.

- b) Explain the role of Lokamanya Tilak in the freedom struggle in India.

[10]

OR

Explain the nature of Civil Disobedience Movement.

Q3) Write short notes (any four) :

- a) Effect of uprising of 1857
- b) Queen's Proclamation (1858)
- c) The Foundation of the Indian National Congress
- d) Objectives of Extremism
- e) Quit India Movement
- f) Nehru Report

[20]

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

[10]

i) ..... याने तैनाती फौज पध्दतीचा अवलंब केला.

- अ) रॉबर्ट क्लार्क
ब) वॉरन हेस्टिंग्ज
क) लॉर्ड कॉर्नवॉलिस
ड) लॉर्ड वेलस्ली

ii) 1857 मध्ये ..... हा भारताचा गव्हर्नर जनरल होता.

- अ) लॉर्ड हेस्टिंग्ज
ब) लॉर्ड डलहौसी
क) लॉर्ड कॉर्निंग
ड) विल्यम बेटिक

iii) 1857 च्या उठावाला प्रथम सुरूवात ..... येथून झाली.

- अ) बराकपूर
ब) कानपूर
क) बंगाल
ड) दिल्ली

- iv) ..... यांना भारतीय प्रबोधनाचे जनक मानले जाते.
- अ) स्वामी दयानंद सरस्वती
 ब) गोपाळ हरी देशमुख
 क) राजा राममोहन रॉय
 ड) स्वामी विवेकानंद
- v) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसचे पहिले अधिवेशन ..... येथे झाले.
- अ) मद्रास
 ब) कलकत्ता
 क) मुंबई
 ड) पूणे
- vi) आर्थिक निःसारणाचा सिध्दांत ..... यांनी मांडला.
- अ) म.गो. रानडे
 ब) लाला लजपतराय
 क) दादाभाई नौरोजी
 ड) बिपीन चंद्र पाल
- vii) 'वंदे मातरम्' हे देशभक्तीपर गीत ..... यांनी लिहिले.
- अ) आनंदमोहन बोस
 ब) बंकिमचंद्र चटर्जी
 क) रविंद्रनाथ टागोर
 ड) वि.दा.सावरकर
- viii) भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील 1905 ते 1920 हा कालखंड ..... अवस्था म्हणून ओळखला जातो.
- अ) मवाळ
 ब) जहाल
 क) क्रांतीकारी
 ड) गांधी यूग

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, October - 2016
HISTORY (Optional) (Paper - III)

World Revolutions (Part - I)

Sub. Code : 61959

Day and Date : Monday, 17 - 10 - 2016

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

Total Marks : 50

- Instructions :** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternative given below : [10]

- a) _____ was the first king of Holy Roman Empire.
i) King Sharleman of France
ii) Henry V
iii) Louis XVI
iv) Innocent III
- b) Pope Clement V shifted the capital of Roman Catholic Church from Rome to _____.
i) Paris
ii) Avignon
iii) Oxford
iv) Prague
- c) _____ cult was established by Martin Luther.
i) Protestant
ii) Roman Catholic
iii) Zwingali
iv) John Noks
- d) The nation _____ is called as the mother of democracy.
i) England
ii) France
iii) Holland
iv) Germany
- e) The law of 'Pittion of Rights' was passed in _____ A.D.
i) 1215
ii) 1628
iii) 1649
iv) 1685

- f) _____ wrote the book 'Common Scence'.
- i) Rojar William   ii) John Cambel
iii) James Logan   iv) Thomos Pen
- g) _____ was the first president of America.
- i) Thomas Jefferson   ii) George Washington
iii) John Adams   iv) Abraham Lincon
- h) 'Theory of separation of power' was told by _____.
- i) Montesque   ii) Voltaire
iii) Frane   iv) Nekar
- i) 'Candid' was written by _____.
- i) Targot   ii) Nekar
iii) Montesque   iv) Voltaire
- j) _____ wrote the book, 'Social Contract'.
- i) Cane   ii) Voltaire
iii) Rousseau   iv) Didro

Q2) Answer in detail the following questions :

- a) Discuss in detail the causes of Reformation movement. [10]

OR

Discuss in detail the causes of Glorious Revolution.

- b) State the effects of American Revolution. [10]

OR

Explain the political, social and economic causes of French Revolution of 1789.

Q3) Write short notes. (any four):

[20]

- a) John Wycliffe
b) Martin Luther
c) Witengemot
d) George washington
e) Rousseau
f) Work of National Assembly

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. [10]

- अ) पवित्र रोमन साम्राज्याचा ..... हा पहिला राजा होय.
i) फ्रँक राजा शार्लमन ii) हेन्री पाचवा
iii) लुई सोळावा iv) इनोसंट तिसरा
- ब) पाचवा क्लेमेंट याने रोमन कॅथॉलिक धर्मसंस्थेची राजधानी रोम ऐवजी ..... येथे हलवली.
i) पॅरिस ii) अँव्हीनॉन
iii) ऑक्सफर्ड iv) प्राग
- क) ..... पंथाची स्थापना मार्टिन ल्युथरने केली.
i) प्रोटेस्टंट ii) रोमन कॅथॉलिक
iii) ड्विंगली iv) जॉन नॉक्स
- ड) ..... देशास लोकशाहीची जननी म्हटले जाते.
i) इंग्लंड ii) फ्रांस
iii) हॉलंड iv) जर्मनी
- इ) 'पिटिशन ऑफ राईट्स' हा कायदा ..... साली मान्य झाला.
i) इ.स. 1215 ii) इ.स. 1628
iii) इ.स. 1649 iv) इ.स. 1685
- फ) 'कॉमन सेन्स' हा ग्रंथ ..... नी लिहिला.
i) रॉजर विल्यम ii) जॉन कॅम्बेल
iii) जेम्स लॉगन iv) थॉमस पेन
- य) ..... हे अमेरिकेचे पहिले राष्ट्राध्यक्ष होते.
i) थॉमस जेफरसन ii) जॉर्ज वॉशिंग्टन
iii) जॉन अँडम्स iv) अब्राहम लिंकन

र) 'सत्ता विभाजनाचा सिद्धांत' ..... ने मांडला.

i) माँटेस्क्यू	ii) व्हॉल्टेअर
iii) फ्रेने	iv) नेकर

ल) 'कॅडिड' या ग्रंथाचा ..... कर्ता होय.

i) टर्साँट	ii) नेकर
iii) माँटेस्क्यू	iv) व्हॉल्टेअर

व) 'सामाजिक करार' हा ग्रंथ ..... ने लिहिला.

i) कॅने	ii) व्हॉल्टेअर
iii) रूसो	iv) दिदेरो

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

अ) धर्मसुधारणा चळवळीच्या कारणांची सविस्तर चर्चा करा. [10]

किंवा

वैभवशाली राज्यक्रांतीच्या कारणांची सविस्तर चर्चा करा.

ब) अमेरिकन राज्यक्रांतीचे परिणाम सांगा. [10]

किंवा

इ. स. 1789 च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीची राजकीय, सामाजिक व आर्थिक कारणे स्पष्ट करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार): [20]

- जॉन विक्लिफ
- मार्टिन ल्यूथर
- विल्यम जीमॉट
- जॉर्ज वॉशिंग्टन
- रूसो
- राष्ट्रीय सभेचे कार्य

ॐॐॐ

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, October - 2016**ECONOMICS (Optional) (Paper -IV)****Banks and Financial Institutions (Part - I)****Sub. Code : 61968**

Day and Date : Sunday, 16 - 10 - 2016

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Choose suitable alternatives and complete the following sentences : [10]

- a) _____ is a function of Commercial Bank .
- i) Issue of currency
  - ii) Controlling of credit
  - iii) Supervision of Banks
  - iv) Accepting deposit
- b) Over-draft facility is given on _____ Account.
- i) Current
  - ii) Savings
  - iii) Minor's
  - iv) Rucurring

- c) _____ is a right of Banker.
- Banker's lien
  - Right to charge interest and Commission
  - Closing of an account
  - all above
- d) The head office of RBI is located at _____.
- Delhi
  - Kanpur
  - Mumbai
  - Bangalore
- e) The Reserve Bank of India is empowered to issue all currency notes except _____.
- 10 Rupee note
  - 50 Rupee note
  - 1 Rupee note
  - 1000 Rupee note
- f) Increasing of the cash reserve ratio will lead to _____.
- Decrease in credit money
  - Increase in Loans
  - Decrease in Bank - rate
  - An increase in currency
- g) In the investment policy _____ is the first Priority of bank.
- Investment
  - Safety
  - Liquidity
  - Profitability

h) _____ are two sides of balance sheet.

- i) Profit and Loss
- ii) Loans and Advances
- iii) Liabilities and Assets
- iv) Investment and disinvestment

i) Banking obudsman scheme was introduced in the year _____.

- i) 1997
- ii) 1947
- iii) 1996
- iv) 1995

j) For controlling the inflation Reserve Bank of India adopt _____ repo rate policy.

- i) Decreasing
- ii) Stable
- iii) Increasing
- iv) None of these

Q2) Answer the following questions :

- a) Explain the process of credit creation by the commercial Banks and state its limitations. [10]

OR

Explain the credit control Instruments of Reserve Bank of India.

- b) Describe the rights and obligations of bank customer. [10]

OR

Describe the various functions of Reserve Bank of India.

Q3) Write a short note on any four :

[20]

- Primary functions of commercial Banks
- Types of Bank Accounts
- Non performing Assests
- Procedure of an opening Bank Account
- Importance of credit appraisal
- Repo Rate and Reverse Repo Rate

मराठी रूपांतर

ECO
बँका
001-2016

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायांमधून अचूक पर्याय निवडून वाक्ये पूर्ण करा.

[10]

अ) ..... हे व्यापारी बँकांचे कार्य आहे.

i) चलन निर्मिती	ii) पत नियंत्रण
iii) बँकांचे पर्यवेक्षण	iv) ठेवी स्वीकारणे

ब) अधिकर्ष सवलत ही ..... खात्यावर दिली जाते.

- चालू
- बचत
- अज्ञान व्यक्तीच्या
- आवर्ती ठेव

क) ..... हा बँकरचा अधिकार आहे.

- i) बँकरचा धारणाधिकार
- ii) व्याज आणि कमिशन आकारण्याचा अधिकार
- iii) खाते बंद करण्याचा अधिकार
- iv) वरील सर्व

ड) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाचे प्रधान कार्यालय ..... येथे आहे.

- i) दिल्ली
- ii) कानपूर
- iii) मुंबई
- iv) बेंगलोर

इ) .....ची नोट सोडून सर्व नोटा व्यवहारात आणण्याचा अधिकार रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाला आहे.

- i) 10 रू.
- ii) 50 रू.
- iii) 1 रू.
- iv) 1000 रू.

फ) राखीव निधीच्या प्रमाणात वाढ केल्यास .....

- i) पतपैशात घट होईल
- ii) कर्ज पुरवठ्यात वाढ होईल
- iii) बँकदरात घट होईल
- iv) चलनाचे प्रमाण वाढेल

य) गुंतवणूक धोरणामध्ये बँकेने ..... ला प्रथम प्राधान्य द्यावे.

- i) गुंतवणूक
- ii) सुरक्षितता
- iii) रोखता
- iv) लाभप्रदता

र) ..... या ताळेबंदाच्या दोन बाजू असतात.

- i) नफा आणि तोटा
- ii) कर्जे व अग्रिमे
- iii) देयता आणि मालमत्ता
- iv) गुंतवणूक व निगुंतवणूक

ल) बँकिंग लोकपाल योजना ..... साली सुरू झाली.

- i) 1997
- ii) 1947
- iii) 1996
- iv) 1995

व) चलनवाढ नियंत्रित करण्यासाठी रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया रेपो रेट मध्ये ..... धोरण स्वीकारते.

- i) घटीचे
- ii) स्थिर
- iii) वाढीचे
- iv) वरील पैकी नाही

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) व्यापारी बँकांच्या पतनिर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करून व तिच्या मर्यादा सांगा.

[10]

किंवा

रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाची पत नियंत्रणाची साधने स्पष्ट करा.

ब) बँक ग्राहकाचे अधिकार व जबाबदाऱ्या विशद करा.

[10]

किंवा

रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाची विविध कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

अ) व्यापारी बँकांची प्राथमिक कार्ये

ब) बँक खात्याचे विविध प्रकार

क) अनिष्पादित मालमत्ता

ड) बँक खाते उघडण्याची प्रक्रिया

इ) कर्ज मूल्यांकनाचे महत्व

फ) रेपोदर व रिव्हर्स रेपो दर

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, October - 2016
ECONOMICS (Optional) (Paper -III)

Macro Economics (Part - I)

Sub. Code : 61967

Day and Date : Friday, 14 - 10 - 2016

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative : [10]

- a) Macro Economics is concerned with _____.
- i) Whole Economy
  - ii) Individual Economy
  - iii) Agricultural Economy
  - iv) None of these
- b) _____ is not included in the scope of Macro Economics.
- i) Theory of Trade cycle
  - ii) General Theory of Employment
  - iii) Law of Demand
  - iv) Theory of International Trade

P.T.O.

- c) Generally the national income is measured for the period of _____.
- i) One year
  - ii) Two years
  - iii) Three years
  - iv) Five years
- d) _____ = Gross National Product – Depreciation.
- i) Gross National Product
  - ii) Net National Product
  - iii) Per Capital Income
  - iv) National Product
- e) The concept of velocity of circulation of Money has been developed by _____.
- i) Adam Smith
  - ii) Irving Fisher
  - iii) Alfred Marshall
  - iv) A.C. Pigou
- f) The primary function of money are _____.
- i) One
  - ii) Two
  - iii) Three
  - iv) Four
- g) _____ is summation of private expenditure and public expenditure.
- i) Personal Income
  - ii) National Income
  - iii) Net Income
  - iv) Disposable Income

- h) The value of Multiplier depends upon _____ propensity to consume.
- i) Average
  - ii) Marginal
  - iii) Total
  - iv) None of these
- i) In cash balance approach importance is given to _____ function of money.
- i) Medium of Exchange
  - ii) Measure of value
  - iii) Store of value
  - iv) None of these
- j) According to _____ the level to employment depends upon effective demand.
- i) Lord Keynes
  - ii) Prof. Pigou
  - iii) Adam Smith
  - iv) Joseph Schumpeter

Q2) Answer the following questions :

[20]

- a) What is meant by economic variable? Explain the Macro Economic variables.

OR

Define National Income and explain in brief the various concepts of National Income.

- b) Explain the functions of Money.

OR

Explain keynes's theory of Employment.

Q3) Write short notes (Any Four) : [20]

- Importance of Macro Economics
- Importance of National Income Data
- Simple Index Number
- Objective Factors affecting propensity to consume
- Say's Law of Market
- Fisher's Equation of Exchange

मराठी रूपांतर

ECO-
OCT-2016

- सूचना :
- सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
  - उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1) योग्य पर्यायाची निवड करून खालील विधाने पूर्ण करा. [10]

अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र ..... याशी संबंधित असते.

i) संपूर्ण अर्थव्यवस्था	ii) व्यक्तीगत अर्थव्यवस्था
iii) कृषी अर्थव्यवस्था	iv) या पैकी नाही

ब) ..... यांचा समावेश समग्रलक्षी अर्थशास्त्राच्या व्याप्तीत केला जात नाही.

- व्यापार चक्राचे सिद्धांत
- रोजगार विषयक सर्वसाधारण सिद्धांत
- मागणीचा नियम
- आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे सिद्धांत

क) सर्वसाधारणपणे राष्ट्रीय उत्पन्नाचे मापन ..... वर्षांच्या कालावधीसाठी केले जाते.

i) एक	ii) दोन
iii) तीन	iv) पांच

ड) ..... = स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन - घसारा.

- i) स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन
- ii) निव्वळ राष्ट्रीय उत्पादन
- iii) दर डोई उत्पन्न
- iv) राष्ट्रीय उत्पादन

इ) पैशाच्या भ्रमणवेगाची संकल्पना ..... यांनी विकसित केली.

- i) अॅडम स्थिम
- ii) आर्यविंग फिशर
- iii) आल्फ्रेड मार्शल
- iv) ए.सी. पिगु

फ) पैशाचे प्राथमिक कार्ये ..... आहेत.

i) एक	ii) दोन
iii) तीन	iv) चार

य) ..... यात खाजगी खर्च व सार्वजनिक खर्च यांची बेरीज केलेली असते.

- i) व्यक्तीगत उत्पन्न
- ii) राष्ट्रीय उत्पन्न
- iii) निव्वळ उत्पन्न
- iv) विनियोग उत्पन्न

र) गुणकाचे मूल्य ..... उपभोग प्रवृत्तीवर अवलंबून असते.

i) सरासरी

ii) सिमांत

iii) एकूण

iv) या पैकी नाही

ल) रोख शिल्लक दृष्टीकोनात पैशाच्या ..... कार्यास महत्व दिले आहे.

i) विनिमय माध्यम

ii) मूल्यमापनाचे साधन

iii) मूल्य संग्रह

iv) या पैकी नाही

व) ..... यांच्या मते रोजगार पातळीही प्रभावी मागणीवर अवलंबून असते.

i) लॉर्ड केन्स

ii) प्रा. पिंगु

iii) अॅडम स्थिम

iv) जोसेफ शुम्पीटर

प्र.2) खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

[20]

अ) आर्थिक चल म्हणजे काय ते सांगून समग्रलक्षी आर्थिक चलांचे स्पष्टीकरण करा.

किंवा

राष्ट्रीय उत्पन्नाची व्याख्या देऊन, राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या विविध संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.

ब) पैशाची कार्ये स्पष्ट करा.

किंवा

केन्स यांचा रोजगार विषयक सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्राचे महत्व
- ब) राष्ट्रीय उत्पन्न आकडेवारीचे महत्व
- क) साधा निर्देशांक
- ड) उपभोग प्रवृत्तीवर परिणाम करणारे वस्तूनिष्ठ घटक
- इ) 'से' चा बाजारपेठेचा नियम
- फ) फिशरची विनिमय समीकरणे

Seat
No.**B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2016****PSYCHOLOGY (Paper - IV)****Social Psychology****Sub. Code : 61984****Day and Date : Friday, 11 - 11 - 2016****Total Marks : 50****Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.**

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative given below. [10]

- a) The factor systematically varied by the researcher is termed the _____ variable.
- i) Dependent
  - ii) Constant
  - iii) Independent
  - iv) Mediator
- b) Aronoff predicted that dangerous, threatening characters would shows more _____ postures.
- i) Diagonal
  - ii) Triangular
  - iii) Round
  - iv) Hexagonal
- c) General Aggression Model developed by _____.
- i) Anderson
  - ii) Karrenmans
  - iii) Busman
  - iv) Zajonk
- d) _____ is a social cause of aggression
- i) Depression
  - ii) Teasing
  - iii) Frustration
  - iv) Anxiety
- e) Survey method is known as a _____ observation.
- i) Experimental
  - ii) Systematic
  - iii) Non controlled
  - iv) Natural

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे इष्ट ठरेल.

प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पूर्ण करा.

[10]

- अ) संशोधक ज्या घटकात पद्धतशीर बदल घडवून आणतो त्याला ..... परिवर्तक म्हणतात.
- i) परतंत्र ii) स्थिर
 iii) स्वतंत्र iv) मध्यस्थ
- ब) अरोनोफने असे भाकीत केले की धोकादायक भीतीदायक पात्रे ..... शारीरिक स्थिती अधिक दर्शवितात.
- i) तिरपी ii) त्रिकोणी
 iii) गोल iv) षटकोनी
- क) ..... यांनी सामान्य आक्रमकता प्रारूप विकसित केले.
- i) अंडरसन ii) कारेमन्स
 iii) बुशमन iv) झांजोक
- ड) ..... हे आक्रमणाचे सामाजिक कारण आहे.
- i) अवसाद ii) चिडविणे
 iii) वैफल्य iv) चिंता
- इ) सर्वेक्षण पद्धती ही ..... निरीक्षण म्हणून ओळखली जाते.
- i) प्रायोगिक ii) पद्धतशीर
 iii) अनियंत्रित iv) नैसर्गिक
- फ) अपकर्षण गृहितक ..... यांनी मांडले
- i) रोझेन बाऊम ii) कारेमन्स
 iii) अंडरसन iv) झांजोक
- य) वैफल्य हे आक्रमकतेचे ..... निर्धारक आहे.
- i) मानसशास्त्रीय ii) बोधनिक
 iii) सामाजिक iv) नैतिक

र) 'चेहरा हे आत्म्याचे प्रतिबिंब असते' असे ..... नी म्हटले आहे.

i) बेकन

ii) सिसेरो

iii) ऑरिसटॉटल

iv) देकार्त

ल) समायोजित प्रतिक्रिया ..... दृष्टिकोनावर आधारित होती.

i) गेस्टाल्ट

ii) उत्क्रांतवादी

iii) विश्लेषणवादी

iv) तौलनिक

व) फ्रॉईडच्या मते आक्रमकतेचे मूळ लोकाच्या शक्तीशाली ..... इच्छेमध्ये असते.

i) इजा

ii) मृत्यू

iii) जीवन

iv) लैंगिक

प्र.2) खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

अ) सामाजिक मानसशास्त्राची व्याख्या द्या प्रायोगिक पद्धत स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

भाव-आकर्षण संबंध आणि सामाजिक प्रभाव यांचे वर्णन करा.

ब) छाप निर्मिती आणि छाप व्यवस्थापन स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

मानवी आक्रमणाच्या कारणाचे वर्णन करा.

प्र.3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार)

[20]

अ) बोधन आणि वर्तन

ब) अशाब्दिक संप्रेषण

क) शिक्षा

ड) क्षमाशिलता

इ) जवळिकतेचे सामर्थ्य

फ) परस्पर आवड

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2016
PSYCHOLOGY (Optional) (Paper - III)
Child Psychology
Sub. Code : 61983

Day and Date : Thursday, 10- 11 - 2016

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives given in the bracket. [10]

- i) During fertilization, an egg and a sperm fuse to create a single cell called a _____.
  - a) D.N.A
  - b) Zagote
  - c) Chromosome
  - d) Gene
- ii) Rubella is one disease that can cause _____ defects.
  - a) prenatal
  - b) after birth
  - c) at the birth
  - d) adulthood
- iii) The xyy syndrome is a chromosomal disorder in which the male has an extra _____ chromosome.
  - a) x
  - b) y
  - c) xx
  - d) yy

P.T.O.

- iv) Turner syndrome is a chromosomal disorder occurs in _____.
- a) males
  - b) females
  - c) animals
  - d) male - females
- v) Syphilis occurs through sexually transmitted _____.
- a) infection
  - b) heritage
  - c) gene
  - d) chromosome
- vi) At birth, the newborn's brain is about _____ percent of its adult weight.
- a) 15
  - b) 25
  - c) 35
  - d) 45
- vii) _____ lobes function in vision.
- a) frontal
  - b) temporal
  - c) parietal
  - d) occipital

- viii) _____ pattern growth occurs at the top the head to bottom.
- proximodistal
  - cephalocaudal
  - emotional
  - social
- ix) Being overweight has become a serious health problem in _____.
- Infancy
  - Adolescents
  - Early childhood
  - Mentally retarded
- x) The _____ substage occurs roughly the ages of two and four years.
- creative thought
  - infutue thought
  - motor function
  - symbolic function

Q2) Answer the following questions:

- a) Explain collaborative gene and genetic principles. [10]

OR

Describe psychoactive drugs.

- b) Explain reflexes in infancy. [10]

OR

Describe physical changes in early childhood.

Q3) Write short notes. (any four)

[20]

- Genes and chromosomes
- Malnutrition in infancy
- Overweight young children
- Heredity - environment correlations
- Maternal diseases
- Incompatible blood types (groups)

मराठी रूपांतर

- सूचना :
- सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
  - उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहाणे इष्ट ठरेल.

प्र.1) खाली कंसात दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पूर्ण करा.

[10]

- अंडपेशी व रेतपेशीच्या संयोगातून फलनाच्यावेळी एकपेशीय रचना तयार होते तीला..... म्हणतात.
  - डी.एन.ए
  - फलितांडपेशी
  - गुणसूत्र
  - जनूक
- रूबेला हा एक आजार आहे. की ज्यामुळे ..... अवस्थेमध्ये दोष निर्माण होतो.
  - जन्मपूर्व
  - जन्मानंतर
  - जन्माच्यावेळी
  - प्रौढावस्थेमध्ये

viii) मस्तकाकडून पायाकडे होणाऱ्या वाढीला ..... रचना म्हणतात.

- अ) केंद्र - परिसरीय
- ब) मस्तकानुवर्ती
- क) भावनिक
- ड) सामाजिक

ix) ..... मुलांचे अति वजन ही गंभीर आरोग्याची समस्या दोन आहे.

- अ) अर्भकावस्थेतील
- ब) किशोरवयीन
- क) प्रारंभिक बाल्यावस्थेतील
- ड) मतीमंद

x) ..... उप अवस्था ही अवस्था साधारणपणे वयाच्या दोन आणि चार वर्षापर्यंत आढळते.

- अ) सर्जनशील विचाराची
- ब) तार्किक विचारांची
- क) कारक कार्याची
- ड) प्रतिकात्मक कार्य

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

अ) सहयोगी जनूक आणि जननिक तत्त्वे स्पष्ट करा.

किंवा

मनोचपळता मादक द्रव्यांचे वर्णन करा.

ब) शैशवावस्थेतील प्रतिक्षेप स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

प्रारंभिक बाल्यावस्थेतील शारीरिक बदलांचे वर्णन करा.

प्र.3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार)

- अ) जनुके आणि गुणसूत्रे
- ब) शैशवावस्थेतील कुपोषण
- क) अति वजनाची तरूण मुले
- ड) अनुवंश - परिस्थिती सहसंबंध
- इ) मातेकडून येणारे आजार
- फ) न जुळणारे रक्तप्रकार (गट)

Seat No.	
----------	--

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, October - 2016
HOME SCIENCE (Paper - III)

Applied Art and Housing

Sub. Code : 61993

Day and Date : Monday, 17 - 10 - 2016

Time : 03.00 p.m. to 5.00 p.m.

Total Marks : 40

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw diagram wherever necessary.

Q1) Fill in the blanks choosing correct alternatives. [5]

- i) _____ means appearance of surface or surface of any article.
- a) Line
  - b) Texture
  - c) Space
  - d) Design
- ii) _____ is a lime stone.
- a) Kotastone
  - b) Sand stone
  - c) Marble
  - d) Dholpuri stone
- iii) Direct and indirect lighting methods are used in _____ light.
- a) General
  - b) Diffused
  - c) Focused
  - d) Specific
- iv) _____ is the Government organisation offering Home loan facility.
- a) HUDUCO
  - b) HDFC
  - c) LIC
  - d) BOI
- v) _____ soil is suitable for construction of house.
- a) Watery
  - b) Rocky
  - c) Sandy
  - d) Black

Q2) Write Short Notes (Any Three) :

- Line and space.
- Symbols used in house Plans.
- Types of Kitchen.
- Cubic method of cost calculation for building construction
- Concept of Land Scaping.

Q3) Solve the following Questions. (Any Two) :

[20]

- Illustrate the principles of interior Decoration.
- Write in detail on electrification in house.
- Explain the materials used for house construction.

मराठी रूपांतर

- सूचना :
- सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
  - उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - आवश्यक तेथे आकृती काढा.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा..

[5]

i) एखाद्या पृष्ठभागाची किंवा वस्तूच्या पृष्ठभागाची जाणीव म्हणजे ..... होय.

अ) रेषा

ब) पोट

क) अवकाश

ड) डिझाईन

ii) ..... हा लाईम स्टोन आहे.

अ) कोटास्टोन

ब) सॅन्डस्टोन

क) मार्बल

ड) ढोलपुरी स्टोन

iii) ..... प्रकाशात प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष प्रकाशपद्धतींचा वापर केला जातो.

अ) सर्वसाधारण	ब) पसरणारा
क) केंद्रित	ड) विशिष्ट

iv) ..... ही गृहकर्जदेणारी सरकारी संस्था आहे.

अ) हुडको	ब) एच डी एफ सी
क) एल आय सी	ड) बँक ऑफ इंडिया

v) ..... प्रकारची जमीन घराच्या बांधकामाकरिता योग्य असते.

अ) पाणी असलेली	ब) दगडी
क) वाळूयुक्त	ड) काळी

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन):

अ) रेषा आणि अवकाश.	
ब) घराच्या नकाशात वापरण्यात येणारी चिन्हे.	
क) स्वयंपाक खोलीचे प्रकार.	
ड) बिल्डींगच्या बांधकामाच्या किमतीचा अंदाज काढण्याची क्युबिक पद्धती.	
इ) लॅन्डस्केपींगची संकल्पना.	

[15]

प्र.3) खालील प्रश्न सोडवा. (कोणतेही दोन):

अ) अंतर्गत सजावटीची तत्वे उदाहरणासह स्पष्ट करा.
ब) घरातील प्रकाशयोजनेच्या वायरींगवर सविस्तर लिहा.
क) घराच्या बांधकामात उपयोगात येणारे साहित्य स्पष्ट करा.

[20]

~~~~~

Seat No.	

Total = (174)

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, October - 2016

LOGIC (I.D.S.) (New)

Traditional Logic (Paper - I)

Deductive Logic

Sub. Code : 61913

Day and Date : Wednesday, 19 - 10 - 2016

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternatives. [10]

- a) _____ is the main subject of logic
  - i) Thinking
  - ii) Inference
  - iii) Knowledge
  - iv) Superstition
- b) The nature of deductive inference is always _____.
  - i) Definite
  - ii) Indefinite
  - iii) Probable
  - iv) None of these
- c) Conversion is a kind of _____.
  - i) Apposition of proposition
  - ii) Inference
  - iii) Education
  - iv) Syllogism
- d) A categorical proposition is classified into _____ parts
  - i) Four
  - ii) Five
  - iii) Six
  - iv) Seven
- e) Universal negative proposition is represented by the symbol _____.
  - i) E
  - ii) A
  - iii) O
  - iv) I

P.T.O.

OR

a) What inference opposition of propositions can be drawn from the following propositions (any two) [10]

- i) All men are mortal.
- ii) No government servant is happy.
- iii) Some Indian's are brave.

b) Test the validity of following inferences (any two) [10]

- i) All merchants are rich.
Therefore all rich persons are merchants
- ii) Some teachers are lawyers.
Therefore some teachers are non - lawyers
- iii) Some medicines are costly
therefore all costly things are medicines.

Q3) a) Test the validity following arguments. (any two) [10]

- i) All politicians are ambitious
All ambitious persons are scientists
Therefore all scientists are politicians
- ii) Some fruits are sweet
Some medicines are sweet
Therefore some medicines are fruit
- iii) No women are perfect
No women are ambitious
Therefore no ambitious persons are perfect.

- b) Test the validity following arguments. (any two)
- If you work hard then you will be successful
You are not working hard
Therefore you will not be successful
  - If all members are active Then they are clever
All members are active
Therefore they are clever
  - If tomorrow will be holiday then I will go for a picnic
Tomorrow will not be a holiday
Therefore I Will not go for a picnic

OR

Answers the following questions fully (any two)

[20]

- Distinguish between deductive and inductive inference.
- Explain the structure of syllogism.
- Explain the laws of thought.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडून खालील विधाने पूर्ण करा.

[10]

- अ) तर्कशास्त्राचा मुख्य विषय ..... आहे.
i) विचार	ii) अनुमान
iii) ज्ञान	iv) अंधश्रद्धा
- ब) निगामी अनुमानाचे स्वरूप नेहमी ..... असते.
i) निश्चीत	ii) अनिश्चीत
iii) संभाव्य	iv) यापैकी नाही
- क) परीवर्तन हा ..... चा प्रकार आहे.
i) प्रतियोग	ii) अनुमान
iii) उत्कर्षन	iv) संविधान

- ड) केवल विधानाचे वर्गीकरण ..... प्रकारात केले जाते.
- i) चार ii) पाच
iii) सहा iv) सात
- इ) सर्व नास्तीवाची विधानास ..... हे चिन्ह वापरले जाते.
- i) E ii) A
iii) O iv) I
- फ) सर्वनास्तीवाची विधानातील दोन्ही पदे ..... असतात.
- i) सर्वव्याप्त ii) अंशव्याप्त
iii) वविधव्यप्त iv) यापैकी नाही
- य) सरल संविधानात ..... विधाने असतात.
- i) पाच ii) चार
iii) तिन iv) दोन
- र) सरलसंविधान हा ..... अनुमानाचा प्रकार आहे.
- i) व्यवहीत ii) अव्यवहीत
iii) सोपाधिक iv) यापैकी नाही
- ल) दोन ..... विधानातील संबंधास विरोध प्रतियोग अनुमान म्हणतात.
- i) A आणि E ii) A आणि O
iii) A आणि I iv) I आणि O
- व) सोपाधिक विधानाचे ..... प्रकार पडतात.
- i) तीन ii) दोन
iii) चार iv) पाच

प्र.2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) तर्कशास्त्राचे स्वरूप
ब) विधान प्रतियोगाचे प्रकार
क) तादाम्य नियम
ड) परिवर्तन
इ) केवलविधानाची चतुर्वर्ग व्यवस्था
फ) मिश्रसंविधानाचे दोष

किंवा

अ) खालील विधानावरून कोणती प्रतियोग अनुमाने काढता येतील. (कोणतेही दोन) [10]

- i) सर्व मानव मर्त्य आहेत.
- ii) एकही सरकारी नोकर सुखी नाही.
- iii) काही भारतीय शूर आहेत.

ब) खालील अनुमानाची युक्तता तपासा (कोणतेही दोन) [10]

- i) सर्व व्यापारी श्रीमंत असतात.
म्हणून सर्व श्रीमंत व्यक्ती व्यापारी असतात.
- ii) काही शिक्षक वकील आहेत.
म्हणून काही शिक्षक न-वकील आहेत.
- iii) काही औषधे महाग आहेत.
म्हणून सर्व महाग वस्तू औषधे आहेत.

प्र.3 अ) खालील युक्तीवादाची युक्तता तपासा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) सर्व राजकारणी महत्वकांक्षी आहेत.
सर्व महत्वकांक्षी व्यक्ती शास्त्रज्ञ आहेत.
म्हणून सर्व शास्त्रज्ञ राजकारणी आहेत.
- ii) काही फळे गोड आहेत.
काही औषधे गोड आहेत.
म्हणून काही औषधे फळे आहेत.
- iii) एकही स्त्री परिपूर्ण नसते.
एकही स्त्री महत्वकांक्षी नसते.
म्हणून एकही महत्वकांक्षी व्यक्ती परिपूर्ण नसते.

ब) खालील युक्तीवादाची युक्तता तपासा. (कोणतेही दोन) [10]

- i) जर तू भरपूर काम केलेस तर तू यशस्वी होशील
तू भरपूर काम करत नाहीस
म्हणून तू जीवनात यशस्वी होणार नाहीस

ii) जर सर्व सभासद क्रियाशील असतील तर ते हुषार असतात.

सर्व सभासद क्रियाशील आहेत.

म्हणून ते हुषार आहेत.

iii) जर उदया सुट्टी असेल तर मी सहलीस जाईन.

उदया सुट्टी नाही.

म्हणून मी सहलीस जानार नाही.

किंवा

खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

अ) निगामी व विगामी अनुमानातील फरक स्पष्ट करा.

ब) सरल संविधानाची रचना स्पष्ट करा.

क) विचारांचे नियम स्पष्ट करा.

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, October - 2016

GEOGRAPHY (Optional) (New) (Paper - III)

Soil Geography

Sub. Code : 61987

Day and Date : Monday, 17 - 10 - 2016

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

Total Marks : 50

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to right indicate full marks.
  - 3) Neat diagrams and maps should be drawn wherever necessary.
  - 4) Use of map stencils is allowed.

Q1) Choose the correct alternative for the following questions. [10]

- i) Soil geography is branch of which geography?
  - a) Political
  - b) Physical
  - c) Human
  - d) Agriculture
- ii) Which of basic component of soil consists less than 5%?
  - a) Minerals
  - b) Organic matter
  - c) Air
  - d) Water
- iii) Which of soil texture is very smooth and sticky?
  - a) Clay
  - b) Silt
  - c) Sand
  - d) None of these
- iv) High containing iron and aluminium minerals soil shows which colour?
  - a) Black
  - b) Gray
  - c) Red
  - d) Yellow
- v) Which soil layer is minerals collector?
  - a) 'D' layer
  - b) 'C' layer
  - c) 'B' layer
  - d) 'A' layer

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
 3) आवश्यक तेथे नकाशे व आकृत्या काढा.
 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नासाठी दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा.

[10]

- i) मृदा भूगोल ही कोणत्या भूगोलाची उपशाखा आहे?
 अ) राजकीय ब) प्राकृतिक भूगोल
 क) मानवी ड) कृषी
- ii) खालीलपैकी मृदेचा कोणता घटक 5% पेक्षा कमी असतो?
 अ) खनिजे ब) सेंद्रीयद्रव्ये
 क) हवा ड) पाणी
- iii) खालीलपैकी कोणत्या पोताची मृदा अत्यंत चिकट व गुळगुळीत असते?
 अ) चिकन ब) पोयटा
 क) भरडवाळू ड) यापैकी नाही
- iv) लोह व अल्यूमिनियम घटकांचे जास्त असणाऱ्या मृदेस कोणता रंग प्राप्त होतो.
 अ) काळा ब) करडा
 क) तांबडा ड) पिवळा
- v) मृदेचा छेदामध्ये कोणता संग्रहक थर असतो.
 अ) 'ड' थर ब) 'क' थर
 क) 'ब' थर ड) 'अ' थर
- vi) कोणत्या मृदेत कॅल्शियमचे प्रमाण जास्त असते.
 अ) पेडॉकल मृदा ब) पेडॉल्फर मृदा
 क) अवशिष्ट मृदा ड) यापैकी नाही
- vii) मृदेची सुपिकता खालीलपैकी कोणत्या कारणाने घटते?
 अ) एकच पिक वारंवार घेणे ब) पिक फेरपालट
 क) जमीन पडिक राखणे ड) ठिबक सिंचन

viii) मृदा थराची जाडी कोठे जास्त असते?

अ) डोंगरमाथ्यावर

ब) मैदानी प्रदेशात

क) शुष्क प्रदेशात

ड) यापैकी नाही

ix) मृदेचे तटस्थ सामू मूल्य कोणते?

अ) 7

ब) 8

क) 9

ड) 10

x) मिश्र शेतीमूळे खालीलपैकी कोणते फायदे होत नाही?

अ) मृदा सूपिकता

ब) मृदा संरक्षण

क) प्रदुषण

ड) विदारण

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

[20]

अ) मृदा भूगोलशास्त्र म्हणजे काय? मृदा भूगोलशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

मृदा निर्मितीचे विविध घटक विस्ताराने लिहा.

ब) मृदेची धूप म्हणजे काय? मृदा धूपेची विविध कारणे स्पष्ट करा.

किंवा

मृदा व्यवस्थापनाच्या विविध पद्धती विशद करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार):

[20]

अ) मृदा भूगोलशास्त्राचे महत्व

ब) मृदा पोत आणि मृदा संरचना

क) मृदा छेद

ड) काळ्या मृदेचे जागतिक वितरण

इ) मृदा अवनती

फ) मृदा व्यवस्थापनाची गरज

ॐॐॐ

Seat No.	

**B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, October - 2016
GEOGRAPHY (Optional) (Paper - IV)**

Human Geography

Sub. Code : 61988

Day and Date : Thursday, 20 - 10 - 2016

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

Total Marks : 50

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Draw neat diagram and map wherever necessary.
  - 3) Figures to the right indicate full marks.
  - 4) Use of map stencils is allowed.

Q1) Choose the correct alternative for the following questions. [10]

- i) Who is the father of Human Geography?

a) Davis	b) Ratzel
c) Renner	d) Taylor
- ii) Who has put forth the term 'Possibilism' in the context of Man and Environment relationship for the first time?

a) Makinder	b) Febware
c) Huntington	d) Von Thunen
- iii) Who made the classification of races?

a) Taylor	b) W.M. Davis
c) Penk	d) Hortshorne
- iv) Human skin colour varies with which of the following factors?

a) Rainfall	b) Temperature
c) Humidity	d) None of these
- v) Who has put forth Demographic transition theory?

a) Taylor	b) Notestine
c) Ratzel	d) Blache

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व नकाशे काढा
 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 4) नकाशा स्टेन्सिलस वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा.

[10]

- i) मानवी भूगोलाशास्त्राचे जनक कोण?
 अ) डेविस
 ब) रॅटझेल्
 क) रेनर
 ड) टेलर
- ii) मानव आणि पर्यावरण या संदर्भात सर्वप्रथम संभववाद या शब्दाचा उल्लेख कोणी केला?
 अ) मॅकीन्डर
 ब) फेबवरे
 क) हंटिंग्टन
 ड) वॉन थ्यूनेन
- iii) मानव वंशाचे वर्गीकरण कोणी केले?
 अ) टेलर
 ब) डब्लू एम डेव्हीस
 क) पेंक
 ड) हॉर्टशॉर्न
- iv) मानवी त्वचेचा वर्ण खालील कोणत्या घटकानुसार बदलतो?
 अ) पर्जन्य
 ब) तापमान
 क) आर्द्रता
 ड) यापैकी नाही
- v) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत कोणी मांडला?
 अ) जी. टेलर
 ब) नॉटेस्टाईन
 क) रॅटझेल्
 ड) ब्लाश
- vi) जननदरावर परिणाम करणारा सर्वात महत्वाचा घटक कोणता?
 अ) मृदा
 ब) पाणी
 क) हवामान
 ड) पर्जन्य
- vii) भारतात पहिली जनगणना केंव्हा झाली?
 अ) 1881
 ब) 1872
 क) 1861
 ड) 1851

viii) कोणत्या खंडात सर्वाधिक लोकसंख्या आहे?

अ) आशिया

ब) आफ्रिका

क) अमेरिका

ड) आस्ट्रेलिया

ix) खालील पैकी कोणत्या देशाची लोकसंख्या भारतापेक्षा जास्त आहे?

अ) फ्रान्स

ब) कॅनडा

क) रशिया

ड) चीन

x) खालीलपैकी कोणती लोकसंख्या आदर्श मानतात?

अ) पर्याप्त

ब) अतिरिक्त

क) न्यूनतम

ड) किमान

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

[20]

अ) मानवी भूगोलशास्त्राची व्याख्या सांगून मानवी भूगोलाच्या शाखांचे वर्णन करा.

किंवा

जागतिक लोकसंख्या वितरणावर परिणाम करणारे आर्थिक घटकांचे वर्णन करा.

ब) मानव व पर्यावरण यांच्यातील बदलत्या संबंधाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

लोकसंख्या स्थलांतराचे आकर्षण आणि अपसरण घटक वर्णन करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार):

[20]

अ) मानवी भूगोलशास्त्राचे स्वरूप

ब) संभवाद

क) भारतातील मानव वंश

ड) लोकसंख्या वाढीची कारणे

इ) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत

फ) भारताचे लोकसंख्या धोरण

ॐ ॐ ॐ

Seat No.	

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2017

हिन्दी (Hindi) (Paper - III)

आधुनिक गद्य साहित्य

पाठ्यपुस्तक:- साहित्य सौरभ

Sub. Code : 61937

Day and Date : Saturday, 13 - 05 - 2017

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

Total Marks : 50

सूचनाएँ: 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं।

प्र.1) निम्नलिखित विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए।

[5]

अ) .....घर की बेटियाँ ऐसी ही होती हैं। बिगड़ता हुआ काम बना लेती हैं।

(छोटे/बड़े/गरीब/अमीर)

ब) 'पत्नी' जैनेंद्र जी की ..... प्रकार की कहानी है।

(सामाजिक/ ऐतिहासिक/ मनोवैज्ञानिक / पौराणिक)

क) खारू बंजारे .....से डरता था।

(लोमड़ी/ भेंड़िए/ भालू / बाघ)

ड) नाखून का बढ़ना .....का लक्षण है।

(अमानवीयता/ असभ्यता/ पशुता / अनैतिकता)

इ) .....को नये संसार के अग्रदूत कहा है।

(प्रेमचंद / राधेय राघव / यशपाल / भीष्म साहनी)

Seat No.	

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2017

हिंदी (Hindi) (Optional) (Paper - IV)

मध्यकालीन एवं आधुनिक काव्य

Sub. Code : 61938

Day and Date : Monday, 15 - 05 - 2017

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के गुण दर्शाते हैं।

प्र.1) कोष्ठक में दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए : [5]

अ) भक्तिकालीन रामभक्ति शाखा के प्रतिनिधि कवि ..... है।

i) सूरदास

ii) तुलसीदास

iii) कबीरदास

iv) जायसी

ब) विनयपत्रिका की रचना ..... भाषा में हुई है।

i) ब्रज

ii) अवधी

iii) खड़ीबोली

iv) राजस्थानी

क) मीरा का जन्म राजस्थान के ..... गाँव में हुआ था।

i) कुडकी

ii) मेवाड

iii) जोधपुर

iv) सुडकी

ड) 'अंधियार ढलकर ही रहेगा' कविता के कवि ..... है।

i) नीरज

ii) निराला

iii) प्रसाद

iv) नरेश सक्सेना

- क) मीरा ने कृष्ण के रूप-सौंदर्य का वर्णन कैसे किया है?
- ख) बिहारी ने संयोग शृंगार का वर्णन कैसे किया है?
- ङ) 'विनयपत्रिका' में तुलसीदास ने राम की महानता का वर्णन किस तरह किया है?

प्र.4) वृंद के दोहों के आधार पर उनके नीतिविषयक विचारों को स्पष्ट कीजिए।

[15]

अथवा

स्नेह-शपथ कविता में अंकित स्नेह का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।

Seat
No.

P - 555

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2017

HISTORY (Optional) (Paper - III)

World Revolutions - I

Sub. Code : 61959

Day and Date : Saturday, 06 - 05 - 2017

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 2.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternative given below : [10]

- i) _____ was the first king of Holy Roman Empire.
  - a) King Sharleman of France
  - b) Henry-V
  - c) Louis XVI
  - d) Innocent - III
- ii) _____ cult was established by Martin Luther.
  - a) Protestant
  - b) Roman Catholic
  - c) Zwingly
  - d) John Noks
- iii) The Protestant Cult in Switzerland was called as _____.
  - a) Puritan
  - b) Episcopalians
  - c) Protestant
  - d) Hugenot
- iv) The nation _____ is called as the mother of democracy.
  - a) England
  - b) France
  - c) Holland
  - d) Germany
- v) The institution called 'Hundred Moot' was administrating at _____ level.
  - a) State
  - b) District
  - c) Tahsil
  - d) Village
- vi) The son of King James II was born in _____ A.D.
  - a) 1685
  - b) 1686
  - c) 1687
  - d) 1688

P.T.O.

P - 555

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

[10]

- i) पवित्र रोमन साम्राज्याचा ..... हा पहिला राजा होय.
अ) फ्रँक राजा शार्लमन   ब) हेन्री पाचवा
क) लुई सोळावा   ड) इनोसंट तिसरा
- ii) ..... पंथाची स्थापना मार्टिन ल्युथरने केली.
अ) प्रोटेस्टंट   ब) रोमन कॅथॉलिक
क) द्विवंगली   ड) जॉन नॉक्स
- iii) स्वित्झर्लंडमधील पंथास ..... म्हणतात.
अ) प्युरिटन   ब) एपिस्कापेलियन्स
क) प्रोटेस्टंट   ड) ह्युजेनॉट
- iv) ..... देशास लोकशाहीची जननी म्हटले जाते.
अ) इंग्लंड   ब) फ्रान्स
क) हॉलंड   ड) जर्मनी
- v) हंड्रेड मूट ही संस्था ..... पातळीवर प्रशासन करित होती.
अ) राज्य   ब) जिल्हा
क) तालुका   ड) खेडेगाव
- vi) राजा जेम्स दुसरा याला ..... साली मुलगा झाला.
अ) 1685   ब) 1686
क) 1687   ड) 1688
- vii) सन 1765 मध्ये ब्रिटिशांनी वसाहतीवर ..... कायदा लावला.
अ) हॅट्स अॅक्ट   ब) स्टॅम्प अॅक्ट
क) नेव्हिगेशन अॅक्ट   ड) शुगर अॅक्ट

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2017

HISTORY (Optional) (Paper - IV)

Freedom Struggle of India - I

Sub. Code : 61960

Day and Date : Friday, 12 - 05 - 2017

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternatives given below [10]

- i) The Indian soldiers proclaimed _____ the Emperor of India.
- a) Tatyatope   b) Nana Saheb Peshwa
c) Bahadur Shah Jaffar   d) Kunwar Singh
- ii) The fall of Maratha Power took place in the year _____.
- a) 1808   b) 1818
c) 1828   d) 1838
- iii) _____ wrote the book 'Indian War of Independence.
- a) Ishwari Prasad   b) Dadabhai Naoroji
c) Bipin Chandra   d) V.D. Savarkar
- iv) The Indian National Congress was established in _____ A.D.
- a) 1875   b) 1885
c) 1895   d) 1905
- v) _____ presided over the first session of the Indian National Congress.
- a) M.G. Ranade   b) Dadabhai Naoroji
c) Surendranath Banerjee   d) Wyomesh Chandra Banerjee
- vi) The period from 1905 to 1920 in Indian freedom struggle is described as the _____ phase.
- a) moderate   b) extremist
c) revolutionary   d) Gandhian era

Seat
No.

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2017
TRADITIONAL LOGIC (Paper - I) (I.D.S.)

Deductive Logic

Sub. Code : 61913

Day and Date : Tuesday, 09 - 05 - 2017

Time : 12.00 noon. to 02.00 p.m.

Total Marks : 50

- Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative. [10]

- a) Logic is _____ science.
i) descriptive ii) subjective
iii) normative iv) objective
- b) In _____ inference we draw a particular conclusion from the universal premises.
i) deductive ii) inductive
iii) Both i and ii iv) none of these
- c) Universal negative proposition is represented by the symbol _____.
i) E ii) A
iii) O iv) I
- d) Both terms in Universal negative proposition are _____.
i) distributed ii) undistributed
iii) multidistributed iv) none of these
- e) A conditional proposition is classified into _____ parts.
i) two ii) three
iii) four iv) five
- f) Obversion is a kind of _____.
i) inference ii) education
iii) opposition of proposition iv) none of these
- g) Categorical syllogism is one of the kinds of _____ inference.
i) mediate ii) immediate
iii) conditional iv) disjunctive

P.T.O.

Q3) a) Test the validity of the following arguments. (any two)

- i) All roses are red
All roses are thorny
There fore, some thorny things are red
- ii) No dancer is singer
No singer is actor
There fore No actor is dancer
- iii) Some boys are players
Some happy persons are boys
There fore some happy persons are players

b) Test the validity of following arguments (any two)

[10]

- i) If he is clever then he wins a prize
He wins a prize
There fore he is clever
- ii) If it rains then farmers are happy
The farmers are happy
There fore there are sufficient raining
- iii) If he is teacher then he is honest
He is a teacher
There fore he is honest

OR

Answer the following questions fully. (any two)

[20]

- a) Distinguish between deductive and inductive inference.
- b) Explain the four fold scheme of proposition.
- c) Distihguish between proposition and sentence.

- फ) प्रतिवर्तन हा ..... प्रकार आहे.
- i) अनुमानाचा   ii) उत्कर्षणाचा
iii) विधान प्रतियोगाचा   iv) यापैकी नाही
- य) सरल संविधान हा ..... अनुमानाचा एक प्रकार आहे.
- i) व्यवहित   ii) अव्यवहित
iii) सोपाधिक   iv) वैकल्पिक
- र) दोन ..... विधानातील संबन्धास उप-विरोध प्रतियोग अनुमान म्हणतात.
- i) A आणि E   ii) I आणि O
iii) A आणि I   iv) E आणि O
- ल) मिश्र सापेक्ष संविधानामध्ये ..... विधाने असतात.
- i) तीन   ii) चार
iii) पाच   iv) सहा
- व) सर्व आस्तिवाची विधानासाठी ..... चिन्ह वापरतात.
- i) A   ii) E
iii) I   iv) O

प्र.2) खालील प्रश्नाची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) तर्कशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती.
- ब) विरोधी आणि व्याधाती पदे.
- क) सोपाधिक विधान
- ड) उत्कर्षण
- इ) संविधानाची रचना
- फ) मिश्र संविधानाचे दोष

ब) खालील युक्तीवादाची युक्तता तपासा. (कोणत्याही दोन)

- i) जर तो हुशार असेल तर तो बक्षिस मिळवेल
त्याने बक्षिस मिळवले आहे
म्हणून तो हुशार आहे
- ii) जर पाऊस पडला तर शेतकरी सुखी होतील
शेतकरी सुखी झाले आहेत
म्हणून पाऊस पडला आहे
- iii) जर तो शिक्षक असेल तर तो प्रामाणिक असतो
तो शिक्षक आहे
म्हणून तो प्रामाणिक आहे

किंवा

खालील प्रश्नाची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) निगामी व विगामी अनुमानातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) विधानाची चतुर्वर्ग व्यवस्था स्पष्ट करा.
- क) विधान व वाक्य यातील फरक स्पष्ट आहे.

Seat
No.

P - 590

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2017

GEOGRAPHY (Optional) (Paper - IV)

Human Geography

Sub. Code : 61988

Day and Date : Friday, 12 - 05 - 2017

Total Marks : 50

Time : 3.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Draw neat diagram and map wherever necessary.
  - 3) Figures to the right indicate full marks.
  - 4) Use of map stencils is allowed.

Q1) Choose the correct alternative for the following questions. [10]

- i) Which of the following is the branch of Human Geography?
  - a) Meteorology
  - b) Ocean geography
  - c) Social Geography
  - d) Climatology
- ii) Who has put forth the term 'Possibilism' in the context of Man and Environment relationship for the first time.
  - a) Von thunen
  - b) Huntington
  - c) Febware
  - d) Makinder
- iii) Who made the classification of races?
  - a) Hortshone
  - b) Penk
  - c) Davis
  - d) Taylor
- iv) Human skin colour varies with which of the following factors?
  - a) Temperature
  - b) Rainfall
  - c) Humidity
  - d) None of these
- v) Which religion has more population in the world?
  - a) Christain
  - b) Islam
  - c) Boudh
  - d) Hindu
- vi) Which of the following country has highest population?
  - a) India
  - b) Brazil
  - c) Pakistan
  - d) China

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व नकाशे काढा.
 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.
 4) नकाशा स्टेन्सिलस वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा.

[10]

- i) खालीलपैकी कोणती शाखा मानवी भूगोलशास्त्राची आहे?
 अ) हवामानशास्त्र   ब) सागरी भूगोलशास्त्र
 क) सामाजिक भूगोलशास्त्र   ड) वातावरणशास्त्र
- ii) मानव आणि पर्यावरण या संदर्भात सर्वप्रथम 'संभववाद' या शब्दाचा उल्लेख कोणी केला?
 अ) व्हॉन थ्युनेन   ब) हंटिंग्टन
 क) फेबवरे   ड) मॅकिन्डर
- iii) मानव वंशाचे वर्गीकरण कोणी केले?
 अ) हॉर्टशॉर्न   ब) पेंक
 क) डेव्हीस   ड) टेलर
- iv) मानवी त्वचेचा वर्ण खालील कोणत्या घटकानुसार बदलतो?
 अ) तापमान   ब) पर्जन्य
 क) आर्द्रता   ड) यार्पैकी नाही
- v) कोणत्या धर्माची जगात जास्त लोकसंख्या आहे?
 अ) ख्रिश्चन   ब) ईस्लाम
 क) बौद्ध   ड) हिंदू
- vi) खालीलपैकी कोणत्या देशाची लोकसंख्या सर्वात जास्त आहे?
 अ) भारत   ब) ब्राझील
 क) पाकिस्तान   ड) चीन

P - 556

Total No. of Pages : 4

Seat No.	

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, May - 2017

GEOGRAPHY (Paper - III)

Soil Geography

Sub. Code : 61987

Day and Date : Saturday, 06 - 05 - 2017

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 06.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Neat diagrams and maps should be drawn wherever necessary.
  - 4) Use of map stencils is allowed.

Q1) Choose the correct alternative for the following questions: [10]

- i) Which branch of geography is associated with the various aspects of Soils?
  - a) Geology
  - b) Geomorphology
  - c) Soil Geography
  - d) Oceanography
- ii) What is the recent nature of Soil Geography?
  - a) Dynamic
  - b) Static
  - c) Lifeless
  - d) None of these
- iii) Who had firstly established the principles of Soil Geography?
  - a) Davis
  - b) Wegener
  - c) Docuchayev
  - d) Penck
- iv) Which of the following factor doesn't associate with the soil forming process?
  - a) Organic
  - b) Chemical
  - c) Physical
  - d) Soil Density
- v) Which parameter is used for expressing the Saline and Alkaline character of soil?
  - a) R^H
  - b) P^H
  - c) B^H
  - d) C^H

P.T.O.

Q3) Write short notes Any Four of the following:

- Importance of soil geography
- Physical properties of the soil
- Chemical properties of the soil
- Red soil
- The soil degradation
- Cropping management.

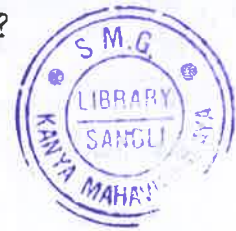
मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे नकाशे आणि आकृत्या काढा.
4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा:

[10]

- भूगोलशास्त्राची कोणती शाखा मृदेच्या विविध घटकांशी संबंधित आहे?
अ) भूगर्भशास्त्र   ब) भूरूपशास्त्र
क) मृदा भूगोल   ड) सागरशास्त्र
- मृदा भूगोलशास्त्राचे अधुनिक स्वरूप कोणते आहे?
अ) गतीमान   ब) स्थिर
क) जीव नसलेला   ड) यापैकी नाही
- मृदा भूगोलशास्त्रची तत्वे प्रथम कोणी प्रस्थापित केली?
अ) डेव्हीस   ब) वेंगनर
क) डोकाॅचेव्ह   ड) पेंक
- खालील पैकी कोणता घटक मृदा निर्मिती प्रक्रियेशी संबंधित नाही?
अ) जैविक   ब) रासायनिक
क) प्राकृतिक   ड) मृदा घनता
- जमिनीची आम्लता व विम्लता गुणधर्म व्यक्त करण्यासाठी कोणते परिमाण वापरले जाते?
अ) आर एच   ब) पी एच
क) बी एच   ड) सी एच
- डोकाॅचेव्ह यांनी कशाच्या आधारे मृदेचे वर्गीकरण केले आहे?
अ) भूगर्भशास्त्रीय   ब) प्राकृतिक
क) जैविक   ड) आर्थिक

B - 445

Total No. of Pages : 2

Seat No.	

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2017
MARATHI (Optional) (Paper - III)

पाठ्यपुस्तक : 1) सभासदाची बखर: कृष्णाजी अनंत सभासद

2) अनुवादप्रक्रिया

Sub. Code : 61931

Day and Date : Thursday, 02 - 11 - 2017

Total Marks : 50.

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा

[5]

- i) शिवाजी महाराजांच्या घोडदळाचे किती विभाग होते?
अ) चार
ब) दोन
क) पाच
ड) तीन
- ii) कृष्णाजीपंत व त्यांच्या बंधूना कोणता किताब मिळाला?
अ) विश्वासराव
ब) हुकमतपन्हा
क) चंद्रराव
ड) प्रतापराव
- iii) पुरंदर किल्ल्यावर कोणत्या मोगल सरदाराने हल्ला केला?
अ) शाहिस्तेखान
ब) दिलेखान
क) कामगारखान
ड) इखलासखान
- iv) अफजलखानाचे वर्णन बखरकार कोणत्या शब्दात करतो?
अ) दुर्योधन
ब) बकासुर
क) रावण
ड) कुंभकर्ण
- v) आपल्यावर हल्ला झाला, आहे हे पाहून शाहिस्तेखान महालात कोठे लपून बसतो?
अ) सैनिकात
ब) बायकात
क) मुदपाकखान्यात
ड) मंचकाखाली

B - 445

प्र.2) 'सभासद बखरी'च्या आधारे शिवाजी महाराजांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे विशेष सांगा.

[15]

किंवा

सभासद बखरीतील प्रसंगचित्रणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन)

[20]

अ) सभासद बखरीतील अफजलखानाची व्यक्तिरेखा स्पष्ट करा.

ब) सभासद बखरीचे वाङ्मयीन विशेष सांगा.

क) मुरारबाजीची झुंजार वृत्ती स्पष्ट करा.

प्र.4) अनुवाद - रूपांतर व भाषांतर यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

अनुवादकाला आवश्यक असलेले गुण सांगा.

Seat
No.

B - 449
Total No. of Pages : 2

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2017

MARATHI (Paper - IV)

जनाबाईचे अभंग व संपादन प्रक्रिया

Sub. Code : 61932

Day and Date : Friday, 03 - 11 - 2017

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 2.00 p.m.

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) योग्य पर्याय निवडा.

[5]

- अ) जनाबाईने चौयुगांचा भक्त कोणास म्हटले आहे?
- i) विठ्ठलास ii) ज्ञानेश्वरास
iii) नामदेवास iv) चोखामेळ्यास
- ब) 'विवेकाची पेठ' असे कोणाला उद्देशून जनाबाई म्हणते?
- i) विठ्ठलास ii) पंढरपूरास
iii) आळंदीस iv) ज्ञानेश्वरास
- क) लेकुरवाळ्या विठ्ठलाच्या खांद्यावर कोण आहे?
- i) निवृत्ती ii) नामा
iii) चोखोबा iv) मुक्ताई
- ड) जनाबाईच्या अभंगात कोणाचा पाठिराखा नारायण झाला आहे?
- i) जनाबाईचा ii) सीतेचा
iii) द्रोपदीचा iv) नामदेवाचा
- इ) जनाबाईच्या भते खरा वैष्णव कोण आहे?
- i) नामदेव ii) ज्ञानदेव
iii) गोरा कुंभार iv) चोखामेळा

प्र.2) जनाबाईने नामदेवाचे व्यक्तिचित्र आणि त्याच्याशी असणारा नातेसंबंध आपल्या अभंगाद्वारे कशाप्रकारे व्यक्त केला आहे? [15]

किंवा

जनाबाईने आपल्या अभंगात संतसंगती आणि नामस्मरण यांचे महत्व कसे पटवून दिले आहे?

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (तीन पैकी दोन) [20]

- अ) ज्ञानदेवाविषयीचा आदर जनाबाईने आपल्या अभंगात कशाप्रकारे व्यक्त केला आहे?
- ब) 'काकड' आरतीमध्ये जनाबाईने विठुलाची आळवणी कशाप्रकारे केली आहे?
- क) 'धरा सतराचा हा मेळा' या अभंगाचे आशयस्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4) संपादन प्रक्रियेचे स्वरूप व संपादनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

संपादकाचे बहुआयामी व्यक्तिमत्व कसे असावे? ते सविस्तर लिहा.

Seat No.	

B - 448

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2017
ECONOMICS (Optional) (Paper - III)
Macro Economics (Part - I)
Sub. Code : 61967

Day and Date : Thursday, 02 - 11 - 2017

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.
  - 3) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative : [10]

- a) Macro Economics deals with _____.
- i) Individual units
  - ii) Aggregates
  - iii) Industries
  - iv) Agriculture
- b) _____ aspects are studied in Macro Economics.
- i) National Income
  - ii) Employment theory
  - iii) Trade cycles
  - iv) All of the above
- c) _____ has used the concepts of Micro Economics and Macro Economics for the first time.
- i) Ragner Frisch
  - ii) J.M. Keynes
  - iii) A.C. Pigou
  - iv) Adam Smith
- d) $NNP = GNP - \underline{\hspace{2cm}}$
- i) GDP
  - ii) Depreciation
  - iii) NNP
  - iv) None of these
- e) National Income is measured for the period of _____.
- i) Two years
  - ii) One year
  - iii) Five years
  - iv) Ten years
- f) Measure of value is a _____ function of Money.
- i) Primary
  - ii) Secondary
  - iii) Derivative
  - iv) Other

- g) _____ has given the equation of $P = \frac{Mv + M'v'}{T}$
i) Keynes	ii) Marshall
iii) Fischer	iv) Pigou
- h) The cash Balance Approach has emphasized _____ function of money.
i) Medium of Exchange	ii) Store of value
iii) Measure of value	iv) Other
- i) J.B. Say has developed / stated Law of _____.
i) Employment	ii) Price
iii) Market	iv) Demand
- j) _____ has stated the concept of Effective Demand.
i) Schumpeter	ii) Hawtry
iii) Hicks	iv) Keynes

Q2) Answer the following questions :

[20]

- a) Define Macro Economics and explain the scope of Macro Economics.

OR

Explain Keynes's theory of Employment.

- b) Explain the various concepts of National Income.

OR

Define consumption function and explain factors affecting consumption function.

Q3) Write short notes (any four) :

- Macro Economic variables
- Importance of National Income Data
- Functions of Money
- Price Index Numbers
- Difficulties in measurement of National Income
- Investment Function

[20]

B - 448

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजव्या बाजूचे अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

Eco

NOV - 2017

प्र.1) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा.

[10]

- अ) स्थूल अर्थशास्त्र ..... बाबीचा विचार करते.
- i) वैयक्तिक ii) समुच्चयात्मक
iii) औद्योगिक iv) कृषी विषयक
- ब) स्थूल अर्थशास्त्रात ..... यांचा अभ्यास केला जातो.
- i) राष्ट्रीय उत्पन्न ii) रोजगार सिध्दांत
iii) व्यापार चक्रे iv) वरील सर्व
- क) अशंलक्षी अर्थशास्त्र आणि स्थूल अर्थशास्त्र या संज्ञांचा सर्वप्रथम वापर ..... यांनी केला.
- i) रॅमर फ्रिश ii) जे. एम्. केन्स
iii) ए.सी. पिगु iv) अॅडम स्मिथ
- ड) निव्वळ राष्ट्रीय उत्पादन = स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन - .....
- i) स्थूल देशांतर्गत उत्पादन ii) घसारा
iii) निव्वळ राष्ट्रीय उत्पादन iv) या पैकी नाही
- इ) राष्ट्रीय उत्पन्न ..... कालावधीसाठी मोजले जाते.
- i) दोन वर्षांच्या ii) एक वर्षांच्या
iii) पांच वर्षांच्या iv) दहा वर्षांच्या
- फ) मूल्यमापनाचे साधन हे पैशाचे ..... कार्य आहे.
- i) प्राथमिक ii) दुय्यम
iii) आनुषंगिक iv) इतर
- य) $P = \frac{Mv + M'v'}{T}$ हे समीकरण ..... यांनी मांडले.
- i) केन्स ii) मार्शल
iii) फिशर iv) पिगु

- र) रोख शिल्लक दृष्टीकोनात पैशाच्या ..... कार्यावर भर दिला.
i) विनिमय माध्यम	ii) मूल्य संग्रह
iii) मूल्यमापन	iv) इतर
- ल) जे. बी. से. यांनी ..... नियम मांडला.
i) रोजगार विषयक	ii) किमती विषयक
iii) बाजारपेठे विषयक	iv) मागणी विषयक
- व) प्रभावी मागणी ची संकल्पना ..... यांनी मांडली.
i) शुम्पीटर	ii) हट्टे
iii) हीक्स	iv) केन्स

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्राची व्याख्या देऊन, समग्रलक्षी अर्थशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

केन्सचा रोजगार विषयक सिद्धांत स्पष्ट करा.

ब) राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या विविध संकल्पना स्पष्ट करा.

किंवा

उपभोग फलनाची व्याख्या देऊन, उपभोग फलनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) समग्रलक्षी आर्थिक चल
 ब) राष्ट्रीय उत्पन्न आकडेवारीचे महत्व
 क) पैशाची कार्ये
 ड) किंमत निर्देशांक
 इ) राष्ट्रीय उत्पन्न मोजमापातील अडचणी
 फ) गुंतवणूक फलन

Seat No.	

B - 454

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2017
GEOGRAPHY (Paper - III) (Optional)
Soil Geography (New)
Sub. Code : 61987

Day and Date : Monday, 06 - 11 - 2017

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions:
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks .
  - 3) Neat diagrams and maps should be drawn wherever necessary.
  - 4) Use of maps stencils is allowed.

Q1) Choose the correct alternative for the following questions:

[10]

- i) Who introduced the principals of soil geography?
  - a) Davis
  - b) Dokuchaev
  - c) Penck
  - d) Wegener
- ii) Soil geography is branch of which geography?
  - a) Political
  - b) Physical
  - c) Human
  - d) Agriculture
- iii) Saline and alkaline character of soil is expressed by which parameter?
  - a) R^H
  - b) C^H
  - c) B^H
  - d) P^H
- iv) Which type of soil is observed all over the world?
  - a) Single type
  - b) Different type
  - c) Fertile
  - d) Unfertile
- v) Fertility and productivity of soil is mostly depends upon _____
  - a) Climate
  - b) Parent rock
  - c) Organic factor
  - d) Rainfall

B - 454

[20]

Q3) Write short notes on any four:

- Nature of soil geography.
- Importance of organic matter in soil.
- World distribution of black soil.
- Crop management.
- Causes of soil degradation.
- Need of soil management.

मराठी रूपांतर

- सूचना :
- सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
  - उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.
  - आवश्यक तेथे नकाशे व आकृत्या काढा.
  - नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नासाठी दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा.

[10]

- मृदा भूगोलाची तत्वे सर्वप्रथम कोणी प्रस्थापीत केली?
अ) डेव्हीस
ब) डोकोचेव्ह
क) पॅक
ड) वेगनर
- मृदा भूगोल ही कोणत्या भूगोलाची उपशाखा आहे.
अ) राजकीय
ब) प्राकृतिक
क) मानवी
ड) कृषी
- जमिनीची आम्लता व विम्लता कोणत्या परिमाणात मोजली जाते?
अ) आर एच
ब) सी.एच
क) बी एच
ड) पी एच
- जगात सर्वत्र कोणत्या प्रकारची मृदा आढळून येते?
अ) एकाच प्रकारची
ब) भिन्न प्रकारची
क) सुपीक
ड) नापीक
- मृदेची सुपीकता व उत्पादकता सर्वाधिक कोणत्या घटकावर अवलंबून आहे?
अ) हवामान
ब) मूळखडक
क) सेंद्रीय घटक
ड) पाऊस

- vi) लोह व अल्यूमिनियम घटकांचे प्रमाण जास्त असणाऱ्या मृदेश कोणता रंग प्राप्त होतो?
 अ) काळा ब) करडा
 क) लाल ड) पिवळा
- vii) कोणत्या जमीन प्रकारात ह्युमसचे प्रमाण जास्त असते?
 अ) चर्नोझेम ब) टुंड्रा
 क) पॉडझॉल ड) वाळवंटी
- viii) खालीलपैकी कोणती पध्दती मृदा संधारणासाठी महत्वाची आहे?
 अ) पीक फेरपालट ब) रासायनिक खताचा वापर
 क) अतिरिक्त जलसिंचन ड) निवनिकरण
- ix) मृदा व्यवस्थापनाचा सर्वात पहिला फायदा कोणत्या?
 अ) पीकाची निवड ब) जमीनीची सुपीकता कायम ठेवणे
 क) पीकात फेरपालट ड) मशागत
- x) मृदेच्या शाश्वत विकासासाठी मृदा उत्पादकतेचे स्वरूप कसे असले पाहिजे?
 अ) दीर्घकाळ ब) हंगामी
 क) तात्पुरते ड) वार्षिक

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

अ) मृदा भूगोलशास्त्र म्हणजे काय? मृदाभूगोलशास्त्राचे महत्व सांगा.

[10]

किंवा

मृदा निर्मिती व विकासावर प्रभाव टाकणारे घटक सांगा.

ब) मृदेची धूप म्हणजे काय? मृदा धूपेची विविध कारणे स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

मृदा व्यवस्थापनाच्या प्रमुख पध्दती थोडक्यात सांगा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) मृदा भूगोलशास्त्राचे स्वरूप
 ब) मृदेतील सेंद्रीय घटकांचे महत्व
 क) काळ्या मृदेचे जागतिक वितरण
 ड) पीक पध्दती व्यवस्थापन
 इ) मृदा अवनतीचे कारणे
 फ) मृदा व्यवस्थापनाची गरज

B - 489

Total No. of Pages : 4

Seat No.	

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2017

GEOGRAPHY (Optional) (Paper - IV)

Human Geography

Sub. Code : 61988

Day and Date : Thursday, 09 - 11 - 2017

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Draw neat diagrams and maps wherever necessary.
  - 3) Figures to the right indicate full marks.
  - 4) Use of map stencils is allowed.

Q1) Choose the correct alternative for the following questions.

[10]

- i) Which of the following is the branch of Human Geography?
  - a) Climatology
  - b) Social Geography
  - c) Ocean Geography
  - d) Meteorology
- ii) Who put forth the concept of 'Possibilism'?
  - a) Ratzel
  - b) Blache
  - c) Taylor
  - d) Mackinder
- iii) Which base is important in the classification of Races?
  - a) Physical
  - b) Psychological
  - c) Mentally
  - d) Religious
- iv) Which is the racial group of African people?
  - a) Negroids
  - b) Caucasoids
  - c) Mongoloids
  - d) None of these
- v) Which is the skin colour of Mongoloids?
  - a) White
  - b) Yellow
  - c) Black
  - d) None of these

- vi) Which of the following region has high density of population.
a) Mountain region	b) Plateau region
c) Plain region	d) None of these
- vii) Who has put forth the theory of 'Population Growth'?
a) Dr. Canan	b) Malthus
c) Taylor	d) W. M. Davis
- viii) Which of the following country has highest population?
a) India	b) Japan
c) China	d) Russia
- ix) Which is the main cause of population migration?
a) Social	b) Economic
c) Poverty	d) Security
- x) Which country has accepted the 'one family one child' policy?
a) India	b) Japan
c) China	d) Pakistan

Q2) Write answers in detail of the following questions.

- a) Explain the nature and scope of Human Geography.

[20]

OR

Explain major Racial Groups in the world.

- b) Describe economic and social factors affecting the distribution of the world population.

OR

Describe the causes of human migration.

Q3) Write short notes (any four) :

a) Study Approaches of Human Geography.	
b) Determinism.	
c) Low population regions in the World.	
d) Changing nature of Man-Environment relationship.	
e) Growth of population in world.	
f) Population policy in China.	

[20]

B - 489

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व नकाशे काढा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) नकाशा स्टेन्सिल्सचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा.

[10]

- i) खालीलपैकी कोणती शाखा मानवी भूगोलशास्त्राची आहे?
- अ) हवामानशास्त्र   ब) सामाजिक भूगोल
क) सागरी भूगोल   ड) वातावरणशास्त्र
- ii) 'संभववाद' संकल्पना कोणी मांडली?
- अ) रॅटझेल्   ब) ब्लाश
क) टेलर   ड) मॅकिन्डर
- iii) वंश वर्गीकरणामध्ये कोणते निकष महत्वाचे असतात?
- अ) शारिरीक   ब) मानसिक
क) बौद्धिक   ड) धार्मिक
- iv) आफ्रिकन लोकांचा वंश गट कोणता आहे?
- अ) निग्रोईडस्   ब) कॉकेसॉईडस्
क) मंगोलॉईडस्   ड) यापैकी नाही
- v) मंगोलॉईडस् यांचा त्वचावर्ण कोणता आहे?
- अ) गौर   ब) पीत
क) कृष्ण   ड) यापैकी नाही
- vi) खालीलपैकी कोणत्या प्रदेशात लोकसंख्येची घनता जास्त आहे?
- अ) पर्वतीय प्रदेश   ब) पठारी प्रदेश
क) मैदानी प्रदेश   ड) यापैकी नाही

- vii) 'लोकसंख्या वाढ' सिध्दांत कोणी मांडला?
 अ) डॉ. कॅनन
 ब) माल्थस
 क) टेलर
 ड) डब्ल्यू. एम. डेव्हिस
- viii) खालीलपैकी कोणत्या देशाची लोकसंख्या सर्वात जास्त आहे?
 अ) भारत
 ब) जपान
 क) चीन
 ड) रशिया
- ix) लोकसंख्येचे स्थलांतर कोणत्या प्रमुख कारणाने होते?
 अ) सामाजिक
 ब) आर्थिक
 क) दारिद्र्य
 ड) सुरक्षितता
- x) कोणत्या राष्ट्राने 'एक कुटुंब एक मूल' धोरण स्विकारले आहे?
 अ) भारत
 ब) जपान
 क) चीन
 ड) पाकिस्तान

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

[20]

अ) मानवी भूगोलशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

जगातील प्रमुख मानवी वंश स्पष्ट करा.

ब) जागतिक लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारे आर्थिक आणि सामाजिक घटक वर्णन करा.

किंवा

मानवी स्थलांतरांच्या कारणांचे वर्णन करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- अ) मानवी भूगोलशास्त्राच्या अभ्यासाचे दृष्टीकोन
 ब) निसर्गवाद संकल्पना
 क) जगातील विरळ लोकवस्तीचे प्रदेश
 ड) मानव - पर्यावरण सहसंबंधाचे बदलते स्वरूप
 इ) जागतिक लोकसंख्या वाढ
 फ) चीनचे लोकसंख्याविषयक धोरण

[20]

Seat
No.

B - 489

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2017

GEOGRAPHY (Optional) (Paper - IV)

Human Geography

Sub. Code : 61988

Day and Date : Thursday, 09 - 11 - 2017

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Draw neat diagrams and maps wherever necessary.
  - 3) Figures to the right indicate full marks.
  - 4) Use of map stencils is allowed.

Q1) Choose the correct alternative for the following questions.

[10]

- i) Which of the following is the branch of Human Geography?
  - a) Climatology
  - b) Social Geography
  - c) Ocean Geography
  - d) Meteorology
- ii) Who put forth the concept of 'Possibilism'?
  - a) Ratzel
  - b) Blache
  - c) Taylor
  - d) Mackinder
- iii) Which base is important in the classification of Races?
  - a) Physical
  - b) Psychological
  - c) Mentally
  - d) Religious
- iv) Which is the racial group of African people?
  - a) Negroids
  - b) Caucasoids
  - c) Mongoloids
  - d) None of these
- v) Which is the skin colour of Mongoloids?
  - a) White
  - b) Yellow
  - c) Black
  - d) None of these

- vi) Which of the following region has high density of population.
  - a) Mountain region
  - b) Plateau region
  - c) Plain region
  - d) None of these
- vii) Who has putforth the theory of 'Population Growth'?
  - a) Dr. Canan
  - b) Malthus
  - c) Taylor
  - d) W. M. Davis
- viii) Which of the following country has highest population?
  - a) India
  - b) Japan
  - c) China
  - d) Russia
- ix) Which is the main cause of population migration?
  - a) Social
  - b) Economic
  - c) Poverty
  - d) Security
- x) Which country has accepted the 'one family one child' policy?
  - a) India
  - b) Japan
  - c) China
  - d) Pakistan

Q2) Write answers in detail of the following questions.

[20]

- a) Explain the nature and scope of Human Geography.

OR

Explain major Racial Groups in the world.

- b) Describe economic and social factors affecting the distribution of the world population.

OR

Describe the causes of human migration.

Q3) Write short notes (any four) :

[20]

- a) Study Approaches of Human Geography.
- b) Determinism.
- c) Low population regions in the World.
- d) Changing nature of Man-Environment relationship.
- e) Growth of population in world.
- f) Population policy in China.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व नकाशे काढा.
 3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 4) नकाशा स्टेंसिल्सचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांसाठी दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडा.

[10]

- i) खालीलपैकी कोणती शाखा मानवी भूगोलशास्त्राची आहे?
 अ) हवामानशास्त्र   ब) सामाजिक भूगोल
 क) सागरी भूगोल   ड) वातावरणशास्त्र
- ii) 'संभववाद' संकल्पना कोणी मांडली?
 अ) रॅटझेल्   ब) ब्लाश
 क) टेलर   ड) मॅकिन्डर
- iii) वंश वर्गीकरणामध्ये कोणते निकष महत्वाचे असतात?
 अ) शारिरीक   ब) मानसिक
 क) बौद्धिक   ड) धार्मिक
- iv) आफ्रिकन लोकांचा वंश गट कोणता आहे?
 अ) निग्रोईडस्   ब) कॉकेसॉईडस्
 क) मंगोलॉईडस्   ड) यापैकी नाही
- v) मंगोलॉईडस् यांचा त्वचावर्ण कोणता आहे?
 अ) गौर   ब) पीत
 क) कृष्ण   ड) यापैकी नाही
- vi) खालीलपैकी कोणत्या प्रदेशात लोकसंख्येची घनता जास्त आहे?
 अ) पर्वतीय प्रदेश   ब) पठारी प्रदेश
 क) मैदानी प्रदेश   ड) यापैकी नाही

B - 489

- vii) 'लोकसंख्या वाढ' सिध्दांत कोणी मांडला?
अ) डॉ. कॅनन
ब) माल्थस
क) टेलर
ड) डब्ल्यू. एम. डेव्हिस
- viii) खालीलपैकी कोणत्या देशाची लोकसंख्या सर्वात जास्त आहे?
अ) भारत
ब) जपान
क) चीन
ड) रशिया
- ix) लोकसंख्येचे स्थलांतर कोणत्या प्रमुख कारणाने होते?
अ) सामाजिक
ब) आर्थिक
क) दारिद्र्य
ड) सुरक्षितता
- x) कोणत्या राष्ट्राने 'एक कुटुंब एक मूल' धोरण स्विकारले आहे?
अ) भारत
ब) जपान
क) चीन
ड) पाकिस्तान

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

[20]

अ) मानवी भूगोलशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

जगातील प्रमुख मानवी वंश स्पष्ट करा.

ब) जागतिक लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारे आर्थिक आणि सामाजिक घटक वर्णन करा.

किंवा

मानवी स्थलांतरांच्या कारणांचे वर्णन करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) मानवी भूगोलशास्त्राच्या अभ्यासाचे दृष्टीकोन
ब) निसर्गवाद संकल्पना
क) जगातील विरळ लोकवस्तीचे प्रदेश
ड) मानव - पर्यावरण सहसंबंधाचे बदलते स्वरूप
इ) जागतिक लोकसंख्या वाढ
फ) चीनचे लोकसंख्याविषयक धोरण

- vii) Swatantryaweer Sawarkar is the author of _____.
 a) Geetarahasya
 b) 1857 Hindi Swatantryache Samar
 c) Anandmatha
 d) Now or Never
- viii) The British officer _____ was responsible for the Jallianwala Bagh Massacre.
 a) Mcdonald
 b) General Dayar
 c) Lord Curzon
 d) Lord Smith
- ix) _____ was the leader of Dharasana satyagraha.
 a) Pandit Neharu
 b) Sardar Patel
 c) Sarojini Naidu
 d) Mahatma Gandhi
- x) Mahatma Gandhi Started 'Quit India' movement in _____.
 a) 1920
 b) 1930
 c) 1935
 d) 1942

Q2) Answer the following questions in detail.

- a) Explain the effects of the uprising of 1857. [10]

OR

Explain the background of the establishment of Indian National Congress.

- b) Explain the causes of the extremism in India. [10]

OR

Explain the importance of 'Quit India' movement in freedom struggle of India.

Q3) Write short notes (any four)

- a) Queen's Declaration
 b) Contribution of Congress from 1885 to 1905
 c) Home Rule Movement (1916)
 d) Lokmunya Tilak
 e) Hunter Commission
 f) Non Cooperation Movement (1920)

[20]

viii) जालियनवाला बाग हत्याकांडास ..... हा इंग्रज अधिकारी जबाबदार होता.

अ) मॅकडोनाल्ड ब) जनरल डायर

क) लॉर्ड कर्झन ड) लॉर्ड स्मिथ

ix) धारास्यना सत्याग्रहाचे नेतृत्व ..... यांनी केले.

अ) पंडित नेहरू ब) सरदार पटेल

क) सरोजिनी नायडू ड) म.गांधी

x) म.गांधीजींनी ..... मध्ये 'छोडो भारत' चळवळ सुरू केली.

अ) सन 1920 ब) सन 1930

क) सन 1935 ड) सन 1942

प्र.2) दीर्घोत्तरी प्रश्न:

अ) सन 1857 च्या उठावाचे विविध परिणाम स्पष्ट करा.

[10]

किंवा

राष्ट्रीय काँग्रेसच्या स्थापनेची पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

ब) भारतातील जहालमतवादाच्या उदयाची कारणे विशद करा.

[10]

किंवा

'छोडो भारत' चळवळीचे भारतीय स्वातंत्र्यचळवळीतील महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

अ) राणीचा जाहीरनामा

ब) काँग्रेसची 1885 ते 1905 या काळातील कामगिरी

क) होमरूल चळवळ

ड) लो. टिळक

इ) हंटर कमिशन

फ) असहकार चळवळ (1920)

Seat No.

— - 453
Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2017

HISTORY (Paper - III) (Optional)

World Revolutions - I

Sub. Code : 61959

Day and Date : Monday, 06 - 11 - 2017

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternative given below : [10]

- i) _____ was the first king of Holy Roman Empire.
  - a) King Sharleman of France
  - b) Henry V
  - c) Louis XVI
  - d) Innocent III
- ii) _____ cult was established by Martin Luther.
  - a) Protestant
  - b) Roman Catholic
  - c) Zwingali
  - d) John Noks
- iii) The protestant cult in Switzerland was called as _____.
  - a) Puritan
  - b) Episcopian
  - c) Protestant
  - d) Huguenots
- iv) The nation _____ is called as the mother of democracy.
  - a) England
  - b) France
  - c) Holland
  - d) Germany
- v) A charter 'Magancharta' was consented by _____ king.
  - a) King James
  - b) King Charles
  - c) King William
  - d) King John

P.T.O.

B - 453

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खाली दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

[10]

- i) पवित्र रोमन साम्राज्याचा ..... हा पहिला राजा होय.
अ) फ्रँकराजा शार्लमन
ब) हेन्री पाचवा
क) लुई सोळावा
ड) इनोसंट तिसरा
- ii) ..... पंथाची स्थापना मार्टिन ल्युथरने केली.
अ) प्रोटेस्टंट
ब) रोमन कॅथॉलिक
क) इविंगली
ड) जॉन नॉक्स
- iii) स्वित्झर्लंडमधील प्रोटेस्टंट पंथास ..... म्हणतात.
अ) प्युरिटन
ब) एपिस्कोपियन
क) प्रोटेस्टंट
ड) ह्युजेनॉट
- iv) ..... देशास लोकशाहीची जननी म्हटले जाते.
अ) इंग्लंड
ब) फ्रान्स
क) हॉलंड
ड) जर्मनी
- v) मॅग्नोकार्टा ही सनद ..... राजाने मान्य केली.
अ) राजा जेम्स
ब) राजा चार्लस
क) राजा विल्यम
ड) राजा जॉन
- vi) 'पिटिशन ऑफ राईटस्' हा कायदा ..... साली मान्य झाला.
अ) इ. स. 1215
ब) इ. स. 1628
क) इ. स. 1649
ड) इ. स. 1685
- vii) 'कॉमन सेन्स' हा ग्रंथ ..... नी लिहिला.
अ) रॉजर विल्यम
ब) जॉन कॅम्बेल
क) जेम्स लॉगन
ड) थॉमस पेन

viii) ..... हे अमेरिकेचे पहिले राष्ट्राध्यक्ष होते.

अ) थॉमस जेफरसन	ब) जॉर्ज वॉशिंग्टन
क) जॉन अॅडम्स	ड) अब्राहम लिंकन

ix) 'कॅडिड' या ग्रंथाचा ..... कर्ता होय.

अ) टरगॉट	ब) नेकर
क) मॉटेस्क्व्यू	ड) व्हॉल्टेअर

x) 'सामाजिक करार' हा ग्रंथ ..... ने लिहिला.

अ) कॅने	ब) व्हाल्टेअर
क) रूसो	ड) दिदेरो

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

अ) धर्मसुधारणा चळवळीच्या कारणांची सविस्तर चर्चा करा. [10]

किंवा

इंग्लंडमधील वैभवशाली राज्यक्रांतीचे परिणाम स्पष्ट करा.

ब) अमेरिकन राज्यक्रांतीच्या कारणांची सविस्तर चर्चा करा. [10]

किंवा

इ. स. 1789 च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीचे परिणाम सांगा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- अ) जॉन विक्लिफ
 ब) मार्टिन ल्यूथर
 क) राजा दुसरा जेम्स
 ड) जॉर्ज वॉशिंग्टन
 इ) रूसो
 फ) लुई सोळावा

[20]

Seat
No.

B - 471

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2017
HISTORY OF SOCIAL REFORMS IN INDIA (I.D.S.) (Paper - I)
Sub. Code : 61910

Day and Date : Wednesday, 08 - 11 - 2017

Total Marks : 50

Time : 12.00 noon to 02.00 p.m.

Instructions: 1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Fill in the blanks by choosing appropriate alternatives given below. [10]

- a) _____ Started school at khetwadi and girgaon
- i) Gorden Hall & Dr. Wilson   ii) Balentine & Carry
iii) Taylor & Matthew   iv) Miss Little & Jordan
- b) On _____ the Elphinstone college Started in Mumbai.
- i) 1833   ii) 1834
iii) 1835   iv) 1836
- c) _____ was established Hunter Commission.
- i) Lord William Bentinck   ii) Lord Ripan
iii) Lord Curzon   iv) Lord Cornwallis
- d) In 1856 the company government passed _____ act.
- i) Jati Vyavstha   ii) Satibandhi
iii) Hindu punarvivaha   iv) Narbalibandi
- e) _____ British officers broken the tradition of rascals.
- i) Colone Sliman   ii) Colone Tod
iii) Colone Neil   iv) Colone Rose
- f) _____ Newspaper was started by Raja Rammohan Roy.
- i) Dnyoday   ii) Prabhakar
iii) Sanwad kaumudi   iv) Induprakash

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील दिलेल्या पर्यायामधून योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

[10]

- अ) खेतवाडी व गिरगांव येथे ..... यांनी शाळा सुरू केल्या.
- i) गॉर्डन हॉल व डॉ विल्सन   ii) बेलेटार्डन व कॅरे
iii) टेलर व मॅथ्यू   iv) मिस्लिटल व जॉर्डन
- ब) ..... मध्ये मुंबईत एल्फिन्स्टन कॉलेज सुरू झाले.
- i) इ.स. 1833   ii) इ.स. 1834
iii) इ.स. 1835   iv) इ.स. 1836
- क) हंटर कमिशनची ..... यांनी स्थापना केली.
- i) लॉर्ड विल्यम् बेटिंग   ii) लॉर्ड रिपन
iii) लॉर्ड कर्झन   iv) लॉर्ड कॉर्नवॉलिस
- ड) कंपनी सरकारने इ.स. 1856 मध्ये ..... हा कायदा पास केला.
- i) जाती व्यवस्था   ii) सतीबंदी
iii) हिंदूपुनर्विवाह   iv) नरबळी बंदी
- इ) ..... या इंग्रज आधिकार्यांनी ठगांचा बंदोबस्त केला.
- i) कर्नल स्लीमन   ii) कर्नल टॉड
iii) कर्नल नील   iv) कर्नल रोज
- फ) ..... हे वृत्तपत्र राजा राममोहन रॉय यांनी सुरू केले.
- i) ज्ञानोदय   ii) प्रभाकर
iii) संवाद कौमुदी   iv) इंदुप्रकाश
- य) 'वेदाकडे चला' असा कानमंत्र ..... यांनी भारतीय समाजाला दिला.
- i) स्वामी गगनगिरी   ii) स्वामी नरेंद्र
iii) स्वामी पंतजली   iv) स्वामी दयानंद सरस्वती

र) ..... या मठाची स्थापना स्वामी विवेकानंद यांनी केली.

i) होस्पेट

ii) कन्नूर

iii) हुगळी

iv) बेलूर

ल) ..... मध्ये अण्णा मलाई विद्यापीठाची स्थापना करण्यात आली.

i) इ.स. 1925

ii) इ.स. 1926

iii) इ.स. 1928

iv) इ.स. 1929

व) ..... मध्ये भारत सरकारने डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांना 'भारत रत्न' हा सर्वोच्च बहुमान सन्मानपूर्वक बहाल केला.

i) 1990

ii) 1995

iii) 1998

iv) 2000

प्र.2) खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

अ) ईस्ट इंडिया कंपनी सरकारने केलेल्या सामाजिक सुधारणा सांगा.

[10]

किंवा

ईस्ट इंडिया कंपनी सरकारने केलेल्या शैक्षणिक सुधारणांचे परिणाम लिहा.

ब) राजा राममोहन रॉय व ब्राम्हो समाजाची माहिती द्या.

[10]

किंवा

थोर समाजसुधारक म्हणून महात्मा फुले यांच्या कार्याचे वर्णन करा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

अ) मिशनऱ्यांचे शैक्षणिक कार्य

ब) आर्य समाज

क) जस्टीस पार्टी

ड) रामकृष्ण मिशन

इ) म.फुले यांचे लेखन

फ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे घटना निर्माती मधील योगदान

[20]

B - 452

Total No. of Pages : 4

Seat No.	

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2017

ECONOMICS (Optional) (Paper -IV)

Banks and Financial Institutions

Sub. Code : 61968

Day and Date : Friday, 03 - 11 - 2017.

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions:**
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Choose suitable alternatives and complete the following sentences. [10]

- i) _____ is secondary functions of commercial bank.
  - a) Advancing loan
  - b) Cash credit
  - c) Accepting deposit
  - d) Transfer of money
- ii) The nationalisation of Reserve Bank of India was done in the year _____.
  - a) 1949
  - b) 1950
  - c) 1935
  - d) 1955
- iii) The money which is created by commercial bank is called as _____.
  - a) Legal tender money
  - b) Credit money
  - c) Reserve money
  - d) Base money
- iv) The one rupee currency note is issued by the _____ authority.
  - a) R.B.I.
  - b) S.B.I.
  - c) Ministry of Finance
  - d) None of these
- v) Cash Reserve ratio means _____.
  - a) Cash money kept with commercial bank
  - b) Cash money kept in R.B.I. by the commercial bank
  - c) Cash money kept in other bank by the commercial bank
  - d) None of these

- vi) Which of the following is not a function of the R.B.I.
- a) To issue currency notes   b) To control foreign exchange
c) To act as a Govt- Bank   d) To provide direct finance
- vii) Banking ombudsman scheme in India was introduced in the year ____.
- a) 1949   b) 1955
c) 1969   d) 1995
- viii) Bank rate is ____ credit control weapon.
- a) Quantative   b) Qualitative
c) Selective   d) None the these
- ix) Liquidity refers to ____
- a) The moneyness of an assets   b) Stability of value
c) Speculative use of money   d) Monetary authority
- x) ____ is first village in India in which hundred percent bank account was firstly opened by financial inclusion scheme.
- a) Mangalam   b) Akluj
c) Palus   d) None of these

Q2) Answer the following questions.

- a) Explain the process of credit creation of commercial bank and state its limitations. [10]

OR

State the power and duties of banking ombudsman in India.

- b) Discuss the various types of bank account [10]

OR

State the functions of Reserve Bank of India.

Q3) Write a short notes (any four)

- a) Primary functions of commercial bank
b) Importance of balance sheet.
c) Banker's rights
d) Financial inclusion
e) Prime lending rate
f) Non performing assets

[20]

viii) बँक दर हे पतनियंत्रणाचे ..... साधन आहे.

अ) संख्यात्मक	ब) गुणात्मक
क) वेचक	ड) यापैकी नाही

ix) रोखता याचा अर्थ .....

अ) संपत्तीची द्रव्यता	ब) मुल्य स्थिरता
क) पैशाचा सट्टेबाजीतील वापर	ड) मौद्रीक अधिकार

x) भारतातील ..... या खेड्यात सर्वप्रथम 100% नागरीकानी वित्तीय समावेशन योजनेखाली बँक खाती उघडली.

अ) मंगलम	ब) अकलुज
क) पलूस	ड) यापैकी नाही

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) व्यापारी बँकाच्या पतनिर्मीतीची प्रक्रिया स्पष्ट करा. पतनिर्मीतीवरील मर्यादा सांगा. [10]
किंवा

भारतातील बँकिंग लोकपालाची अधिकार आणि कर्तव्ये सांगा.

ब) बँक खात्याच्या विविध प्रकाराची चर्चा करा. [10]
किंवा

भारतीय रिझर्व्ह बँकेची कार्ये सांगा.

प्र.3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

अ) व्यापारी बँकेची प्राथमिक कार्ये
ब) ताळेबंदाचे महत्व
क) बँकरचे हक्क
ड) वित्तीय समावेशन
इ) प्रधान व्याजदर
फ) अनिष्पादीत मालमत्ता

[20]

Seat No.

B - 506

Total No. of Pages : 4

B.A. (Part - II) (Semester - III) Examination, November - 2017

PSYCHOLOGY (Optional) (Paper - III)

Child Psychology

Sub. Code : 61983

Day and Date : Wednesday, 15 - 11 - 2017

Total Marks : 50

Time : 03.00 p.m. to 05.00 p.m.

- Instructions :
- 1) All questions are compulsory.
  - 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Complete the following sentences by choosing correct alternative given in the bracket. [10]

- a) There are _____ stages in prenatal development.
  - i) Three
  - ii) Four
  - iii) Five
  - iv) Two
- b) _____ is a genetic unit.
  - i) Brain
  - ii) Emotion
  - iii) Gene
  - iv) Body
- c) _____ syndrome is a genetic disorder in which male have an extra X chromosome.
  - i) Down
  - ii) Klinefelter
  - iii) Turner
  - iv) XYY
- d) _____ age is also linked to the risk that a child will have Down syndrome.
  - i) Father's
  - ii) Maternal
  - iii) Boy's
  - iv) Girl's
- e) The _____ period is the period of prenatal development that occurs from 2 to 8 weeks after conception.
  - i) childhood
  - ii) germinal
  - iii) embryonic
  - iv) fetal
- f) _____ lobes have an active role in hearing, language processing & memory.
  - i) Parietal
  - ii) Occipital
  - iii) Frontal
  - iv) Temporal

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहाणे इष्ट ठरेल.

प्र.1) खालील कंसात दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पूर्ण करा.

[10]

- अ) जन्मपूर्व विकासाच्या ..... अवस्था आहेत.
i) तीन	ii) चार
iii) पाच	iv) दोन
- ब) ..... हे आनुवांशिक एकक आहे.
i) मेंदू	ii) भावना
iii) जनूक	iv) शरीर
- क) ..... संलक्षण ही एक जननिक विकृती आहे की ज्यामध्ये पूरूषामध्ये एक जादा क्ष गुणसूत्र असते.
i) डाउन	ii) क्लॉईनफेल्टर
iii) टर्नर	iv) क्ष य य
- ड) मुलांमधील डाउन संलक्षणाच्या जोखमेशी ..... वय सुद्धा जोडलेले आहे.
i) वडिलांचे	ii) मातेचे
iii) मुलांचे	iv) मुलींचे
- इ) ..... कालावधी जन्मपूर्व विकासाचा काळ असतो की ज्यामध्ये गर्भधारणा झाल्यापासून 2 ते 8 आठवड्यांचा असतो.
i) बाल्यावस्थेचा	ii) बीजावस्थेचा
iii) भ्रूणावस्थेचा	iv) गर्भावस्थेचा
- फ) श्रवन, भाषेचे प्रक्रियन आणि स्मरणामध्ये ..... भूमिका कृतिशील असते.
i) पार्श्वखंड	ii) मध्यखंड
iii) अग्रखंड	iv) कुंभखंड
- य) बाटलीतील दूधापेक्षा ..... उत्तम असते असा वादता समज आहे.
i) स्तनपान	ii) चमच्याने भरविणे
iii) प्रथिने भरविणे	iv) अन्न भरविणे

